

2/2017

20. ročník

cena 40 Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

Jesenický pramen

Sochař Emil Zimmermann

Stříbrná a Zlatá svatba u Fulneku

Kněží narození ve Staré Vodě

Muzea v Poodří

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

www.casopispoodri.cz

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková, MVDr. Kateřina Křenková, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Oblá 11, 709 00 Ostrava – Mariánské Hory

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Printo spol. s r. o., Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR, registrační číslo: MK ČR E 12812

ISSN 1803-2338

Vychází dvě čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 40 Kč, předplatné: 80 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

XX. ročník, č. 2/2017

Titulní strana obálky: Zimní nálada na oderských loukách u Košatky (Foto Radim Jarošek, únor 2017).
Tato strana: Obrázek sv. Petra na místě horního pramene řeky Odry (Foto Radim Jarošek, prosinec 2017).

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5000 Kč, A6 – 2500 Kč

Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

Redakce děkuje za finanční příspěvek na tisk tohoto čísla:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Kunín, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Stará Bělá, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry.
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné.

Obsah

Kde se lépe dýchá aneb mé místo podruhé Radim Jarošek	4	Místní muzeum v Albrechticích Miloslav Čegan	58
Říční dřevo ve vybraných úsecích Odry v CHKO Poodří Tomáš Galia, Václav Škarpich	5	Výstavní expozice Moravského Kravařska Kateřina Křenková	60
Jesenický pramen Radim Jarošek, Ludmila Kocourková	9	Obecní muzeum v Kuníně Eva Rusková	62
Klimatické poměry Oderské brány Petr Dobeš	17	Muzeum městyse Suchdol nad Odrou Petr Bartošik	64
Motýlí louky na dálnici po čtyřech letech Radim Jarošek	25	Muzeum Moravských bratří v Suchdolu nad Odrou Kamila Jasaňová, Daniel Řičan	66
Sochař Emil Zimmermann a oderská kašna císaře Josefa II. Karel Gold, Pavel Kašpar st.	26	Muzeum Johanna Gregora Mendela – rodný dům Vladimír Nippert	68
Stříbrná a Zlatá svatba v bývalé Oboře zámku ve Fulneku Radim Jarošek	34	Muzeum Oderska Adam Hubáček	70
Ještě k poutnímu místu U dubu na Kelbelově kopci u Jerlochovic Jana Krejčová	38	Katovna – muzeum městského útrpného práva v Odrách Miroslava Horáčková, Květoslav Wiltsch	72
Kněží narození ve Staré Vodě Jana Krejčová	40	Muzeum česko-německého porozumění v Odrách Zdenek Mateiciuc	74
Lesný mlýn u Bernartic nad Odrou za posledních majitelů Jarmila Jakůbková, Radim Jarošek	45	Muzeum mlýnských kamenů v Odrách Petr Lelek	76
Kamenné můstky v CHKO Poodří Radim Jarošek	48	Zelené dědictví Štěpán Neuwirth	78
Osudy sousoší T. G. Masaryka a Antonína Švehly ve Staré Bělé Radim Jarošek	49	Místa k zamyšlení Břeh Odry Radim Jarošek	80
Cesta k prameni Polančice Helena Salichová a její rodné Kyjovice Jaroslav Král	53	Předávání štafety aneb ohlédnutí za 14. ročníkem Festivalu Poodří Františka Lýska Marie Matějová	82
Příběh strojevodoucího Franze Butscheka Bronislav Novosad	55	Z činnosti Regionu Poodří ve II. pololetí roku 2017 Kateřina Křenková	85
Muzea v Poodří Radim Jarošek	57	Počasi druhého pololetí roku 2017 Petr Dobeš	86

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

poslední číslo výročního dvacátého ročníku připomíná slavnostnější barevná obálka. Nastává ale možná také vhodná příležitost připomenout si, proč vlastně časopis vzniknul. Stručně řečeno byl tím hlavním důvodem místní patriotismus. Během let se ukázalo, že patriotů Poodří není zase tak málo, o čemž svědčí i dlouhý seznam jeho spoluautorů.

Úvodní příspěvek „Kde se lépe dýchá aneb mé místo podruhé“ je o místech, která máme v Poodří nejraději. Dovolte, abych vás prostřednictvím něj vyzval k podělení se o ně i s ostatními čtenáři na stránkách časopisu. Přijmete pozvání?

Radim Jarošek

Kde se lépe dýchá aneb mé místo podruhé

Radim Jarošek (text a kresba)

Ne, nemám teď na mysli kvalitu ovzduší, spíš jde o stav mysli i těla, který přichází, když zavítáme do míst, jež jsou nám blízká.

Zvláštní rozechvění duše, lehké mravenčení v rukou, nějak jinak, lépe se dýchá. Pocit příjemný, pocit blízkého, teplého, bezpečného... Cestovatelé ze zámoří jej možná zažívají, znám to jen z doslechu, když po delší době strávené v daleké cizině přistanou v Evropě. Znovu pak, zesílený, se objeví, když letadlo usedá na letišti někde v České republice a potom už kvapně na vlak nebo do auta. A pak, když jsme tam, nabere pocit lehkého dechu plnou sílu.

„Tam“, má každý z nás jinde a navíc nemusí nutně jít o jedno jediné místo.

U mne se dostavuje například cestou autem z Prahy po dálnici za tunelem u Dolního Újezdu, kde komunikace vstupuje do Moravské brány, a v dáli se na východním obzoru zamodrají hřebeny Beskyd. Nebo, ve větším přiblížení, když zahlédnu na obzoru hranatou siluetu Ostravy, nebo shlédnu z vysokého břehu Odry na hladinu, vstupují do ulice, kde bydlím... Našlo by se jich ještě mnohem více. Tak trochu to připomíná terč se soustřednými kružnicemi a černým cílem – bydlištěm – uprostřed.

Dejme nyní prostor povolanejším, kteří uměli zachytit tyto pocity vyvolané krajinami, spisovatelům a básníkům. Z plejády možných si vyberme jednoho – spisovatele a básníka Ladislava Stehlíka a začtěme se do slov z druhého dílu jeho třídílné Země zamyšlené, v které okouzleně popisuje jižní Čechy:

Krajina rodná, přesněji řečeno krajina dětství, je nejdůležitější. Je pro něho nazřena zrakem schopným ještě úžasu, je přijímána lačnými smysly a přejemně citlivou vnímavostí i rosnou svěžestí, do jejíž čerstvé hlíny se vtisknou obrazy snu se všemi tóny, barvami a odstíny. Je to poznání nejdůvěrnější a formuje naši duši pro celý život. Krajina, v níž jsme našli domov, v které jsme prožili kus života, v níž jsme se sbratřili s přírodou a sblížili s lidmi, kde jsme našli pravá přátelství, kde se nám narodilo a rostlo dítě, to je krajina domova, krajina poznávání. V ní nalézáme a shromažďujeme lidskou zkušenost a upřesňujeme svůj vztah k světu.

Dále bychom mohli hovořit o krajině, kterou jsme si zamilovali. Nemáme v ní ani domov, ani hroby svých nejbližších, ani jsme v ní nezakotvili svým povoláním, nevolá nás důvěrným hlasem vzpomínky, ale vábí nás něčím nevyslovitelným a tajemným, co už bylo dávno nazváno „anima loci“. To je krajina návratů.

A posléze bychom mohli mluvit o krajině poutnické, která nás na některých místech zaujala, v níž něco hledáme a někdy i nalézáme, ale prošli jsme jí jen jako hosté, někdy okouzleně, jindy lhostejněji nebo unaveněji,

chvílemi se vzrušením a zase překvapení, zaregistrovali jsme ji ve své paměti, ale nevešla do nás celá. Promluví v určitých šťastných okamžicích k našim smyslům, stačila na chvíli okouzlit náš cit, rozeznit některou strunu, zjemnit naši vnímavost, podarovat něčím krásným, ale nejsme v ní všude doma a její obraz i melodii si vyvoláváme jen v útržcích a spíš na okraji inspirace.

A konečně lze hovořit o krajině turistické, do níž nás zavedla pouhá náhoda. I když příroda okouzlí všude, přece jen v tomto letném doteku a v chvíli příliš prchavé nemůžeme zakotvit trvaleji.

Vraťme se zpět do Poodří. Téma domova není v časopise ničím novým, ostatně o něm celé periodikum primárně je. Cíleně jsme se mu věnovali v tématu Mé místo v roce 2007.

Příspěvků jsem tenkrát pravda čekal více, i pátral jsem, proč tomu tak bylo, vždyť čtenáři POODŘÍ jsou ti, kterým by mohlo být blízké. A důvody byly různé – nechuť příliš se otevřít, obava ze stylistiky, ostych z psaní či publikování obecně, „dělám moc chyb“ a další.

Důvody byly různé, nikdy však mezi nimi nebyl ten, že by dotazovaný takové „své místo“ neměl či neměla.

Od prvního vyznání místa „kde se lépe dýchá“ uběhlo již deset let. Zkusme si dát repete a vypůjčme si slova, kterými byl tenkrát seriál „Mé místo“ otevírán.

Vážení čtenáři,

asi každý má alespoň jedno místo, které je mu nějakým způsobem blízké, místo kam se rád vrátí, kde se cítí dobře. Někdo nachází zalíbení v jihočeských rybnících, jiný na Pálavě nebo třeba v Bretani či na Mazurských jezerech. Věřím však, že se mnohá z nich nacházejí i v krajině kolem řeky Odry, v Poodří, kterému je věnován i náš časopis.

Důvody, proč nám přirostla k srdci, jsou jistě různé a každý z nás je má odlišné – pro někoho jsou to vzpomínky na příjemně strávené chvíle nebo dlouhý sled zážitků spojených s kusem života, jiného přitahuje krása krajiny, další hledá klid k odpočinku na procházce, vyjíždce na kole, někoho lákají daleké výhledy, jiný vyhledává spíš intimitu nebo chodí na ta svá na ryby, sbírat houby, číst si, koupat se či fotografovat, anebo, proč ostatně ne, není důvod vlastně ani znám. Prostě jsou naše, něčím nás přitahují, něčím jsou nám blízké. Možná o nás i něco vypovídají...

Zůstaňme tedy v našem Poodří. Tanou mi totiž na mysl spíš menší kouty – kousek zahrady za domem, údolí potoka, polní cesta, zátočina řeky, alej ke křížku na rozcestí, les, rybník, náves nebo ... možností jsou stovky. Mohou být za humny nebo i vzdálenější.

Snad mi rozumíte...

Chtěli bychom vás, naše čtenáře, laskavě požádat, zda byste nás všechny byli ochotni pozvat k sobě a podělit se s námi o „své“ místo nebo místa, „svůj“ malý kout nebo třeba kus blízké krajiny v Poodří.

Nehledáme žádnou velkou literaturu, jen pár slov vyznání kousku kraje. Ostatně nemusí to být ani slova, někdy více vypoví fotografie, kresba.

Nuže vážení čtenáři přijměte prosím naši možná poněkud odvážně hozenou rukavici nebo prosbu o pozvání a napište nám o nich.

Vím, je to možná příliš osobní, a tak ti z vás, kteří chtějí zůstat v anonymitě, nechť zůstanou, jejich jména nebudeme zveřejňovat.

Myslím si, že vztah k obci, městu, ke krajině, které jsou pro nás buď domovem, nebo místem vycházek a výletů, je založen nejen na jejich, řekněme rozumném poznání, ale možná i více na zvyku, na pocitech a „naše kouty“ leží, domnívám se, právě více tam.

Napište nám pár vět o nich – můžete se ovšem samozřejmě klidně i rozepsat, stačí i rukopis nebo třeba zašlete fotografii toho nebo těch „svých“ míst“.

Kontakt: Společnost přátel Poodří, Radim Jarošek, Oblá 11, 709 00 Ostrava nebo radim.jarosek@volny.cz

Otvírám tímto podruhé rubriku „Mé místo“ a těším se na společně sdílené prožitky z našeho Poodří.

Říční dřevo ve vybraných úsecích Odry v CHKO Poodří

Tomáš Galia, Václav Škarpich

Říčním dřevem zpravidla nazýváme veškerou mrtvou dřevní hmotu, která alespoň částečně zasahuje do koryta řeky nebo potoka. Může se jednat o celý strom, mnohdy i s kompletní korunou nebo jen jeho fragmenty, například jednotlivé větve, pařezy, kořeny nebo části kmene. Tyto části odumřelé vegetace

plní ve vodním toku nezastupitelnou ekologickou i geomorfologickou funkci.

Představme si zčásti ponořený kmen v korytě řeky se zachovalým kořenovým balem. Pod ním se mohou bezpečně ukrýt ryby před volavkou anebo tato překážka způsobuje vychýlení proudnice za vzniku hluboké tůně, která slouží jako stanoviště

pro některé druhy ryb nebo jiné druhy vodní fauny vyhledávající klidnou vodu.

Říční dřevo v závislosti na své orientaci vůči proudění a poloze v korytě může urychlit břehovou erozi nebo naopak břeh před erozí chránit. Stejně tak má schopnost vytvářet hrazené či výmolové tůňe nebo naopak vyvolávat akumulaci štěrkového či písčitého materiálu a napomáhat tak tvorbě lavic nebo ostrovů v korytě.

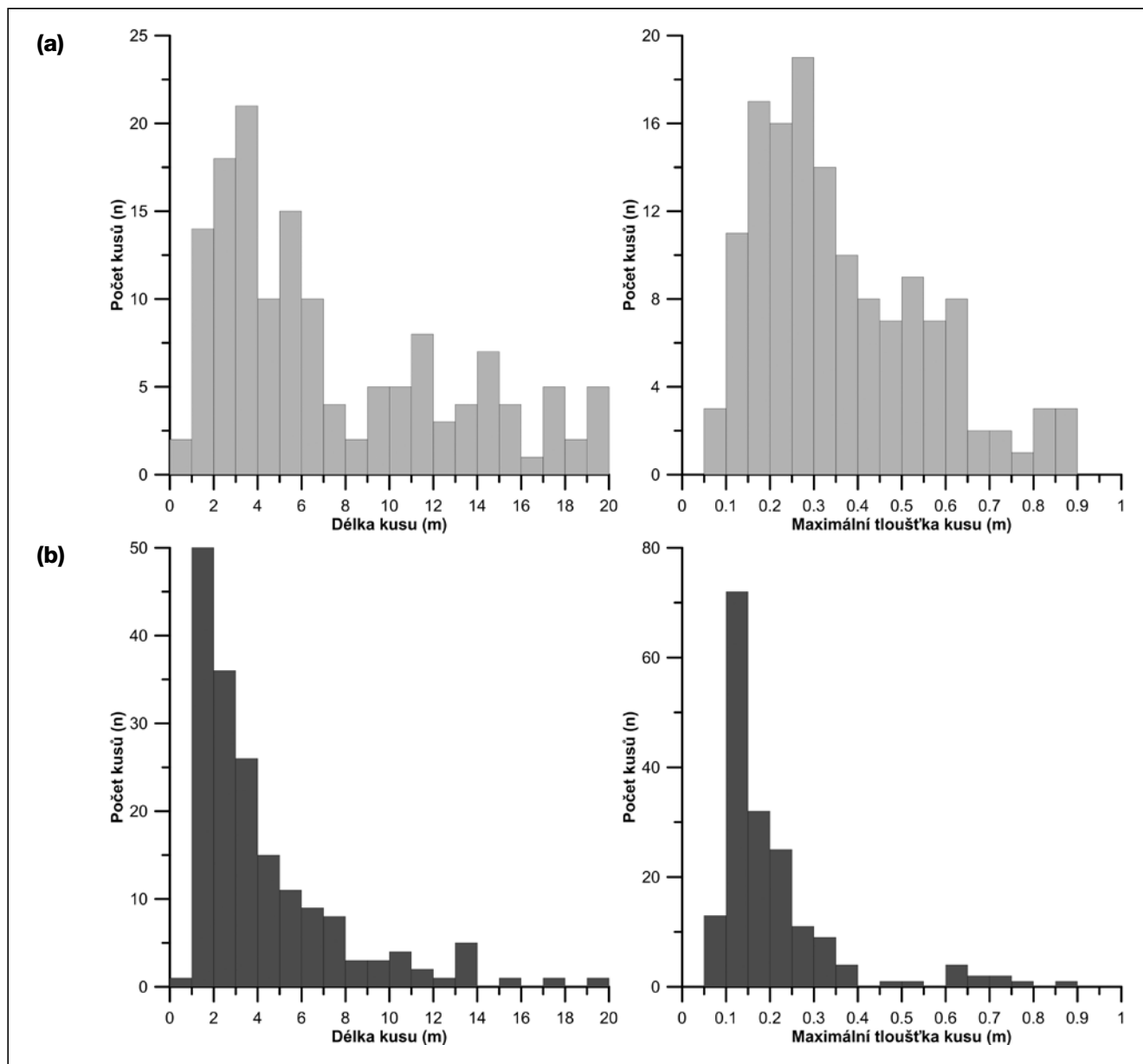
To vše představuje mozaiku stanovišť, z nichž každé preferuje jiný živočišný druh nehledě na to, že dřevo samotné představuje zdroj potravy pro mikroorganismy dále vázané v potravních řetězcích nebo slouží jako úkryt pro přezimující hmyz. Právě přítomnost říčního dřeva je dle posledních výzkumů jeden z hlavních faktorů ovlivňujících heterogenitu (různorodost) prostředí vodního toku.

Díky výskytům dřeva podmíněné různorodostí stanovišť mohou v blízkém sousedství existovat

i kontrastní druhy fauny a flóry, které jsou jinak závislé pouze na určitém typu stanoviště.

Na druhou stranu transport říčního dřeva během zvýšených průtoků představuje nebezpečí pro člověka žijícího v okolí vodního toku. V období povodní může dojít k zachycení plovoucích kusů dřeva mostní konstrukcí, které mnohdy mohou dokonce i ucpat prostor pod mostem. Kromě poškození samotné mostní konstrukce je zde pak zvýšená pravděpodobnost rozlivu vody mimo samotné koryto, což je sice ve volné krajině, například v lužním lese, vítané, ale v zastavěné oblasti to představuje problém. Proto správci toků tradičně přistupují k odstraňování říčního dřeva z tras koryt vodních toků a většina říčních úseků v kulturní krajině je dnes proto zcela bez mrtvé dřevní hmoty.

Jak bylo zmíněno výše, říční dřevo je velice vítaným prvkem podporujícím biodiverzitu a dostáváme se tak k hledání kompromisu mezi ochranou

Histogramy délek a maximálních tlouštěk říčního dřeva ve sledovaných úsecích (a) u Ostravy-Proskovic a (b) u Suchdolu nad Odrou.

Rozsáhlý nápěch říčního dřeva u soutoku Odry a Polančice (stav v létě 2017).

Ukázka zachycení říčního dřeva doprovodnou břehovou vegetací v úseku u Suchdolu nad Odrou.

přírody a povodňovým rizikem. Mezi Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR a Povodím Odry, s. p. došlo k dohodě, že se říční dřevo bude z koryta Odry v CHKO Poodří odstraňovat jen po vzájemné domluvě. Ve dvou volně meandrujících úsecích Odry se říční dřevo bude odstraňovat pouze v nezbytné míře, resp. se ponechá bez zásahu. Konkrétně jde o úsek v blízkosti Suchdolu nad Odrou mezi mostem silnice spojující Kunín se Suchdolem nad Odrou a soutokem Odry s Křivým potokem, kde není žádná zástavba ani dopravní infrastruktura, a dále úsek mezi soutoky Odry s Ondřejnicí a Polančicí, kde je řeka součástí národní přírodní rezervace Polanská niva.

Pracovníci Katedry fyzické geografie a geoekologie, Přírodovědecké fakulty, Ostravské univerzity provedli během léta 2016 na většině tras koryta obou úseků inventarizaci říčního dřeva. V rámci inventarizace bylo cílem zaznamenat a změřit všechny kusy, které se alespoň částečně nacházely mezi úrovní hladiny vody při nízkých letních průtocích a výškou hladiny odpovídající přibližně jednoletému průtoků. Hodnoceno bylo říční dřevo, které mělo délku minimálně 1 metr (m) a průměr alespoň 10 centimetrů (cm). Měřeno tak nebylo dřevo nacházející se i v období nízkých vodností zcela pod hladinou a stejně tak kusy uložené v říční nivě mimo hlavní koryto. Navíc byl na vybraném úseku u Ostravy-Proskovic započat monitoring za pomoci označených kusů říčního dřeva, který by měl poskytnout cenné informace o tom, jak daleko je říční dřevo přeplavováno během zvýšených nebo povodňových průtoků.

Při inventarizaci a měření bylo v bezzásahovém úseku u Suchdolu nad Odrou v létě 2016 napočítáno 179 jednotlivých kusů říčního dřeva na 2,1 kilometru (km) dlouhém úseku toku, což činí v průměru 8,5 kusů na 100m délky toku. Celkový objem samotných kmenů bez větví a kořenových balů v tomto úseku dosahoval 87 m³. Na 4,1 km dlouhém úseku u Ostravy-Proskovic bylo ve stejném období zaznamenáno 186 jednotlivých kusů,

což činí v průměru pouze 4,5 kusů na 100 m délky toku. Minimální odhadovaný objem však představoval 332 m³. Z toho vyplývá, že rozměry jednotlivých kusů říčního dřeva se mezi oběma úseci značně liší. Průměrná délka jednotlivých kusů říčního dřeva u Proskovic je 7,7 m a maximální průměrná tloušťka 40 cm, zatímco u Suchdolu nad Odrou je průměrně velké dřevo výrazně kratší (4,8 m) i tenčí (22 cm).

Zásadní roli v tomto rozdílu hraje bezesporu okolní porost, kdy je v níže položeném úseku častější zastoupení vzrostlých stromů na březích. Nicméně je nutné dodat, že ne všechny kusy v úseku u Proskovic mohly být spolehlivě změřeny. Zejména rozměry některých kusů ve dvou rozsáhlejších nápěších dřeva byly pouze odhadovány vzhledem k faktu, že tyto kusy byly v nápěších zcela překryty jiným dřevem nebo nebylo možné z hlediska bezpečnosti se k některým kusům dostat. Nápěch dřeva definujeme jako nahromadění alespoň tři kusů dřeva. U Proskovic bylo takových nápěchů patnáct, přičemž nejrozsáhlejší z nich obsahovaly minimálně patnáct a šestnáct kusů dřeva. U Suchdolu nad Odrou bylo nápěchů více (17), žádný však nedosahoval takových objemů jako nápěchy u Proskovic (maximálně napočítáno 12 ks). Nápěchy v obou hodnocených úsecích obsahovaly přibližně polovinu veškerých kusů vyskytujícího se říčního dřeva.

Dá se říci, že pozorované množství dřeva v obou úsecích se příliš neliší od podobných meandrujících řek v rámci Evropy, kde je v hospodářské krajině částečně zachovalý přirozený doprovodný porost na březích a nedochází zde k odstraňování říčního dřeva. Toto množství je samozřejmě nižší než u přírodě blízkých toků odvodňujících oblasti s minimální aktivitou člověka (například některé oblasti Skalisticých hor v USA a Kanadě nebo na Novém Zélandu).

Významným fenoménem v ukládání říčního dřeva u Suchdolu nad Odrou byla doprovodná břehová vegetace, kdy celkově 114 kusů (64 %) bylo

zachyceno na březích živými stromy a keři. U Proskovic bylo živou vegetací takto zachyceno jen několik kusů. Významné překážky zde představují stabilní kusy říčního dřeva větších rozměrů způsobující tvorbu nápěchů nebo zde bylo často pozorováno vyplavení dřevní hmoty na šterkopísčité lavice. Tato odlišnost je pravděpodobně způsobena rozdílnou geometrií obou meandrujících úseků, kdy se u Suchdolu nad Odrou nachází užší koryto s nižšími břehy, které jsou hustě porostlé křovinami a nižšími stromy. U Proskovic je daleko širší a zahloubenější koryto, kdy se doprovodný porost nachází výše nad úroveň hladiny i během větších průtoků a nemá proto takovou schopnost zachycovat jednotlivé transportované kusy. Zajímavé je, že pouze 23 kusů říčního dřeva (12% z celkového množství) u Proskovic lze považovat za nijak neukotvené, tedy nestabilizované jiným říčním dřevem, živou vegetací nebo břehy, zatímco u Suchdolu nad Odrou bylo takových kusů 40 (22%). V rámci inventarizace nebyly podrobněji hodnoceny jednotlivé geomorfologické funkce dřeva (například objem tůň nebo dřevem vynucených šterkopísčitých akumulací) a také nebyla prováděna žádná biologická hodnocení. Nicméně v terénu bylo patrné, že říční dřevo je v Odře schopno tyto korytové formy jako výmolové či hrazené tůně nebo šterkopísčité akumulace aktivně vytvářet. Stejně tak dřevo zásadně ovlivňuje rychlost a směr proudění v příčných

profilech a zejména nápěchy dřeva mohou sloužit jako úkrytová stanoviště pro ryby. Nezaznamenali jsme přítomnost bobřích hrází, které by přehrazovaly celou šířku koryta a celkově činnost bobra v těchto úsecích (ohlodané stromy, pokusy o stavbu hrází, bobří skluzavky, atp.) nebyla příliš patrná.

Během inventarizace v úseku u Proskovic bylo v roce 2016 označeno plíšky s identifikačním číslem 32 kusů říčního dřeva o různých rozměrech.

V létě 2017 byly tyto kusy zpětně dohledávány. Hlavním impulsem pro tuto opětovnou inventarizaci byl zvýšený průtok $191 \text{ m}^3\text{s}^{-1}$ v dubnu 2017 zaznamenaný na vodoměrné stanici ve Svinově (cca 6 km po proudu). Tato hodnota odpovídala dvouletému průtoku a hlavním cílem bylo zjistit, jak se tento průtok projevil na přeplavování označeného dřeva. V létě 2017 se podařilo najít pouze polovinu označených kusů (16), přičemž 12 kusů nijak nezměnilo svou polohu. Mezi těmito dvanácti stabilními kusy byla i menší dřeva o délce do 10 m a tloušťce do 20 cm. V rámci opětovné inventarizace nebylo možné dohledat zejména kratší kusy o délce do šesti metrů a dále pak kusy, které byly označeny na aktivním nárazovém břehu jednoho z meandrů.

Neznamená to však, že veškeré tyto kusy musely být transportovány. Mohlo dojít k jejich zasedimentování či překrytí jiným dřevem a stejně tak je

Stabilní říční dřevo díky vhodné orientaci vůči proudění a částečně zachovalému kořenovému balu a koruně utváří v korytě dvě zcela kontrastní stanoviště: výmolovou tůň (naznačená čárkovanou čarou) a ostrov (naznačen čerchovanou čarou).

možné předpokládat možné poškození nebo stržení identifikačních štítků během dubnového zvýšeného průtoku. Nalezeny byly pouze čtyři transportované kusy se zachovalým štítkem.

Díky takto malému souboru nelze vyvozovat obecné závěry, nicméně tyto kusy byly poproudově přeplaveny pouze o 160 až 410 m vždy do následujícího meandru, kde byly uloženy. Dva kusy byly charakteru kratšího a tenčího dřeva (s délkou 8 a 4,8 m a s tloušťkou do 20 cm) a jeden přeplavený kus byl naopak 15 m dlouhý s maximální tloušťkou blížící se půl metru. Poslední kus byl v podobě poměrně tlustého (60 cm), ale krátkého (6,5 m) kmene s poměrně zachovalým kořenovým balem.

Nově jsme v létě 2017 označili dalších jedenáct kusů a plánujeme opětovně zaměření kusů v následující sezóně včetně předešlého souboru z roku 2016, přičemž věříme, že tato cenná data rozšíří naše znalosti o dynamice transportu dřeva v zachovalých meandrech Odry.

RNDr. Tomáš Galia, Ph.D.

RNDr. Václav Škarpich, Ph.D.

Autoři přednášejí jako odborní asistenti na Katedře fyzické geografie a geoekologie Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity. Dr. Galia se profesně zabývá především geomorfologickými aspekty bystrinných toků, transportem korytových sedimentů a problematikou říčního dřeva. Dr. Škarpich se zaměřuje na geomorfologii podbeskydských šterkonosných toků a vlivu vodohospodářských úprav na proměnu těchto původně větvících se koryt v koryta jednoduchá. Oba autoři publikují velké množství prací v domácích i zahraničních periodických a pravidelně prezentují výsledky svých výzkumů na mezinárodních vědeckých konferencích.

Kontakt: Katedra fyzické geografie a geoekologie, Přírodovědecká fakulta, Ostravská univerzita Chittussiho 10, 710 00 Ostrava, tomas.galia@osu.cz; vaclav.skarpich@osu.cz

Jesenický pramen

Radim Jarošek, Ludmila Kocourková

Dne 20. března 1912 vyšla v rubrice „Místní zprávy z Nového Jičína“ periodika „Deutsche Volkszeitung für den Neutitscheiner Kreis“ tato zpráva:

Při příležitosti pobytu Jeho c. a k. Výsosti arcivévodky Karla Františka Josefa a Nejjasnější choti arcivévodkyně Zity v našem městě 14. dne tohoto měsíce byl majitel jesenického pramene Vinzenz Stefan vyznamenán tím, že osvědčená Jesenická kyselka může nést jméno Její c. a k. Výsosti. Majitel pramene V. Stefan vyjádřil Jeho císařské Výsosti poděkování a vyslovil své uznání. Vedle toho dostal písemné povolení označovat pramen jménem „Pramen arcivévodkyně Zity“. Tato pocta byla udělena nejen ke cti majitele minerální vody V. Stefana, ale ke cti celého Kravařska a zejména obce Německý Jeseník, která se tak může pyšnit výborným domácím produktem určeným pro tabule v nejvyšších kruzích.

O více než sto let později, dne 3. prosince 2014 získal Jesenický pramen ocenění Český výrobek. Ocenění přijala od České potravinářské komory paní Ludmila Kocourková, která provozuje stáčírnu minerální vody v Jeseníku nad Odrou v současné době.

Slavnostní akce se konala v Praze na Žofíně, kde ministr zemědělství Marián Jurečka a předseda České potravinářské komory Miroslav Toman blahopřáli českým výrobcům.

Pověst připomínají slova Vojtěcha Sklenáka o objevu pramenů: „Není bez zajímavosti, že objevitelem byly vlastně krávy a telátka, které se popásávaly na loukách u místního potoka Luhy a vždy dávaly

přednost při napájení vodě v nedalekých bařinách před vodou v potoce. Tím byl probuzen zájem u jesenických občanů o vodu v bařinách asi kol r. 1900, ačkoliv tato již od nepaměti na těchto místech ze země vyvěrala. Byla to tři zřídla ve vzdálenosti 30 až 40 m od sebe. Jistý podnikavý občan ve zmíněné době upravil studánku v jedné ze tří bařin. Lidé zjistili, že voda ze studánky má zvláštní nakyslou a docela příjemnou chuť, podporuje trávení, zvyšuje chuť k jídlu a výborně občerstvuje. Tak si zvykli jeseničtí občané chodit denně se džbánečky pro kyselku, jež jim výhradně sloužila k uhašení žízně i k občerstvení.“

Zprávy o minerální vodě v Jeseníku nad Odrou (Deutsch-Jassnik) se v literatuře objevují už koncem 18. století – J. N. Mitrowsky v r. 1792 uvádí: „U obce Německý Jeseník se nachází pramen kyselky, jehož hodinový průtok činí asi 1,5 vídeňského vědra.“

V první polovině 19. století byl vývěr minerální vody zaregistrován mezi selskými usedlostmi č. 8 a č. 160 v Krátké čtvrti, ve které bylo tenkrát pouze několik selských dvorů. Kyselka vyvěrala volně na povrch a vytvářela studánky, které lidé dle potřeby zpevňovali kameny.

Ve své práci z r. 1816 A. Zink mimo jiné píše: „Jsou zde dva prameny, vzdálené od sebe přibližně 20 kroků, poblíž obytných domů. Jeden je určen k všeobecnému použití, obklopen kameny a rozpadající se zdí. Druhý pramen, jak nasvědčuje způsob vyvěrání, vznikl podle současných názorů v dřívější době. Voda veřejného pramene obsahuje o něco více kysličníku uhličitého než voda druhého

(pramene), který patří rolníkovi a je zcela zakryt a uzavřen. V ostatním jsou shodné. Poloha těchto pramenů v příjemné krajině Kravařska a v obci, kde lze snadno získat pobyt, je činí použitelnými pro medicínské účely. Letní lázeňští hosté je někdy mohou užít k pitným kúrám.“

Později, kolem roku 1880, byla již kyselka zachycena i do studní vystrojených skružemi. V témže roce byla provedena i její analýza (viz Hanofsky). Voda byla tehdy používána k běžné potřebě jako pitná a její odlišnosti nebylo věnováno mnoho pozornosti.

Další, dále již nevyužívaný vývěr (pramenní jímka – betonová skruž o průměru cca 0,5 m) se nacházel v lesíku západně od železniční trati poblíž nadjezdu nad silnicí do Mankovic (uvádí se u km 229–230 železniční trati v drážním příkopu).

Počátek podnikatelského využití sahá do roku 1896, kdy se průmyslník Arturu Krizickému podařilo od sedláků odkoupit kus pozemku i s pramenem kyselky. Pramen zachytil do studny, a jelikož se studna nacházela pod lipou, nazval je „Lipový“. Lípa stínila pramen až do r. 1946, kdy byla zasažena bleskem a musela být odstraněna.

Pro veřejný odběr vody sloužila studna U Lípy (Lipový pramen), betonová skruž s ručním čerpáním otočným kovovým kolem (Foto Radim Jarošek, r. 1992).

Současný pohled na Lipový pramen (Foto archiv Jesenického pramene).

A. Krizicky začal brzy po dostavění studny s výrobou limonád, které ochucoval citrony a cukrem. Není známo, zda jeho výrobek byl na trhu deklarován i jako ochucená minerální voda, nebo výlučně coby „citronová limonáda výtečné chuti“. A. Krizicky však mnoho podnikatelského štěstí neměl a brzy zbankrotoval. Jako příčina jeho bankrotu se uvádí, že: „...jeho spolupracovníci kradli citrony a cukr tak houževnatě, že se bankrotu nedalo zabránit...“.

V konkurzním řízení vykoupil dřívější majitel sedlák Josef Trompiš pozemek i s pramenem zpět a v r. 1898 jej prodal Adamovi Kobierskému. Ten byl, zdá se, více znalcem minerálních vod než výrobcem nápojů a učinil nezbytná opatření k úřednímu zařazení pramene mezi prameny minerálních vod s léčivými účinky. Jeho zásluhou byla v r. 1900 provedena odborná analýza jesenické minerální vody, a to na dvou pracovištích – na univerzitě v Innsbrucku prof. Machou a V. Kalmanem, profesorem státní průmyslové školy v Bilsku. Charakteristika minerální vody byla následující: „...léčivá voda první třídy, použitelná k léčbě srdce, ledvin, močových cest a žaludku.“

V roce 1905 koupil pozemek s pramenem od A. Kobierského Vinzenz Stefan z Moravské Ostravy. V tomto majiteli se zřejmě sešly vlastnosti a schopnosti obou jeho předchůdců. Nejenže správně chápal význam a hodnotu minerální vody, ale byl i zdatným průmyslníkem a obchodníkem. Ihned po zakoupení prvního pramene vytrvale usiloval o přikoupení okolních pozemků s vývěry minerální

Výřez z okénkové pohlednice Jeseniku n. O. s fotografií pramene Herma (archiv obce Jeseník nad Odrou).

vody. Když mu sedlák H. Kahlik konečně v r. 1907 pozemek prodal, zrodily se v krátké době prameny Herma a Zita. V. Stefan svému řemeslu rozuměl a známou Jesenickou kyselku v relativně krátkém čase úspěšně prodával. Spotřeba Jesenické kyselky, která našla zaslouženou oblibu také v lékařských kruzích, stále stoupala a její distribuce se brzy rozšířila i za hranice monarchie. Léčivým účinkům a výtečné chuti minerální vody je možno připsat, že se Jeseník těšil také stoupající oblíbě u letních hostů. O významu svědčí i v úvodu zmíněné ocenění pramene názvem „Pramen arcivévodkyně Zity“.

V. Stefan předal firmu i s patnácti zaměstnanci v roce 1918 svému synovi Oskaru Stefanovi. Ten ji vlastnil až do poválečné konfiskace. Před koncem války odjel O. Stefan i s rodinou jedním z posledních vlaků do Bavor a od té doby o něm nikdo z jeho krajanů více neslyšel.

Od počátku průmyslového využívání pramenů Jesenické kyselky lze na jejich výstavbě pozorovat dokonalou znalost definice minerální vody. Mistrovské dílo prvních budovatelů je patrné od počátečního technického ošetření pramene až po konečné naplnění lahví a jejich distribuci. Velký důraz byl kladen především na hygienickou ochranu pramenů. Ty byly převážně obestavěny, a to buď povrchovými, nebo podzemními stavbami.

Studny zachycených pramenů sloužily nejen k akumulaci vody, ale i k jejímu dosycování. Na svém pláštích měly namontovány i důmyslnou plnicí soustavu. Fascinující je, že toto jednoduché zařízení umožňovalo naprosto přirozené dosycení vody přírodním oxidem uhličitým.

Stavitelé studní si totiž povšimli, že okolí hlavního pramene bývá často bohatě proplyněno. Zbudovali tudíž pod zemí v okolí studny buď dutiny, nebo přídavné studničky, zpravidla o průměru 60 cm, a ty pak přiklopili měděnými zvony nebo trychtýři a utěsnili jílem. Hrot takového záklopu byl ukončen trubičkou, jejímž druhým koncem byl plášť studny protknut tak, že zvonem zachycený plyn byl vháněn do kyselky v hlavní studni. Při rekonstrukčních pracích byla nalezena jak torza přídavných

tří studniček u Lipového pramene, tak i měděný trychtýř u pramene Herma.

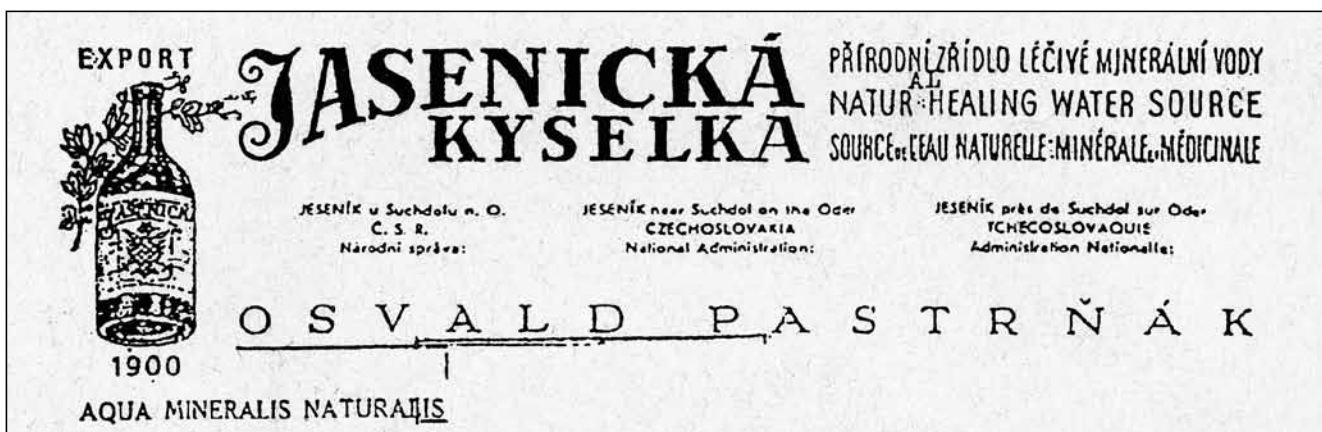
Na zachování co největšího množství plynu ve vodě bylo dbáno i při technologii jejího plnění do lahví. K plnění lahví docházelo co nejbližší prameni, zpravidla ve sklepních prostorách pod zemí. Studny byly opatřeny důmyslným plnicím zařízením, které se otevíralo a uzavíralo pohybem lahví v rukou plničů. Kromě ventilů reagujících na pohyb trubiček byla studna opatřena i hlavním uzávěrem.

Stručně lze praktikovanou manufakturní výrobu popsat následovně: plnič, který seděl na lavici u paty studny, zvedl ruce nad ramena a za ním stojící pomocník mu do nich vložil dvě prázdné lahve. Plnič nasadil lahve na plnicí zařízení studny tak, že vsunul přítokové trubičky do hrdel lahví. Skláněním těla a tím i pohybem rukou dolů se sklápěly i v lahvích zasunuté trubičky, čímž se otevřely ventily a voda vtékala do lahví. Plnění bylo ukončeno zvedáním lahví, čímž se vyklápěly i stále do hrdel lahví zasunuté trubičky vzhůru a tím došlo k uzavření ventilů. Plnič zvedl ruce s plnými lahvemi opět do výše ramen a za ním stojící pomocník je přebral. Do rukou mu vložil další prázdné lahve a celý cyklus se opakoval. Plné lahve byly zpravidla ihned uzavřeny a uloženy do přepravek.

I za této manufakturní výroby bylo možné dosahovat úctyhodných výkonů; vezmeme-li v úvahu, že byly k dispozici tři studny, u každé dva pracovníci, tj. celkem 12 rukou a že jedna láhev natékala asi 6 vteřin. Vnímavému čtenáři jistě neuniklo to nejpodstatnější: že tohoto výkonu bylo dosaženo bez použití čerpadel, tedy bez nákladů na energii a nákladnou technologii a odebráno bylo pouze to množství vody, které samovolně přitékalo.

Během druhé světové války byly u pramenů provedeny různé úpravy a stavby. Zřidelní studna byla však vybudována tak neodborně, že voda dříve čistá, byla v nové studni plná kalu a rzi. Ke konci válečných událostí byla rotunda nad druhým pramenem poškozena a vypálena.

O obnovu pramenů se pokusil v roce 1946 národní správce Osvald Pastrňák a kyselka byla od 1. srpna 1946 v prodeji. Plnění láhví se provádělo

Etiketa Jesenické kyselky.

přímo u pramene a kyselka se měla vyvážet i do zahraničí, dokonce až do Egypta a Turecka.

Vše mělo být jinak. O. Pastrňák byl zbaven správy kyselky po dvou letech jedním z poúnorových výnosů r. 1948, který „...žádá, aby s tímto majetkem byla učiněna normální dispozice podle dekretu č. 108/45 Sb., avšak za předpokladu, že obchodní provoz zřídla bude zastaven...“ (čj. 12054/2-II/48 ze dne 14. 10. 1948). Následnou tragédii známé jesenické kyselky dokumentuje citace z části poúnorové korespondence čj. 14561/6-II/48 ze dne 29. 10. 1948: „...ONV v Novém Jičíně dal odebrati prostřednictvím SNB klíče od provozovny fy Jesenická kyselka bývalému správci O. Pastrňákovi. Jakmile klíče dojdou zdejšímu úřadu, budou ihned postoupeny tamnímu MNV za účelem zabezpečení pramene a provozoven uvedené firmy.“

Výsledek byl takový, že na bránu závodu byl pověšen zámek, což však nezabránilo jeho rozkradení a škodám jak na pramenech, tak i na technologiích a budovách. Tím prakticky skončilo stáčení jesenické kyselky.

Od roku 1954 se začalo uvažovat o obnově provozu obecním úřadem (zda byl provoz obnoven, není jisté), později přešla plnárna pod správu Ostřavských cukráren a sodovkáren.

Pracovníci sodovkárny NEALKO n. p., Olomouc (Foto archiv Jesenického pramene).

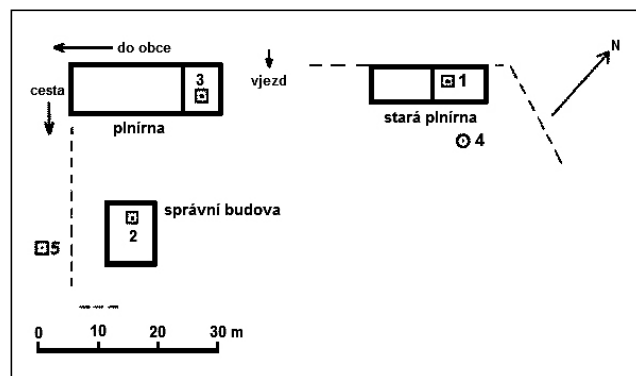
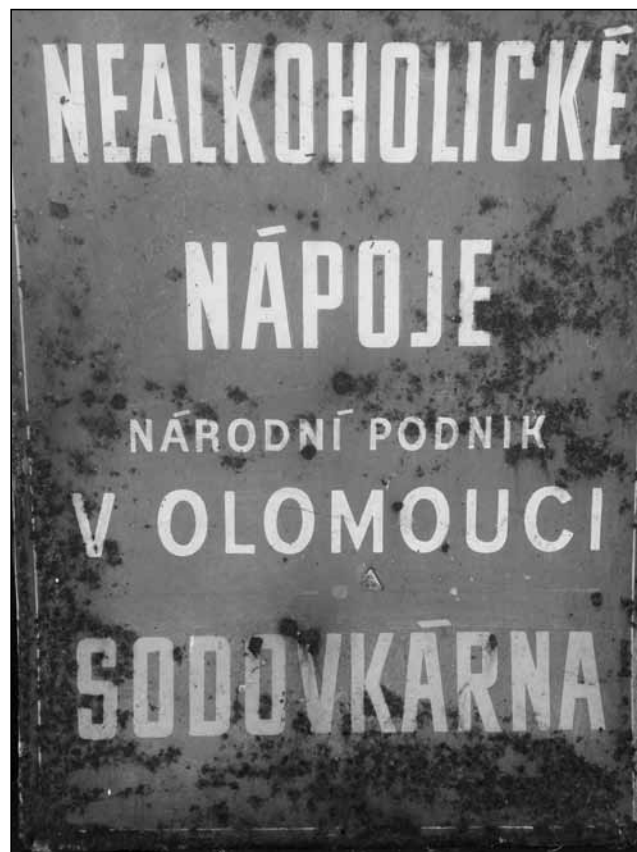

Schéma detailního rozmístění jímacích objektů v r. 1975 (sestavil G. Kačura):

1 – studna Herma, 2, 3, 4 – nevyužívané zdroje: 2 – studna Zita, 3 – studna s kyselkou, 4 – vrt s kyselkou, 5 – obecní studna U lípy (Lipový)

Od r. 1968 byl zdroj využíván sodovkárnou NEALKO n. p., Olomouc. Ti legislativní požadavky pro průmyslové využívání pramenů nenaplnili. Vyráběli limonády s převažujícím množstvím běžné pitné vody. V době, kdy prameny byly zničeny natolik, že kyselku nebylo možné použít ani k mísení s pitnou vodou, byly vyráběny pouze limonády bez obsaženého podílu kyselky.

Uhličitá voda ze studny Herma se tehdy čerpala do 11 kameninových rezervoárů (6 s kapacitou 750 l a 5 cca 1000 l). Následně se voda zbavovala vlastního rozpuštěného oxidu uhličitého v podtlakových nádržích a mísila s prostou vodou v poměru 1:1 a uměle se sytila oxidem uhličitým. Výsledným

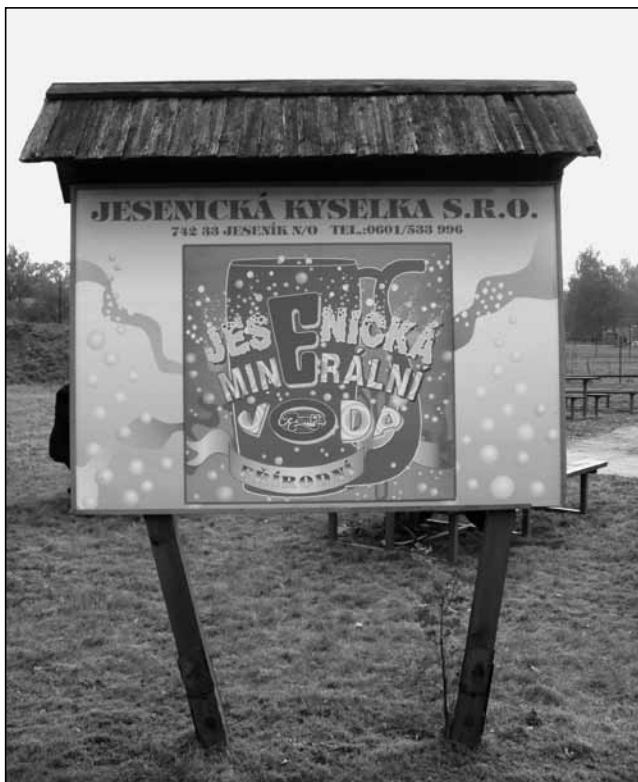
produktem byly různé limonády s rozličnými sirupy a sifon. Ty se plnily do lahví 0,7l i do sudů o objemu 50l. Produkce byla cca 6 000 m³ ročně v dvousměnném provozu. V létě byla měsíční produkce 750 m³, v zimě 450 m³ (tehdy se uhlíčitá voda nemísila s prostou vodou). Obsah oxidu uhličitého byl dle měření z 25. 7. 1975 1738 mg/l, v teplých letních dnech byl znát zápach sirovodíku ze studny Herma i Zita.

Zdá se, že pro NEALKO n. p., Olomouc bylo neatraktivní dále investovat do rozvoje a ochrany poměrně málo vydatných zdrojů. Výstroj studní a zabezpečení okolí studní neustále chátraly, takže ochrana zdrojů nebyla zabezpečena podle požadavků hygieniků.

Další důvod ukončení provozu stáčírny byl zřejmě dán i spory ohledně vydatnosti a ochrany studny místního JZD, kterou NEALKO Olomouc rovněž využívalo.

Obnova jesenické kyselky nastala prodejem pozemků a budov novému majiteli PhDr. Stanislavu Pomklovi v roce 1994. Byl proveden nový hydrogeologický průzkum a také rekonstrukce studní, podzemních rozvodů minerální vody, budov a pozemků.

Následně byl referenční laboratoří Ministerstva zdravotnictví analyzován chemismus minerální vody. Byly splněny další legislativní požadavky, a od roku 1996 tak byla minerální voda vyráběná česko-rakouskou společností Jesenická kyselka s. r. o. opět na trhu (Jesenická minerální voda – pramen Zita, 1900–1996).

Firemní poster Jesenické minerální vody Stanislava Pomkly (Foto archiv Jesenického pramene).

Ze slavnostního otevření stáčírny v září 2013 (Foto archiv Jesenického pramene).

Díky obrovskému kusu práce na obnově pramenů Jesenické minerální vody se St. Pomkla výrazným způsobem zasloužil o opětovné stáčení minerální vody. V roce 2001 však byla výroba minerální vody zastavena z důvodu nemožnosti splácení velkých finančních investic.

Přenesme se do doby nedávno minulé. V roce 2003 se stali novými majiteli manželé Kocourkovi. Jelikož byli stálými odběrateli a prodejci Jesenické minerální vody, rozhodli se v této tradici čerpání minerální vody pokračovat. V období od posledního stáčení vody do doby, kdy převzali firmu, uplynula však doba dvou let a budovy byly opět ve zchátralém stavu a technické vybavení bylo nepoužitelné, z velké části odcizené. I legislativa byla již odlišná, změnil se hlavně nárok na hloubku podzemních vrtů, kdy byly požadovány pro zapsání této vody jako minerální vrtů hluboké 30 až 50 m. Odborníci se však shodují, že v této hloubce by se voda nemusela nacházet. Z tohoto důvodu byla tato minerální voda zařazena jako pramenitá voda. Uvedení stáčírny vody znovu do provozu si vyžadovalo hodně úsilí a investic a do té doby, aby byl objekt udržován, se manželé Kocourkovi rozhodli pro vedlejší činnost – pěstitelskou pálenici.

Podnikatelské aktivity současné majitelky Ludmily Kocourkové začaly však již dříve a dejme slovo přímo jí:

Psal se rok 1991, dva roky po sametové revoluci a já začala podnikat ve stravovacích službách v pronajatých prostorách na náměstí v Novém Jičíně, kde podnikám doposud. O tři roky později jsem využila příležitost, koupila chátrající dům v Novém Jičíně, začala jej rekonstruovat a splácet úvěr. Další výzvou bylo podnikání v mé rodné vesnici Jeseníku nad Odrou, kde jsem vybudovala pěstitelskou pálenici.

V roce 2013 jsem poprvé podala žádost do výzvy Czechinvestu – v programu Rozvoj. Cílem podnikatelského záměru v této výzvě bylo obnovení provozu zpracovatelského podniku – plnirny pramenité a minerální vody, a uvedení nového produktu s názvem „Jesenický pramen“. Jesenický pramen má od roku

Celkový pohled na areál v r. 2013 – v popředí pramen Dubový, vpravo pramen Herma, uprostřed objekt stáčírny (Foto archiv Jesenického pramene).

2012 ochrannou známku a splňuje veškeré hygienické normy. Naší základní ideou bylo oslovit tímto novým výrobkem osoby, které preferují zdravý životní styl a chrání tak své zdraví. Dalším neméně důležitým cílem pak bylo získat nové zákazníky také z řady zaměstnavatelů, kteří musí zajišťovat pitný režim svým zaměstnancům. Chceme také vstoupit na trh, který je zaměřen na prodej pramenitých vod, získat a udržet si nové zákazníky, kterým bude naše společnost poskytovat kvalitní služby za přijatelné ceny.

Na začátku jsme měli sen o obnovení zašlé slávy kyselky v Jeseníku nad Odrou. Motivací byly příběhy lidí, kterým tento pramen pomáhal léčit různé zdravotní problémy. Chtěli jsme využít zapomenuté historky a navázat na tradici. Uvědomovali jsme si přitom, že naše malá firma nikdy nebude a ani nechce konkurovat velkým

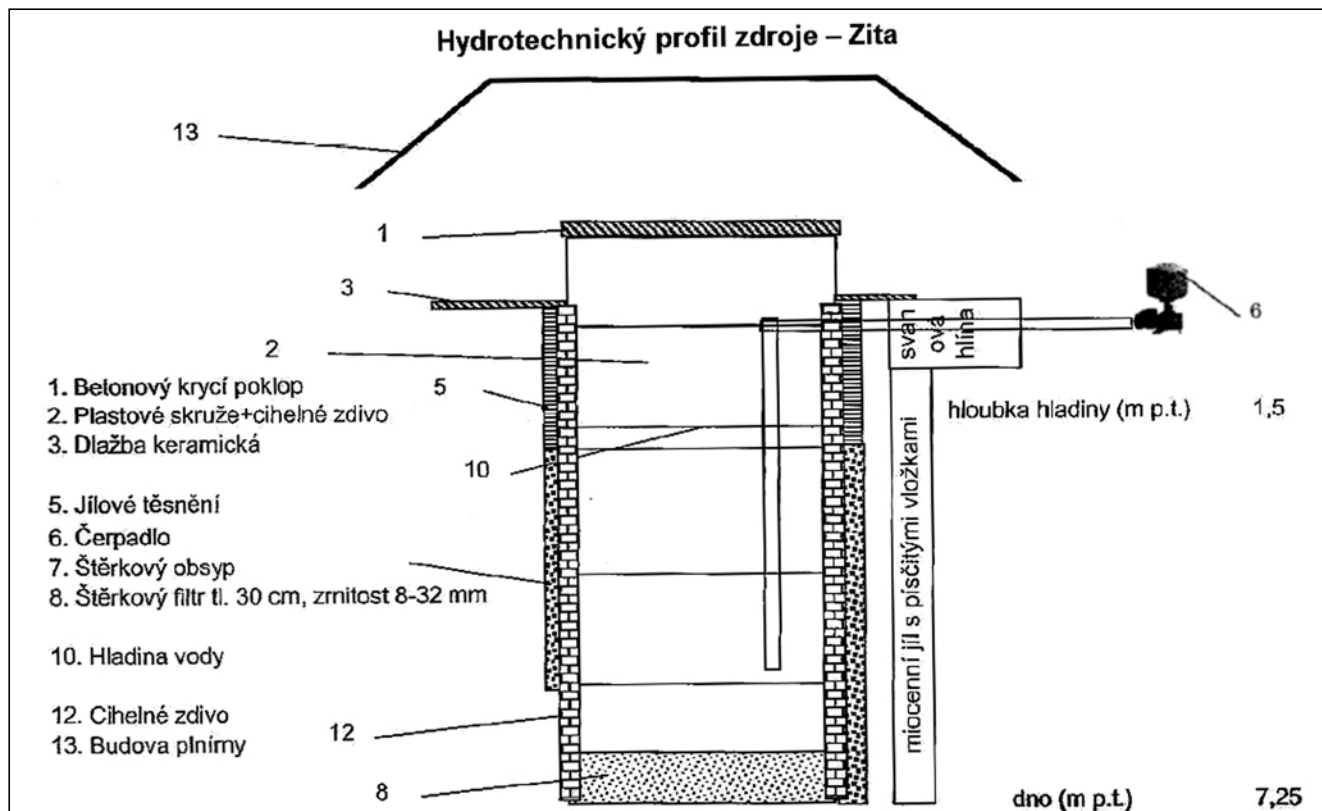
společnostem na trhu s minerálními vodami. Chtěli jsme „jen“ obnovit stáčírnu. Až po nějaké době jsme zjistili, že nad obnovou stáčírny si vylámal zub už ne-jeden snílek. Byla to obrovská výzva a běh na dlouhou trať, kde byla největší překážkou byrokracie a finanční náročnost celého projektu. Často jsme byli v situaci, kdy jsme chtěli všechno vzdát, protože se objevovaly v danou chvíli neřešitelné problémy. Jedno je jisté, kdybychom věděli, co nás čeká, tak bychom nikdy s obnovou stáčírny nezačali. Dnes jsme však rádi, že jsme to nevěděli. Ne každý sen skončí šťastně a ani ten náš zatím také happyendem neskončil, stáček linka funguje, ale to nejdůležitější je teprve před námi. Oslovit svým příběhem ty zákazníky, kteří chtějí udělat pro své zdraví něco dobrého a naučí se mít Jesenický pramen rádi. Držte nám pěsti a ochutnejte Jesenický pramen.

Hydrogeologicky jde o zvodeň vázanou na písčité nebo prachovité polohy miocenního souvrství, které je tvořeno především vápnitými jíly až jílovcy.

Celkově nelze hovořit o souvislém významném zvodnění. Směr proudění podzemní vody je v generalu od západu k východu do údolí Luhy.

Jde o poměrně mělký oběh vod v miocenních sedimentech napájených z nadložního kvartérního kolektoru. Podzemní vody jsou srážkového původu, oxid uhličitý je svým původem hlubinný a proniká vzhůru po tektonických zónách sz.-jv. směru, je to fosilní plyn mořského původu z miocénu.

Voda je velmi slabě mineralizovaná o mineralizaci 269 až 409 mg/l (průměrné množství rozpuštěných minerálních látek je 320 mg/l).

Podle tvrdosti jde o vodu měkkou až středně tvrdou do 4,5 mval/l (Ca+Mg). Podle iontového složení se jedná o vodu facie Ca-HCO₃, subfacie Ca-(Mg)-HCO₃-SO₄-(Cl).

Teplota vody se pohybuje v rozmezí 9,8 až 11,4 °C.

Mezi nejvýznačnější přednosti jesenické vody patří nízký obsah sodíku (3,8 mg/l). Díky této jedinečné vlastnosti splňuje náročné požadavky podle nejnovějších zásad kladených na zdravou výživu.

Technologie úpravy vody

Surová voda z podzemních zdrojů má velmi nízkou hodnotu pH (5,3), velmi vysoký obsah železa (až 8 mg/l) a mírně zvýšený obsah manganu (0,3 mg/l). Voda má charakteristickou zemitou příchuť. Pro úpravu vody jsou použity pouze fyzikální metody úpravy vody bez použití chemických přípravků.

Technologické řešení spočívá v provzdušnění surové vody, sedimentaci vzniklého kalu, pískové filtraci, filtraci aktivním uhlím a dezinfekci UV zářením.

Jednotlivé technologické úpravárenské kroky jsou následující:

Provzdušnění surové vody – dojde k odvětrání ve vodě obsaženého oxidu uhličitého, tím dojde k posunutí hodnoty pH nad 6,5. Současně vzdušný kyslík zajistí oxidaci ve vodě obsaženého železa a manganu do filtrovatelné formy hydroxidů.

Technologie úpravy vody a skladování (Foto archiv Jesenického pramene).

Ortofoto se zákresem umístění pramenů

V areálu se nachází tyto zdroje: 1 – Lipový, 2 – Hedva, 3 – Josef, 4 – Dubový, 5 – Herma, 6 – Zita (Jesenický pramen), 7 – Franz (Crystalis), 8 – pro veřejnost (mimo provoz). Mimo areál se pak nalézá veřejně přístupný – 9 (Obecní).

Ortofoto: www.mapy.cz

Etiketa neperlivé vody Jesenický pramen. Kromě ní se vyrábí i jemně perlivá a rovněž dvě příchutě – citronová a malinová.

Provdzdušněná voda je přečerpávána čerpadlem do sedimentační nádrže s kónickým dnem, kde dochází k sedimentaci vysráženého kalu. Sedimentační nádrže jsou propojeny přepadovou trubkou.

Z čerpací nádrže je odsazená, částečně dezinfikovaná voda čerpána čerpadlem na filtraci. Filtrace

se provádí na ocelových tlakových filtrech zařazených v sérii. Filtry jsou plněny filtračním pískem a aktivním uhlím.

Filtrovaná voda je akumulována v nerezových nádržích a následně čerpána přes UV zářič k plnicí lince. Za UV zářičem je osazena odbočka pro recirkulaci vody, která je zavedena zpět do nerezových

Od roku 2014 probíhá stáčení pramenité vody i do barelů 18,9l (Foto archiv Jesenického pramene).

Pani Ludmila Kocourková v areálu kyselky. Nad ní je zavěšeno kovové kolo z bývalého Lipového pramene (Foto archiv Jesenického pramene).

Výrobní linka (Foto archiv Jesenického pramene).

nádrží. Tato odbočka zajišťuje bakteriologickou čistotu vody v nerezových nádržích.

K opětovnému sycení oxidem uhličitým dochází pouze při výrobě jemně perlivých vod potravinářským CO₂.

V areálu se nachází více pramenů – jímání vody se provádí z pramene Zita (přejmenována na Jesenický pramen) a Franz a plní se galony 18,9l a PET láhve 1,5l a 0,5l neslazené i slazené (přírodně identické aroma citron a malina).

V roce 2018 se uvažuje s plněním do vratných sklenic a zavážením do restaurací v regionu.

Plní se tři dny v týdnu, za jeden den cca 15 000 litrů.

V dubnu 2017 byla Jesenickému prameni udělena Asociací regionálních značek a Místní akční skupinou Regionu Poodří ochranná známka „Moravské Kravařsko, regionální produkt®“. Důvodem je to, že majitelce Ludmile Kocourkové není lhotejný vztah k obci i regionu a svou podnikatelskou aktivitou chce přispět k jejich propagaci v okolí.

Naše plány a vize

V příštím roce se firma zaměří na hotely a restaurace v našem regionu dovážkou kvalitní minerálky ve vratných skleněných láhvích.

Vize firmy – zachování kvalitní minerálky našemu kraji.

Literatura a zdroje

- HANOFSKY, K; TOLLICH, K. (1880): Analyse eines Säuerlings von Deutsch-Jassnik in Mähren. Verh. d. Natur. Vereines in Brünn, 14.
- JIRKOVSKÝ, Rudolf (1953): *Minerální prameny ve Slezsku*. Slezský studijní ústav. Opava. 78 s.
- KVĚT, Radan; KÁČURA Georgij (1978): *Minerální vody Severomoravského kraje*. Ústřední ústav geologický Praha.
- KVĚT, Radan; KÁČURA, Georgij (1979): *Drobné zdroje minerálních vod na Moravě*. Krajské vlastivědné muzeum Olomouc, 61 s.
- MITTROWSKY, Johann Nepomuk von (1792): Beiträge zur Märischen Mineralogie. In: Dr. MAYER, Johann: *Sammlung physikalischer Aufsätze, besonders die Böhmisches Naturgeschichte betreffend*. Zweyter Band. Waltherischen Hofbuchhandlung Dresden. (Pozn.: zmínka o Jeseníku je na s. 238).
- POMKLA, Stanislav (2000): Jesenická kyselka 1886–2000, historie pramenů minerální vody. *POODŘÍ* č. 1, s. 12–14.
- SKLENÁK, Vojtěch (1946): Jasenická kyselka. *Vlastivědný sborník Kravařska*, roč. IX., č. 2.
- VALÍČEK, Svatopluk (2005): *Jesenická minerálka* (Informační materiál z exkurze).
- ZINK, August (1816): *Beschreibung des Heilquellen des Gesenkes und ihres zweckmässigen Gebrauches*. Brünn. 80 s., příl. (Pozn.: zmínka o Jeseníku je na s. 30 a 31).

Informační a propagační materiály poskytnuté Ludmilou Kocourkovou. Pasport vodního díla Zita.

Úpravna vody – stáčírna pramenité vody Jeseník nad Odrou (udržovací práce – doplnění technologie). Technická zpráva (Ing. Jankovský, Ing. Rieger, Aqua Cleer, spol. s r. o., 5/2012).

Poděkování za poskytnuté informace patří Mgr. Martině Vrbové, Ing. Pavlu Kašparovi st., dr. Květě Míčkové a Mgr. Tomáši Rozehnalovi.

Klimatické poměry Oderské brány

Petr Dobeš

V POODŘÍ jsem v čísle 2/2014 zveřejnil výsledky přístrojových měření teploty vzduchu a srážek v Hladkých Živicích. V tomto čísle na tento článek navážu vyhodnocením vlastních pozorování na amatérské meteorologické stanici v Suchdole nad Odrou. Obě místa se nacházejí blízko sebe a jejich klima je proto prakticky shodné. Tyto výsledky lze také aplikovat na celou oblast Oderské brány.

Vedle teplotních a srážkových charakteristik jsou důležité i další meteorologické prvky a jevy, které určují charakter krajiny. Meteorologickému pozorování

jsem se začal věnovat 1. ledna 1997 ve svých 13 letech. Nenašel jsem však vhodné místo pro teploměr a srážkoměr a i když teplotu vzduchu měřím, tak ji dále nezpracovávám. Je to proto, že budka s přístroji je umístěna za oknem ve druhém patře, ve výšce 8,5m nad povrchem. Měření je také ovlivňováno různými nahodilými faktory, takže přepočítání na standardní výšku 2 metry nad terénem není možný. O to více jsem se tedy zaměřil na vizuální pozorování. Metodicky bylo postupováno podle „Návodů pro pozorovatele meteorologických stanic“

Českého hydrometeorologického ústavu pouze s malými odlišnostmi.

Prvních pět let jsem ze zpracování vyloučil (v tomto období se pozorování teprve postupně rozvíjelo a nebylo postupováno podle jednotné metodiky). V příspěvku je tedy hodnoceno období 2002–2016, sněhové poměry jsou pak vymezeny sezónami 2002/03 až 2016/17.

Vysvětlivky:

03,11 – roky výskytu 2003 a 2011. V případě, že se uvedená hodnota vyskytla více než dvakrát, je uveden pouze počet výskytů (4x). U charakteristik sněhové pokrývky udává letopočet rok, v němž začala daná zimní sezona, tj. např. 2004 pro sezónu 2004/05.

klimatologický termín – standardně se používají termíny 07, 14 a 21 hodin místního středního slunečního času. Na stanici Suchdol n. O. však pozorují v odlišných termínech – 06, 16 a 20h aktuálně platného času.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	8,0	7,7	6,6	6,3	6,7	6,5	6,2	6,0	6,1	6,8	7,7	7,9	6,9
minimum	6,7	6,3	5,1	4,3	5,2	5,4	4,0	4,9	4,6	5,1	5,3	6,6	6,4
rok	2005	2003	2012	2009	2011	2003	2006	03,15	2006	2005	2011	2003	03,11
maximum	9,0	9,3	8,4	7,3	8,9	8,0	7,5	7,8	7,7	8,6	8,4	9,3	7,3
rok	2013	2013	2009	08,14	2010	2009	2011	2006	2010	2016	2013	2007	2013

Počet jasných dnů

Jasným dnem označujeme kalendářní den, v němž průměrné množství oblačnosti vypočítané z termínových hodnot bylo menší než 2 desetiny. Ve sledovaném období bylo v průměru 32,9 jasných dnů ročně, s extrémy 19 dnů v roce 2004 a 52 dnů

Množství oblačnosti

Množství oblačnosti udává, jak velká část oblohy je pokryta oblaky. Oblačnost byla sledována v šesti kvalitativních stupních, které byly pro účely zpracování převedeny na desetiny následovně: jasno (0,0), skoro jasno (1,6), polojasno (4,4), oblačnost (6,9), skoro zataženo (9,1) a zataženo (10,0).

Průměrné množství oblačnosti

Průměrné roční množství oblačnosti v Suchdole nad Odrou činilo ve sledovaném období 6,9 desetiny, přičemž jednotlivé roční hodnoty kolísaly od 6,4 v letech 2003 a 2011, po 7,3 v roce 2013. V ročním chodu připadá nejnižší průměr 6,0 desetiny na srpen, nejvyšší průměr 8,0 desetiny na leden. Nejnižší průměrná měsíční oblačnost 4,0 desetiny se vyskytla v červenci 2006, naopak nejvyšší průměrná hodnota 9,3 desetiny připadla na únor 2013 a prosinec 2007.

v roce 2011. Nejnižší průměrný počet jasných dnů 1,0 připadá na prosinec. Největší počet jasných dnů připadá v průměru na září (4,3 dne). Maximální počet 11 jasných dnů se vyskytlo v dubnu 2009 a v listopadu 2011.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	1,4	2,1	3,7	3,5	3,1	2,2	3,4	3,1	4,3	3,3	1,7	1,0	32,9
minimum	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	19
rok	6x	6x	3x	2014	3x	3x	2016	06,14	10,15	09,16	6x	7x	2004
maximum	6	6	9	11	9	6	10	6	9	10	11	3	52
rok	2006	03,11	2012	2009	2011	2010	2013	2013	2006	2005	2011	08,15	2011

Počet zamračených dnů

Zamračeným dnem označujeme takový kalendářní den, v němž průměrné množství oblačnosti vypočítané z termínových hodnot bylo vyšší než 8,0 desetiny pokrytí oblohy. Ve sledovaném období bylo v průměru 161,9 zamračených dnů ročně, s extrémy 139 dnů v roce 2015 a 190 dnů v roce 2013.

Nejnižší průměrný počet zamračených dnů 8,7 připadá na srpen. Největší počet zamračených dnů připadá v průměru na leden (20,0 dnů). Minimální měsíční počet zamračených dnů – 2 se vyskytl v červenci 2006. Maximální počet 27 zamračených dnů se vyskytlo v prosinci 2007.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	20,0	16,8	13,7	10,7	12,3	10,1	9,8	8,7	10,2	13,9	16,8	19,1	161,9
minimum	14	9	8	3	7	5	2	4	6	8	12	9	139
rok	2005	2014	2008	2007	2012	2003	2006	03,15	4x	05,13	11,15	2003	2015
maximum	26	25	22	15	24	17	16	16	17	21	21	27	190
rok	2013	2013	2009	2011	2010	2009	2011	2006	2010	2016	2010	2007	2013

Dvojitá duha klenoucí se nad Suchdolem n. O. (Foto Petr Dobeš).

Rychlost větru

Rychlost větru je určována subjektivním odhadem podle Beaufortovy stupnice. Tato stupnice se používá pro odhad rychlosti větru podle jeho účinku na různé objekty na zemském povrchu.

Průměrná denní rychlost větru

Průměrná roční rychlost větru v Suchdole nad Odrou dosáhla v období 2002–2016 hodnoty 4,4 m/s. Nejnižší roční rychlost větru připadá na rok 2016

a to 3,1 m/s, nejvyšší rychlost 5,6 m/s byla dosažena v roce 2004. Hodnoty průměrné rychlosti větru nabývají minima v ročním chodu v měsíci srpnu (3,5 m/s) a maxima v prosinci (5,2 m/s). Nejnižší měsíční rychlost větru 2,2 m/s byla zjištěna v září 2016, nejvyšší měsíční hodnoty připadají na leden 2005 a prosinec 2013 s průměrnou rychlostí větru 7,5 m/s. Nejvyšší průměrná denní rychlost větru 16,3 m/s byla zjištěna 25. prosince 2013.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	5,1	4,7	4,9	4,2	4,5	4,1	3,7	3,5	3,7	4,2	4,6	5,2	4,4
minimum	3,1	3,8	3,7	2,8	3,4	3,0	2,7	2,5	2,2	2,4	3,3	4,0	3,1
rok	2016	2010	2016	2016	2016	2016	2016	02,16	2016	2016	2016	2014	2016
maximum	7,5	5,8	6,4	5,6	5,9	5,3	4,7	4,6	5,3	6,9	6,6	7,5	5,6
rok	2005	2002	05,13	2005	2004	2009	04,05	2004	2004	2004	2004	2013	2004

Maximální rychlost nárazu větru

Maximální roční rychlost nárazu větru dosahuje 21,1 m/s s extrémními hodnotami 16 m/s v roce 2006 a 27 m/s v letech 2007 a 2010. V ročním chodu bývá nejnižších hodnot dosahováno v září

– 13,5 m/s, nejvyšších hodnot v lednu – 16,7 m/s. Nejnižší měsíční náraz větru 8 m/s byl zaznamenán v červenci 2013, srpnu 2016 a září 2014 – vždy 8 m/s. Nejsilnější náraz větru byl dosažen 18. ledna 2007 a 12. června 2010 a to 27 m/s.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	16,7	14,6	15,6	14,1	14,6	15,7	14,3	13,9	13,5	13,9	14,9	15,4	21,1
minimum	11	12	12	11	11	10	8	8	8	9	10	11	16
rok	2016	3x	2007	2007	2015	2012	2013	2016	2014	11,14	2016	2002	2006
maximum	27	20	20	18	20	27	24	22	18	18	20	20	27
rok	2007	2004	2015	2003	2010	2010	2004	2008	3x	02,09	02,04	3x	07,10

Relativní četnost výskytu bezvětří

Relativní četnost výskytu bezvětří byla vypočítána z údajů zjištěných v jednotlivých klimatologických termínech. Bezvětří se ve sledovaném období vyskytlo v průměru v 6,2 % případů, ale kolísá v širokém rozmezí mezi 1,5 % (rok 2002) a 14,6 % (rok 2016). Roční chod má jednoduchý průběh

s nejnižším podílem bezvětrných dnů v zimních měsících (prosinec 2,2 %), nejvyšší podíl termínů s výskytem bezvětří pak připadá na červenec, kdy dosahuje 10,7 %. Absolutní měsíční maxima této charakteristiky byla zaznamenána v červenci 2016 a v srpnu 2007 (26,9 %).

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	2,7	2,9	3,4	6,0	8,6	9,8	10,7	9,9	8,6	6,1	3,6	2,2	6,2
minimum	0,0	0,0	0,0	0,0	2,2	1,1	3,2	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5
rok	3x	4x	3x	2013	2004	2004	2008	02,11	2002	02,09	3x	3x	2002
maximum	7,5	10,7	10,8	12,2	17,2	18,9	26,9	26,9	22,2	19,4	12,2	8,6	14,6
rok	06,16	2006	14,15	3x	2016	2016	2016	2007	2016	2015	2016	2014	2016

Počet dnů s bouřlivým větrem

Bouřlivý vítr s maximálním denním nárazem 17 m/s a více se vyskytuje průměrně 3,6 dnů v roce. V roce 2006 nebyl zaznamenán žádný den s bouřlivým větrem, naopak v roce 2009 se vyskytl v 9 dnech.

V ročním chodu připadají nejnižší počty dnů na duben a červenec a to 0,1 dne, nejvíce 0,7 dnů bývá v lednu. Měsíční maximum 5 dnů s bouřlivým větrem připadlo na leden 2007.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	0,7	0,2	0,3	0,1	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,4	3,6
minimum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
rok	8x	12x	11x	13x	12x	11x	13x	12x	11x	13x	12x	12x	2006
maximum	5	1	2	1	2	1	1	1	2	3	1	4	7
rok	2007	3x	2013	03,15	09,10	4x	04,09	3x	2005	2002	3x	2013	2009

Dohlednost

Dohlednost je určována podle viditelnosti dohlednostních cílů se známou vzdáleností od stanice. Určuje se v jednotlivých stupních od výborné dohlednosti po velmi silnou mlhu.

dnů se v Suchdole n. Odrou vyskytlo v průměru 26,7 ročně. Nejméně 15 dnů bylo zaznamenáno v roce 2012, nejvíce 41 dnů s mlhou připadlo na rok 2005. V ročním chodu bývá nejméně 0,7 dne s mlhou v červenci, nejvíce mlhavý bývá listopad se 4,3 dny. Nejvíce se vyskytlo 9 dnů s mlhou v říjnu 2010.

Počet dnů s mlhou

Jako den s mlhou je klasifikován den, v němž minimální dohlednost byla nižší než 1 km. Takových

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	3,2	2,7	2,0	1,3	1,5	1,0	0,7	1,3	2,3	3,9	4,3	2,5	26,7
minimum	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	15
rok	12,13	4x	08,11	5x	5x	7x	7x	5x	2008	2003	3x	2007	2012
maximum	8	6	6	3	4	3	2	5	7	9	7	6	41
rok	2011	2005	2006	4x	02,10	2007	3x	2005	2016	2010	3x	2002	2005

Počet dnů s velmi dobrou dohledností

Další charakteristikou dohlednosti byl zvolen počet dnů s velmi dobrou dohledností, tedy dnů, v nichž

průměrná denní dohlednost byla vyšší nebo rovna 20 km. Takových dnů se vyskytuje průměrně 95,7 ročně, s minimem 75 dnů v roce 2002 a maximem

111 dnů v letech 2007 a 2012. Nejméně dnů připadá v ročním chodu na prosinec – 0,7 dne, nejvíce 18,6 dnů na červenec. Měsíčního maxima 27 dnů

s velmi dobrou dohledností bylo dosaženo v červenci 2015 a v srpnu 2016.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	1,2	1,3	2,7	9,4	17,1	16,9	18,6	15,9	7,5	2,5	1,9	0,7	95,7
minimum	0	0	0	4	5	6	13	3	0	0	0	0	75
rok	9x	5x	11,1	2005	2010	2013	2014	2002	2014	14,2	05,11	6x	2002
maximum	6	4	8	18	26	23	27	27	16	9	4	2	111
rok	2007	2004	2008	2015	2011	05,14	2015	2016	2011	2006	3x	2004	07,12

Srážky

Jak již bylo uvedeno v úvodu, na stanici se srážkové úhrny neměří pro nenalezení vhodného místa pro umístění srážkoměru. Proto byl pouze sledován výskyt srážek, jejich typ a časový průběh. Srážky byly klasifikovány jako dešťové, smíšené a sněhové. Pro účely této práce jsou za den se sněhovými srážkami počítány dny, v nichž se vyskytly smíšené, nebo sněhové srážky (i v případě výskytu deště). Jako den s dešťovými srážkami je hodnocen den, v němž se vyskytly pouze dešťové srážky.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	19,7	16,5	14,9	11,9	15,9	14,8	15,0	12,7	12,3	13,1	13,7	16,1	176,5
minimum	14	6	8	4	10	8	6	7	6	7	1	7	153
rok	02,08	2014	11,14	2009	2011	2014	2006	2009	2016	04,06	2011	2013	2011
maximum	28	21	24	15	29	22	24	21	18	21	19	23	204
rok	2004	4x	2006	06,12	2010	2004	2011	2006	2013	2002	2004	2009	2004

Počet dnů se srážkami

Průměrný roční počet dnů se srážkami (s úhrnem 0,0mm a více) dosáhl v období 2002 – 2016 176,5 dne. Nejméně ročních dnů se srážkami – 153 bylo v roce 2011, naopak nejvíce 204 srážkových dnů se vyskytlo v roce 2004. V ročním chodu připadá nejnižší počet dnů se srážkami na září, kdy se jich vyskytne 12,3. Nejvíce srážkových dnů bývá v lednu – 19,7. V listopadu 2011 se vyskytl pouze 1 srážkový den, naopak v květnu 2010 se srážky vyskytly ve 29 dnech.

Počet dnů se sněhovými srážkami

Roční počet dnů se sněhovými srážkami bývá 46,7 a kolísá mezi 18 dny v roce 2014 a 74 dny v roce 2005. Sněhové srážky se v Suchdole n. O. vyskytují od října do května, přičemž v květnu se vyskytl pouze jediný den se sněžením. Nejvíce dnů

pak připadá na leden, kdy sněží průměrně 14,1 dnů. Od března do prosince se vždy alespoň v jednom roce sněhové srážky nevyskytovaly. Nejvíce měsíčních dnů se sněžením – 25 bylo zaznamenáno v lednu 2004.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	14,1	11,0	7,3	1,5	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	4,0	8,3	46,7
minimum	7	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18
rok	07,08	2014	2014	7x	14x	15x	15x	15x	15x	12x	03,11	2015	2014
maximum	25	21	16	6	1	0	0	0	0	4	11	17	74
rok	2014	2005	2006	2003	2011	15x	15x	15x	15x	2012	2005	2010	2005

Období se sněhovými srážkami

První sněžení nastává v Suchdole n. Odrou v průměru 13. listopadu, přičemž nejčasnější výskyt byl 15. října 2009, nejpozdější 6. prosince 2003 a 2011. Poslední sněžení nastává kolem 4. dubna, s extrémy 15. března 2016 a 9. května 2017. Nejkratší sněžné období trvalo 114 dnů v sezónách 2003/04 a 2015/16, nejdelší 188 dnů v sezóně 2016/17.

	první	poslední	délka
průměr	13.11	4.4	143,7
minimum	15.10	15.3	114
rok	2009	2015	03,15
maximum	6.12	9.5	188
rok	03,11	2016	2016

Bouřkové jevy

U bouřkových jevů je zaznamenáván jejich počátek. Délka trvání a jejich konec ovšem v mnoha případech zjištěn nebyl a proto není statisticky

zpracováván. Je nutno počítat s tím, že některé slabé bouřkové jevy v nočních hodinách nemusely být pozorovatelem zaznamenány.

Počet dnů s výskytem bouřkových jevů

V ročním průměru se v Suchdole nad Odrou vyskytne 28,5 dne s bouřkovými jevy. V roce 2013 bylo zaznamenáno pouze 13 dnů, naopak v roce 2014 se vyskytlo 37 dnů s bouřkovými jevy. V ročním chodu připadá nejvyšší počet dnů na červenec

– 7,9. V listopadu a prosinci nebyly ve sledovaném období bouřkové jevy zaznamenány, v lednu a únoru se v průměru vykytuje 0,1 bouřkového dne za rok. Nejvyšší měsíční počet těchto dnů – 13, se vyskytlo v červenci 2012.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	0,1	0,1	0,3	1,8	5,3	6,5	7,9	5,1	1,1	0,3	0,0	0,0	28,5
minimum	0	0	0	0	2	2	3	1	0	0	0	0	13
rok	14x	14x	12x	5x	13,15	2010	2013	2012	7x	12x	15x	15x	2013
maximum	2	1	2	6	9	12	13	9	4	2	0	0	37
rok	2007	2002	2015	11,14	2002	2009	2012	2002	2005	2014	15x	15x	2014

Délka bouřkového období

Bouřkové období vymezené dny jejich prvního a posledního výskytu v roce trvá průměrně 157,4 dnů. Nejkratší období trvalo 103 dnů v roce 2013, nejdelší období 217 dnů v roce 2007. První den s bouřkami bývá v průměru 4. dubna, ale bouřkový jev byl zaznamenán už i 18. ledna 2007. Poslední den připadá na 8. září, ale v roce 2014 byl až 22. října.

	první	poslední	délka
průměr	4.4	8.9	157,4
minimum	18.1	17.8	103
rok	2007	2009	2013
maximum	10.5	22.10	217
rok	2016	2014	2007

Dub nedaleko Suchdolského lesa na žluté turistické značce ze Suchdolu n. O. do Bernartic n. O. s patrnou jizvou po blesku (Foto Radim Jarošek, květen 2014). GPS: 49.6398364 N, 17.9428142 E.

Sněhová pokrývka

Měření výšky sněhové pokrývky a výšky nové sněhové pokrývky se provádí v ranním klimatologickém termínu a je určováno s přesností na centimetry. Výška sněhu nižší než 0,5 cm je považována za sněhový poprašek.

Počet dnů se souvislou sněhovou pokrývkou

Průměrný roční počet dnů se sněhovou pokrývkou dosahuje 49,2 dnů. Nejnižší počet 13 dnů připadl na sezónu 2013/14, největší počet těchto dnů na sezónu 2005/06 a to 116. V ročním chodu průměrný počet dnů narůstá od říjnových 0,1 dnů po 17,7 dnů v měsíci lednu, poté opět klesá a v dubnu se v průměru vyskytuje ještě 0,7 dne se souvislou sněhovou pokrývkou. V lednu 2006 a v únoru 2005 a 2006 ležela sněhová pokrývka po celý měsíc.

	X	XI	XII	I	II	III	IV	se- zona
průměr	0,1	1,9	7,9	17,7	15,1	5,8	0,7	49,2
minimum	0	0	0	8	0	0	0	13
rok	14x	7x	3x	2006	2007	3x	12x	2013
maximum	2	11	27	31	28	25	7	116
rok	2013	2005	2010	2005	04,05	2005	2012	2005

Období se sněhovou pokrývkou

Souvislá sněhová pokrývka se v Suchdole nad Odrou vyskytuje v průměru od 27. listopadu do 16. března. Nejčasněji se objevila 28. října 2012, nejpozději 2. ledna 2015. Poslední den se sněhovou pokrývkou kolísá mezi 13. únorem 2013 a 8. dubnem 2002. Průměrná délka období s výskytem sněhové pokrývky je 110,3 dnů. Nejkratší délka 74 dnů připadla na sezónu

2015/16, nejdelší období trvalo 162 dnů v sezóně 2012/13.

	první	poslední	délka
průměr	27.11	16.3	110,3
minimum	28.10	13.2	74
rok	2012	2013	2015
maximum	2.1	8.4	162
rok	2015	2002	2012

Průměrná výška sněhové pokrývky

Průměrná výška sněhové pokrývky je podílem výšky celkové sněhové pokrývky a počtu dnů se sněhovou pokrývkou. Průměrná sezónní výška sněhové pokrývky činí 7 cm. Nejnižší výška 2 cm připadla na sezóny 2007/08 a 2013/14. Nejvyšší výška připadla na sezónu 2009/10 a to 18 cm. V ročním chodu dosahuje tato charakteristika nejvyšších hodnot v únoru a to 7,8 cm.

	X	XI	XII	I	II	III	IV	se- zona
průměr	0,1	1,3	3,3	7,7	7,8	3,9	0,9	7,2
minimum	0	0	0	2	0	0	0	2
rok	14x	7x	3x	13,16	2007	3x	12x	07,13
maximum	2	7	10	25	27	15	11	18
rok	2012	2010	2010	2005	2005	2005	2012	2009

Maximální výška sněhové pokrývky

Maximální sezónní výška sněhu dosáhla ve sledovaném období průměrné hodnoty 18,5 cm, s krajními hodnotami 3 cm v sezóně 2013/14 a 39 cm v sezóně 2005/06. Nejvyšší průměrná hodnota 14,7 cm náleží měsíci únoru. Absolutní maximum výšky sněhové pokrývky bylo dosaženo 14. února 2006 – 39 cm.

	X	XI	XII	I	II	III	IV	se- zona
průměr	0,2	1,8	7,8	12,9	14,7	6,1	1,7	18,5
minimum	0	0	0	3	0	0	0	3
rok	14x	7x	3x	2013	2007	3x	12x	2013
maximum	3	9	33	34	39	20	22	39
rok	2012	2010	2005	2009	2005	04,05	2012	2005

Počet dnů s novou sněhovou pokrývkou

Průměrný roční počet dnů s výskytem nové sněhové pokrývky je 22,2. Nejnižší počet 7 dnů připadl na sezónu 2013/14, největší počet těchto dnů na sezónu 2012/13 a to 44 dnů. V ročním chodu připadá nejvíce 7,6 dnů s novou pokrývkou na leden. Nejvyšší měsíční počet dnů s novou sněhovou pokrývkou – 19 se vyskytl v únoru 2005.

	X	XI	XII	I	II	III	IV	se- zona
průměr	0,1	1,5	3,8	7,6	6,3	2,5	0,4	22,2
minimum	0	0	0	2	0	0	0	7
rok	14x	6x	04,15	2007	2007	3x	12x	2013
maximum	2	9	11	18	19	7	3	44
rok	2012	2005	2010	2003	2004	04,12	2002	2012

Suma výšek nového sněhu

Průměrná sezónní suma výšek nové sněhové pokrývky je 62 cm, přičemž v sezóně 2013/14 činila pouhých 10 cm, naopak v sezóně 2012/13 činila 136 cm. Nejvyšší průměrný úhrn nového sněhu bývá v lednu – 21 cm. Nejvyšší měsíční suma nového sněhu 70 cm napadla v lednu 2010.

	X	XI	XII	I	II	III	IV	se- zona
průměr	0	3	13	21	18	6	1	62
minimum	0	0	0	3	0	0	0	10
rok	14x	6x	04,15	2007	2007	3x	12x	2013
maximum	4	19	47	70	56	30	4	136
rok	2012	2005	2005	2009	2004	2012	2002	2012

Atmosférické jevy

Zbývající jevy pozorované na stanici jsou řazeny mezi atmosférické jevy. Pro hodnocení byly vybrány pouze nejdůležitější jevy.

Počet dnů s výskytem nebezpečných dopravních jevů

Mezi atmosférické jevy, které mají vliv na bezpečnost dopravy, patří náledí, zmrázky, ledovka,

sněhové jazyky a závěje. V ročním průměru se takových dnů vyskytne 12,1 s minimem 4 dny v roce 2014 a maximem 38 dnů v roce 2006. Sezóna nebezpečných dopravních jevů trvá od listopadu do dubna, přičemž na duben připadá pouze 0,1 dnů, nejvíce dnů s výskytem náledí, zmrázků, ledovky, sněhových jazyků a závějí připadá na leden – 4,9 dnů. V lednu 2006 bylo zaznamenáno nejvíce těchto dnů – 18.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	4,9	3,3	0,9	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	2,3	12,1
minimum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
rok	04,14	3x	7x	14x	15x	15x	15x	15x	15x	15x	12x	4x	2014
maximum	18	14	4	1	0	0	0	0	0	0	6	11	38

Počet dnů s výskytem námrazkových jevů

K námrazkovým jevům patří jíní, jinovatka, námraza popř. průsvitná námraza. Ročně se vyskytuje 25,8 dnů s námrazkovými jevy se zaznamenanými extrémy 12 dnů v roce 2004 a 44 dnů v roce

2011. Tyto jevy se nikdy nevyskytly pouze v měsících červen až srpen. Na září připadá 0,1 dne a na prosinec 4,3 dnů s námrazkovými jevy. Měsíční maximum 11 těchto dnů se vyskytlo v listopadu 2011.

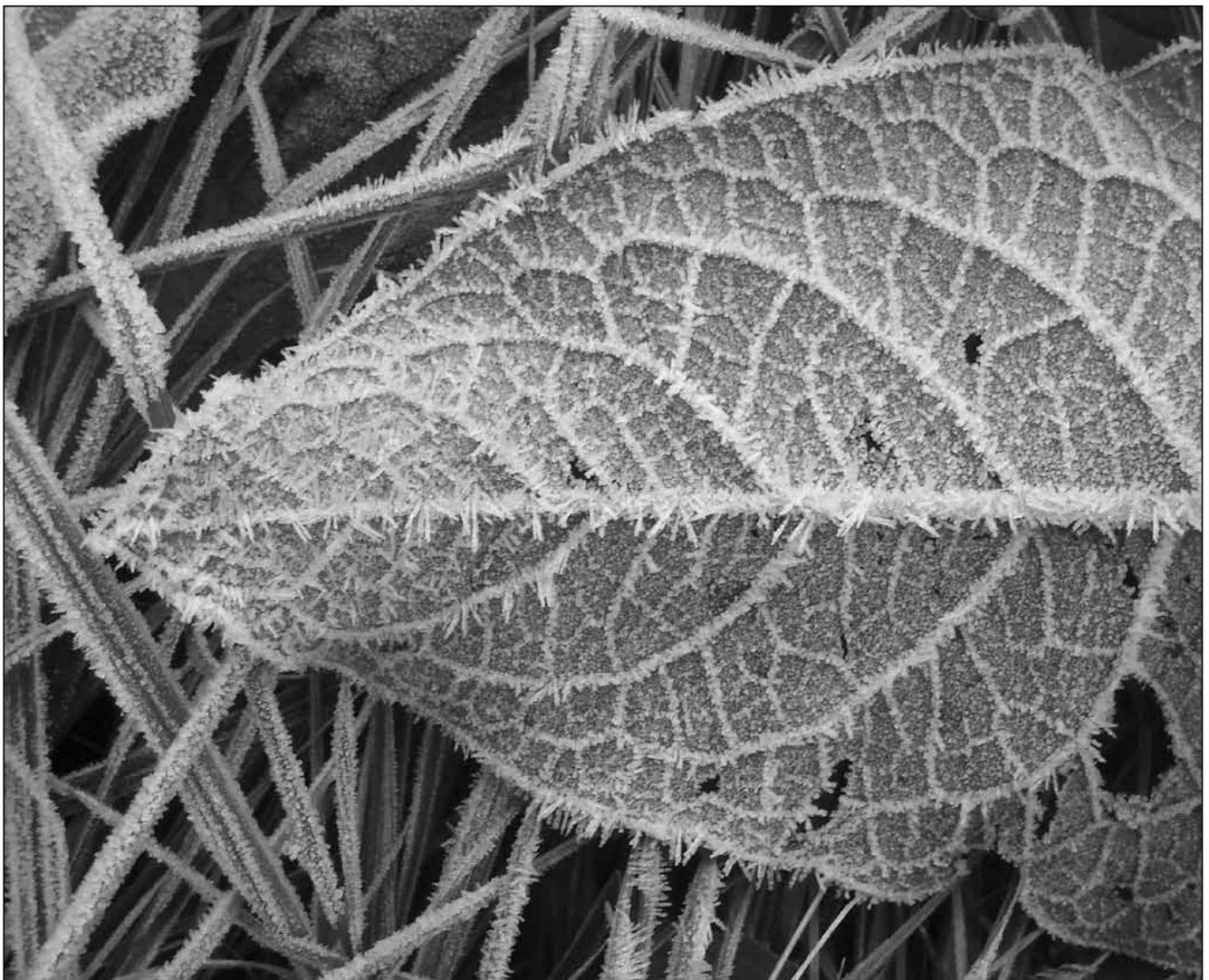
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	2,9	3,9	6,3	2,2	0,4	0,0	0,0	0,0	0,1	2,3	3,3	4,3	25,8
minimum	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	12
rok	3x	2005	2009	3x	10x	15x	15x	15x	14x	08,09	05,06	3x	2004
maximum	8	7	10	6	2	0	0	0	1	5	11	10	44
rok	2006	11,14	2007	2016	2011	15x	15x	15x	2014	10,11	2011	2016	2011

Počet dnů s výskytem krup

Kroupy se vyskytují v průměru 1,3 dne ročně. Ve čtyřech letech nebyl výskyt krup zaznamenán vůbec, naopak v roce 2006 byly zaznamenány 4 dny. Kroupy se ve studovaném období vyskytovaly v měsících leden až srpen. V ročním chodu připadá

maximum na květen 0,5 dne a dále na červen s 0,4 dny, na ostatní měsíce, kdy byly kroupy zaznamenány připadá po 0,1 dni. Měsíční maximum 2 dny s kroupami se vyskytlo v květnu 2005 a červnu 2006.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
průměr	0,1	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3
minimum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
rok	14x	14x	13x	14x	9x	5x	14x	14x	15x	15x	15x	15x	4x
maximum	1	1	1	1	2	2	1	1	0	0	0	0	4
rok	2007	2002	06,15	2003	2005	2006	2009	2012	15x	15x	15x	15x	2006

Ojíněné listy – vzpomínka na vycházku v říjnu 2010 (Foto Radim Jarošek).

Motýlí louky na dálnici po čtyřech letech

Radim Jarošek

Foto Ladislav Johanides

V č. 1/2013 vyšel článek s poněkud zvláštním názvem „Motýlí louky na dálnici“, který popisoval alternativní bylinné osevy na svazích kolem přivaděče z dálnice, který vede kolem Butovic směrem na Novou Horku (II/464).

Jejich smysl spočíval ve vyzkoušení – v některých zemích již zavedené praxe – zlepšit podmínky pro rostliny a především některé skupiny hmyzu na těchto umělých stanovištích. Standardní způsob ozelenění naspů a zářezů kolem dálnic a silnic vyšší třídy spočívá v osevu pouze druhově chudou čistě travní směsí a ve výsadbě dřevin. Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že tato místa mohou kupodivu nabídnout pro druhou pestrost mnohem více.

Při výstavbě dálnice D47 (D1) se podařilo do projektu zahrnout pár úseků, kde byl proveden alternativní osev „motýlí směsí“ v tomto poměru – 70 % travin, 3 % jetel plazivý a 27 % květnatých druhů bylin (např. štírovník růžkatý, čičorka pestrá, jetel luční, úročník bolhoj, jitrocel prostřední a jitrocel kopinatý, chrpa luční, krvavec menší, chrastavec rolní, hlaváč bleďolutý, vikev ptačí a další).

Cílené osevy dálničních těles živými a nektarososnými rostlinami mohou v České republice podpořit až 89 druhů denních motýlů a obdobně zásadní přínos lze očekávat u motýlů nočních, a lze očekávat i podporu ekologicky významných skupin živočichů jako kobyly a sarančí, samotářských včel a čmeláků, vosovitých blanokřídlých i plazů (ještěrka obecná, užovka hladká).

Konkrétní osídlení jednotlivých lokalit bude záviset nejen na přítomných zdrojích a obecnějším charakteru stanoviště (vlhké či suché, v nížině či podhůří), ale i na složení fauny v širším okolí (zdroji motýlích kolonistů), i na péči o ně.

Jak se projevil osev motýlí směsí konkrétně na dálničním přivaděči ukázal průzkum denních motýlů,

Dálniční přivaděč poblíž místa křížení s dálnicí D1 v září 2017. Později byly svahy posečeny tak, aby byly zachovány podmínky pro zdárný růst květnatých druhů rostlin (Foto Radim Jarošek).

který v roce 2015 provedl Jiří Beneš z Entomologického ústavu, Biologické centrum AV ČR, v.v.i. a RNDr. Lukáš Spitzer, Ph.D. z Muzea regionu Valašsko ve Vsetíně.

Byly srovnány dvě blízké lokality na přivaděči – na první z nich byl proveden běžný osev travní směsí a na druhé byl aplikován květnatý osev (tzv. motýlí louka). Průzkum byl prováděn od května do srpna na 16 transektech a byly zaznamenávány absolutní počty jedinců ve dne aktivních motýlů a také envi-proměnné: relativní množství nektaru na transektu i v okolí zářezu přivaděče dálnice, okolní biotop, počasí, orientace svahu.

Okáci bojinkovi.

A jaké byly výsledky?

Celkem bylo zaznamenáno 901 exemplářů 30 druhů ve dne aktivních motýlů – z toho květnatá směs: 860 jedinců 27 druhů motýlů a travní směs: 41 exemplářů 14 druhů motýlů.

Plochy oseté travní směsí byly tedy výrazně chudší na počet jedinců i druhů.

Nejpočetnějšími druhy motýlů na květnaté směsi byly tyto: bělásek řepový (*Pieris rapae*), 232 ex., bělásek zelný (*Pieris brassicae*), 231 ex., okáč luční (*Maniola jurtina*), 78 ex., jetelovka hnědá (*Euclidia glyphica*), 69 ex., babočka kopřivová (*Agais urticae*), 62 ex., kovošklec gama (*Autographa gamma*), 56 ex., vřetenuška obecná (*Zygaena filipendulae*), 27 ex., babočka paví oko (*Inachis io*), 27 ex. a modrásek jehlicový (*Polyommatus icarus*), 12 ex.

Je zřejmé, že jde o všeobecně časté druhy motýlů, objevily se však i zástupci migrujících a velmi mobilních druhů, kteří květnatou lokalitu využívají jako zdroj nektaru a jejich larvální vývoj na plochách neprobíhá (bělásci na kulturních brukvích, babočky na kopřivách). Dále to byly všeobecně rozšířené, méně mobilní druhy, u kterých zde probíhá také larvální vývoj, jako jsou okáci na travách,

vřetenuška obecná či jetelovka hnědá na boboví-
tých.

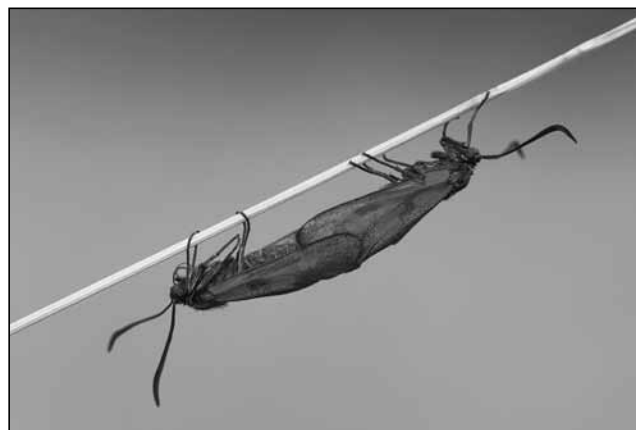
Nechyběly, byť v malých počtech, specializova-
nější a méně mobilní druhy: vřetenuška kozincová
(*Zygaena loti*), 3 ex. (vývoj na čičorce), soumráč-
ník máčkový (*Erynnis tages*), 2 ex. (vývoj: čičorka,
štírovník), perleťovec nejmenší (*Boloria dia*), 1 ex.
(vývoj na violkách), okáč bojínkový (*Melanargia ga-
lathea*), 8 ex. a další.

Perleťovec nejmenší.

Jaké jsou závěry?

- experimentální květnaté plochy osídlilo průkazně
mnohonásobně více druhů a jedinců ve dne ak-
tivních motýlů, než plochy oseté standardní travní
směsí
- na květnatých osevech převažují druhy velmi
mobilních generalistů, kteří zde využívají zdroje
nektaru a také další rozšířené a hojné druhy, u kte-
rých zde může probíhat také larvální vývoj
- v intenzivně obhospodařované polní krajině
Moravské brány jsou květnaté osevy důležité pře-
devším pro běžné druhy hmyzu jako zdroj nektaru
dospělců, i pro jejich larvální vývoj
- výzkumné květnaté plochy během krátké doby
osídlilo i několik v regionu lokálních, specializova-
nějších druhů denních motýlů

Vřetenuška obecná.

Svahy motýlích luk kolem přivaděče u Butovic
jsou měnlivě pestrobarevné – na jaře hrají všemi
barvami rozkvetlých rostlin, po odkvetu později
zelenají a v závěru léta převládají odstíny hnědí.

Pravda, vypadá to možná trochu nezvykle, jaksi
neuklizeně – přece jen máme zažitě spíš jednodu-
šné, zahradnický upravené plochy – jsou však na rozdíl
od těch pro lidské oko úpravných bohatší na život.
Zkusme je – s ohledem na výše uvedené – vzít
za své.

Okáč luční.

Sochař Emil Zimmermann a oderská kašna císaře Josefa II.

Karel Gold a Pavel Kašpar st.

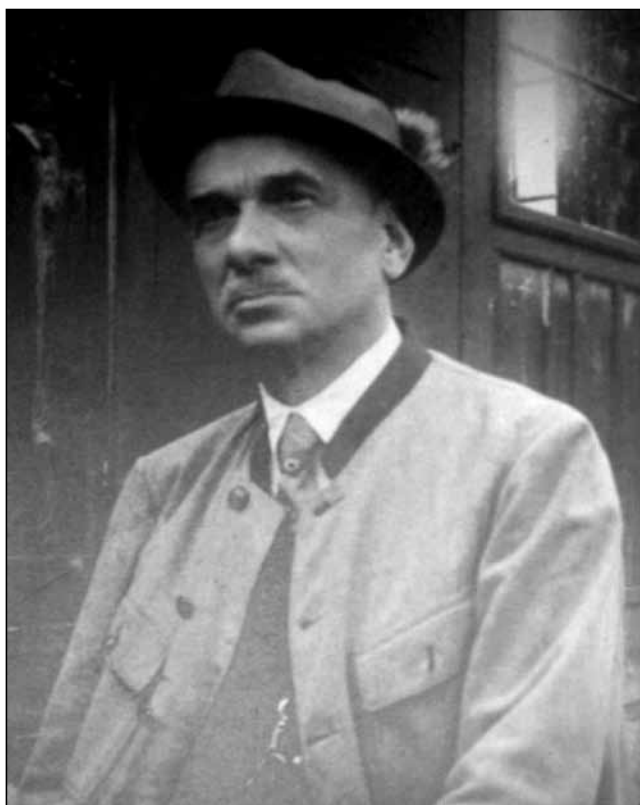
Emil Zimmermann se narodil 1. ledna roku 1861
v Odrách v domě č. p. 21 na náměstí naproti
starobylé renesanční radnici. Jeho otcem byl knihař
a pozdější advokát Josef Zimmermann a matkou
Theresia, rozená Raimann – dcera oderského ran-
hojiče Josefa Raimanna. Emil Zimmermann navště-
voval obecnou školu v Odrách a patřil k prvním žá-
kům nové měšťanské školy, založené v roce 1873.
Už při studiu se u něho projevovalo nadání pro
kreslení a také byla pozorována jeho manuální
zručnost. Jeho otec ho proto v roce 1876 poslal

na studia do Umělecko-dřevařské školy ve Valaš-
ském Meziříčí.

Po jejím absolvování Zimmermann odešel do Ví-
dně, kde pokračoval ve studiu a současně pracoval
v kolektivu mladých sochařů v ateliéru krajana –
akademického sochaře Johanna Schindlera.¹

¹ Johann Schindler z Tošovic (Taschendorf), významný vídeňský specia-
lista v oboru dekorativního sochařství. Prováděl výzdobu veřejných bu-
dov ve Vídni a zaměstnával mladé umělce. Emil Zimmermann u něho
po příchodu do Vídně krátce bydlel v 8. vídeňském obvodu Josefstadt,
na Josephstädter Strasse, později se přestěhoval do ulice Lederergasse 3.

Sochař Emil Zimmermann.

Nedlouho poté byl Emil Zimmermann povolán k vojenské službě, absolvoval školu důstojníků a byl povýšen do hodnosti nadporučíka. Po návratu z vojenské služby se vrátil zpět k Johannovi Schindlerovi a v jeho ateliéru pracoval dalších deset let.

Přitom se seznámil s 26letou rodačkou z Budapešti Mathildou Lázslo, se kterou uzavřel 20. května roku 1888 sňatek ve farním kostele „St. Othmar unter den Weissgerbern“ ve třetím vídeňském obvodu Landstrasse. A byla to událost i pro Schindlerův ateliér, za svědka mu byl jeho kolega sochař Julius Hindl. Ve stejném roce pracoval Zimmermann na výzdobě kladí² hlavního průčelí budovy Dvorního divadla (Hofburgtheater) a v dalším roce 1889 se podílel na výzdobě exteriéru Německého národního divadla (Volkstheater).

Když se v roce 1891 dokončovala budova Umělecko-průmyslového muzea (Museum für angewandte Kunst), obdržel Johann Schindler zakázku na vyhotovení pískovcových reliéfů fasády budovy a výzdobu její kopule. Je velmi pravděpodobné, že i na tomto díle Emil Zimmermann spolupracoval se svým mistrem. Posledním uměleckým dílem v ateliéru Johanna Schindlera byla účast Zimmermanna na zhotovení dvou bronzových reliéfů portálu dveří paláce Equitable na rohu ulice Kärntnerstrasse a Graben v prvním vídeňském obvodu.

V roce 1894 se v Chicagu konala světová výstava „World Expo“ a Johann Schindler byl jmenován

Odrá – náměstí, dobová fotografie. Rodný dům Emila Zimmermanna.

Vídeň 8, Josephstädter Strasse 41. Od roku 1873 dům akademického sochaře Johanna Schindlera a místo prvního kontaktu mladého Emila Zimmermanna s Vídní, www.meinbezirk.at

² Kladí / břevnoví – vodorovný překlad nesený podporami.

Dvorní divadlo Vídeň – figurální vlys kladi hlavního průčelí budovy, www.wien.at

do jejího organizačního výboru.³ Pro svůj zdravotní stav a namáhavou cestu za oceán tam vyslal z ateliéru na devět měsíců tři své zástupce, včetně krajana Emila Zimmermanna.

V průběhu jeho nepřítomnosti ve Vídni, však Johann Schindler zemřel. Proto se po návratu z Ameriky Emil Zimmermann ve stejném oboru osamostatnil. Ve spolupráci s významnými architekty vídeňských domů realizoval výzdobu jejich exteriérů v historické části Vídně – kožešnictví „Siehl“ na třídě Kärtnerstrasse či obchodního domu s nábytkem „Soffer“ na Singerstrasse č. p. 4.

Zúčastnil se také obnovy exteriéru a interiéru historické kavárny „Weghuber“ na začátku ulice Neustiftgasse v sedmém vídeňském obvodu Neubau. U příležitosti oslav padesátiletého panování císaře Franze Josefa I. vytvořil v roce 1898 ve Vídni výtvarné dílo⁴ „Únos mladé ženy kentaurem“.

Emilovi Zimmermannovi však nechyběly ani větší objednávky. Velmi často byl zaměstnán na jihu Rakousko-uherské monarchie. Jeho výzdobu exteriéru budov je možné spatřit v Budapešti, Raabu i Zadaru a monumentální fasádu Národního divadla v rumunském univerzitním městě Jassy.

Vídeň – Landstrasse, 2016. Interiér farního kostela „St. Othmar unter den Weissgerbern“, místa svatby Emila a Mathildy Zimmermann v roce 1888, www.wien.at

- 3 Na světové výstavě Expo Vídeň roku 1873 dostal cenu za provedení modelu budovy „World Expo“ v Prátru.
- 4 Plastické výtvarné dílo, které vystupuje z plochy pozadí. V tomto případě jde zřejmě o vysoký reliéf, kdy motiv vystupuje do prostoru a je zpracován jako socha. Dílo bylo umístěno ve vídeňské čtvrti „Innere Stadt“.

Vídeň 1, 2016 – Uměleckoprůmyslové muzeum (Museum für angewandte Kunst). Sousoší a reliéfy v horní části středového rizalitu završeného věžicemi a kopulí, www.wien.at

Zde, pravděpodobně v letech 1894 až 1896, spolupracoval s Ludvikem Strictusem⁵ na plastické výzdobě výplně tympanonu⁶ vstupního portiku⁷ s mytologickou scénou.

V letech 1893 až 1895 byla podle projektu Ferdinanda Fellnera a Hermanna Helmera⁸ postavena v Karlových Varech budova Císařských lázní. Sochařské práce prováděly specializované firmy: stavební ornamente na fasádách, včetně figurálních motivů provedl Karl Watzek⁹ z Karlových Varů, který měl úzkou vazbu na vídeňskou sochařskou elitu, sochařské a štukové dekorátorské práce v interiérech (zejména štukové stropy, hlavice pilastrů)

Vídeň 1, 2016 – Německá národní opera (Volkstheater). Výzdoba portiku a fasády v podobě hlavic sloupů, pilastrů, suprafenester a vlysů, www.wien.at

- 5 Ludwig Strictius (*1837 / †1916, Vídeň), vídeňský architekt – specialista na dekorační sochařské práce, známý svou účastí na architektonických projektech Ferdinanda Fellnera a Hermanna Helmera.
- 6 Tympanon – trojúhelníková plocha jako výplň štítu, obvykle zdobená reliéfem.
- 7 Portikus – otevřená sloupová hala, která je předložena hlavnímu vstupu do budovy.
- 8 Architekti Ferdinand Fellner (*1847 / †1916, Vídeň) a Hermann Helmer (*1844, Hamburg / †1919, Vídeň) založili v roce 1873 ve Vídni ateliér, který vypracoval na přelomu 19. a 20. století více než 200 projektů divadel po celé Evropě.
- 9 Karl Watzek (*1846 Tábor / †1906, Karlovy Vary – Rybáře), sochař a štukatér z Karlových Varů.

Vídeň, 1891. V pozadí palác Equitable, dobová fotografie, www.wien.at

a umělé mramory dodala firma Antona Detoma¹⁰ z Vídně a práce v umělém kameni provedla vídeňská firma Matschek & Schrödl. Na základě dobových regionálních pramenů¹¹ je nutné uvést i spolupráci sochaře Emila Zimmermanna na dekorativní výzdobě této budovy, pravděpodobně s uvedenými vídeňskými firmami.

Portál dveří paláce Equitable – bronzový reliéf z dílny Johanna Schindlera (Emil Zimmermann). *Alte Heimat* 3/2003.

10 Anton Detoma (* 1825, Varallo, Itálie / † 1895, Vídeň), významný evropský sochař a štukatér žijící ve Vídni.

11 Das Kuhländchen, 11. Band, 1930. s. 34–35. Kulturbilder aus dem Kuhländchen. 1969, s. 80.

Vídeň – Innere Stadt, 1900. Třída Kärntnerstrasse s výzdobami fasád budov (kožešnictví „Siehl“ a d.), www.ak-ansichtskarten.de

I město Odry se může pochlubit několika pracemi Emila Zimmermanna. Jeho hlavním výtvarným dílem je kašna s krásnou fontánou uprostřed náměstí, která byla odhalena 26. září roku 1897 jako Fontána císaře Josefa II. Lze ji představit následovně:

Jako zásobník vody slouží kulatá betonová kašna o průměru 6m z dusaného betonu, uprostřed které se zvedá 2,5m vysoký pískovcový podstavec z kamenolomu St. Margarethen,¹² nad kterým se tyčí stejně vysoké sousoší fontány ze zinkové slitiny. Ve spodní části sousoší je váza, na které sedí dítě krotící rybu a z její tlamy tryská vodní paprsek. Okolo vázy se nachází další dvě děti a labuť, která se snaží s nataženým krkem a rozepjatými křídly odběhnout, přičemž jedno z dětí ji v tom brání držením za křídlo. Výraz jeho obličeje svědčí o radosti ze hry. Na protilehlé straně je druhé dítě s plačtivým výrazem v obličeji, chrání se rukou před stříkající vodou. V rozích podstavce se nachází hlavy satyrů jako chrličů. Na přední straně podstavce, který je proveden v empírovém

Vídeň – Neubau, 1910. Kavárna „Weghuber“ (první budova nalevo) na začátku ulice Neustiftgasse. Výzdoba fasády budovy (zaoblené nároží). *Austria-Forum*.

12 Původně římský kamenolom St. Margarethen se nachází u Nezi-derského jezera (Burgenland) a je jedním z nejstarších a největších pískovcových lomů v Evropě.

Vídeň, 1898. Emil Zimmermann – sousoší „Únos mladé ženy kentaurem“. Soka Nový Jičín.

slohu, se původně nacházel reliéf císaře Josefa II., zarámovaný vavřínovým věncem. Ten byl po vzniku Československé republiky odstraněn.¹³

Jak k vybudování oderské kašny došlo? Ke stoletému výročí zrušení nevolnictví a vydání patentu na počátku 80. let 19. století prokazovali měšťané a sedláci vděčnost císaři Josefu II. výstavbou pomníků. Také v Odrách byl 28. června roku 1884 v sále „U jelena“ („Zum Hirschen“) jmenován „Pomníkový výbor“. Jeho předsedou byl jednomyslně zvolen továrník Gustav Gerlich.¹⁴ Výbor měl připravit výstavbu pomníku (později kašny s fontánou). Stavba měla být financována z pomníkového fondu a obecního rozpočtu. Výrobní náklady¹⁵ na vlastní fontánu činily okolo 3 000 zl., ke kterým přispěl pomníkový výbor částkou 2 000 zl. Výrobní náklady

13 Böhm Johann: Gedenkbuch der Stadt Odrau, 1929.

14 Místopředsedou výboru byl zvolen obecní radní Franz Kürner, pokladníkem ředitel měšťanské školy Karl Hilscher a jednatelem učitel měšťanské školy Karl Tobiasch. Na návrh Karla Tobiasche se výbor rozdělil na podvýbory: agitační – předseda starosta Julius Gerlich, finanční – předseda Julius Gerlich, ml. a technický – předseda Anton Sturm.

15 Emil Zimmermann poskytl bezplatně model kašny s fontánou.

Bukurešť, universitní město Jassy, 2016. Budova národního divadla Vasile Alecsandri, antikizující portikus vstupního průčelí, www.theatre-architecture.eu

na samotnou kašnu, provedenou firmou Relle & Neffe, převzala obec Odry. Náklady na ohrazení uhradil okrašlovací spolek v Odrách. Při zahájení sbírek na stavbu pomníku se výbor 2. srpna 1884 usnesl založit čestnou knihu sbírek.¹⁶ Už 4. října roku 1884 byla výborem podána zpráva o průběžném výsledku prováděné sbírky s konstatováním, že potřebné finanční prostředky budou zajištěny.

Pomník – kašna s fontánou však byla postavena až za 13 let,¹⁷ po písemném nátlaku starosty města

Národní divadlo Vasile Alecsandri. Plastická výzdoba tympanonu vstupního portiku – spolupráce s Ludvikem Strictiušem, www.teatrulnationaliast.ro

16 Na sbírku přispěly jednotlivé osoby i spolky. Pro informaci uvádíme finanční dary majetných dárců: majitele oderského panství Morize Lazaruse – 100 Florinů (zkratka FL.), oderského továrníka Eduarda Kohnbergera – 50 FL., oderského továrníka Viktora Mathiase Gerliche – 50 FL., oderského továrníka Johanna Gerliche – 50 FL., oderského továrníka Wilhelma Waschky – 25 FL. nebo dary oderských rodáků žijících mimo Odry: konsula v Šanghaji Gustava rytíře von Kreitnera – 12 Ft., vládního rady chorvatsko-slavonské zemské vlády v Záhřebu Aloise Kleina – 20 FL., c.k. školního rady a ředitele reálného gymnázia ve Steyeru prof. Antona Rolledera – 20 FL., ředitele Slezské zemské nemocnice v Opavě MUDr. Ernesta Freislera – 10 FL. Představu o výši darů si lze udělat z měsíční mzdy vyššího úředníka 40 až 60 FL., učitele 12 FL. nebo dělníka 8 až 16 FL.

17 Důvodem byla bezradnost Pomníkového výboru s umístěním pomníku. Výbor dokonce uvažoval s uložení fondu do peněžního ústavu, dokud jeho částka nedosáhne 4 000 zl. S tím však městské zastupitelstvo, v čele se starostou Julíusem Gerlichem, nesouhlasilo a žádalo urychlené zahájení stavby. Dne 2. prosince 1894 se Pomníkový výbor rozhodl postavit místo uvažovaného pomníku, v návaznosti na nový městský vodovod financovaný městem, monumentální Kašnu císaře Josefa II. s fontánou podle modelu sochaře Emila Zimmermanna.

Karlovy Vary, Císařské lázně (horní foto z r. 2016, spodní z přelomu 19. a 20. století). Neorenesanční patrová lázeňská budova. Spolupráce Emila Zimmermanna na výzdobě budovy, pravděpodobně s firmou Antona Detoma nebo firmou Matschek & Schrödl, www.karlovyvary.cz

Juliuse Gerlicha na Pomníkový výbor 22. prosince roku 1896. K jejímu slavnostnímu odhalení pak došlo 26. září roku 1897 v 11 hodin dopoledne. V tento den se Odry oděly do svátečních šatů – většina měšťanských domů byla vyzdobena rakouskými a německými vlajkami. Odhalení se zúčastnilo celé městské zastupitelstvo, mezi nimi i oderský děkan Johann Bardutzky, městské spolky, společnosti a kongregace, spolky ze sousedství a velké množství lidí. Skupina 30 čestných dam zaujala postavení před tribunou. Po odzpívání sborové skladby oderským pěveckým sborem

Odry – náměstí, 1895. Stará dřevěná kašna před stavbou nové kašny s fontánou císaře Josefa II. V pozadí domy č. p. 18 a 19 ještě s podloubím. Soka Nový Jičín.

Odry – náměstí, 1913. Kašna Josefa II. s fontánou – umělecké dílo Emila Zimmermanna. Na podstavci je zřetelný a později odstraněný reliéf císaře Josefa II., zářmovaný vavřínovým věncem.

pronесl proslov Dr. Emil Rochowanski, starosta Opavy a za jáсотu přítomných byla odhalena pamětní kašna, přičemž oderský pěvecký spolek zazpíval císařskou hymnu. Předseda Pomníkového výboru Gustav Gerlich potom předal kašnu do péče města úřadujícímu starostovi Ottovi Wladarovi. Následoval slavnostní banket v pohostinství pana Josefa Mücka,¹⁸ kterého se zúčastnilo 30 pozvaných osob. Ve 14 hodin se dal směrem od kašny do pohybu slavnostní průvod se zdejšími i četnými přespolními spolky a kapelami. Na zahradě oderské střelnice,¹⁹ i ve vedlejších sále pohostinství č. p. 254, pokračovala lidová zábava až do pozdního večera.

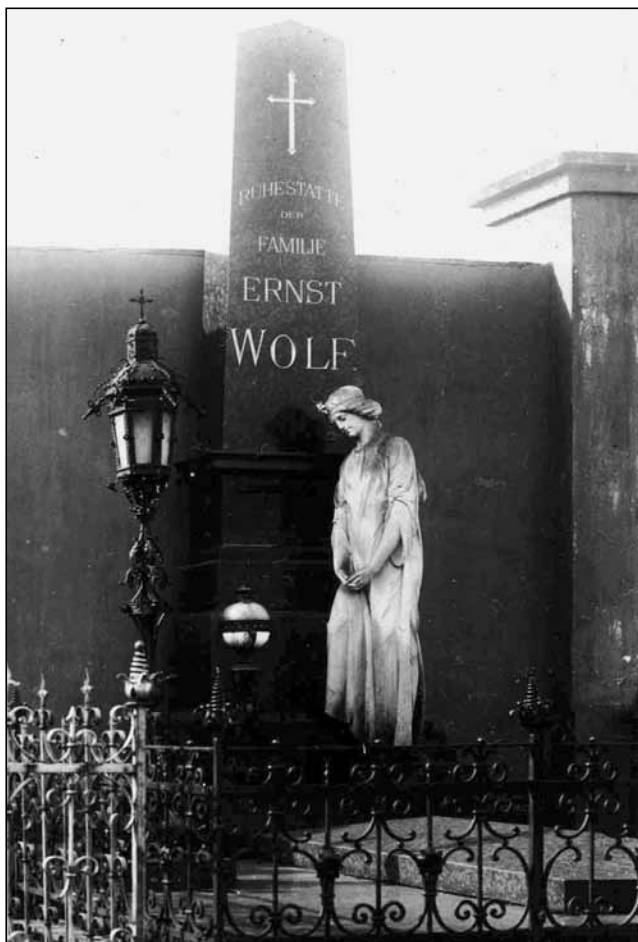
Za dva roky od této zdařilé oslavy v Odrách, postihla Emila Zimmermanna smutná událost – 29. července roku 1899 ve Vídni 3 na ulici Ungargasse

Odry, 26. září 1897. Odhalení kašny s fontánou císaře Josefa II. Pohled z jižní části náměstí. V pozadí, za kašnou představitelé okresu, města a „Pomníkového výboru“ a za nimi ženský pěvecký sbor.

¹⁸ Dnes obchod s drogerií „Teta“ na Třídě 1. Máje.

¹⁹ Dnes plocha oderského autobusového nádraží.

Odry – hřbitov, 30. léta 20. století. Zaniklý pomník hrobky rodiny Ernst Wolf pravděpodobně od Emila Zimmermanna. Foto Otto Brusmann.

v rodinném bytě domu č. p. 47 zemřela ve 36 letech jeho milovaná žena Mathilda.²⁰ Naposledy se s ní společně s přáteli rozloučil 30. července 1899 ve vídeňském kostele St. Rochus.²¹ Dne 19. února 1909 se přestěhoval do nového domu č. p. 11 v ulici Wintergasse ve vídeňské čtvrti Brigittenau.

Do Oder se Emil Zimmermann vrátil ještě v letech 1901 až 1910, když zde předával svá menší umělecká díla: pět pomníků na hroby oderských rodin²² na městském hřbitově a plastiku německého tělocvikaře Jahna²³ na pomník v zaniklém Jahnově parku²⁴ u řeky Odry.

20 Jako důvod úmrtí uvádí lékařská zpráva srdeční vadu. Podle provedeného průzkumu, neměli Mathilda a Emil Zimmermann děti.

21 Podle zápisu v úmrtní matrice měla být pohřbena na hřbitově Baumgarten, Waidhausenstrasse č. p. 52. Tam se nám ji nepodařilo dohledat – domníváme se proto, že byla pohřbena ve svém rodném městě Budapešti.

22 Pomníky se do dnešních dnů nezachovaly, takže nevíme, kterých rodin se týkaly. Dohledali jsme však dobovou fotografii hrobky rodiny Ernesta Wolfa (†1899) se sochou truchlící ženy, která pravděpodobně znázorňuje pomník zpracovaný Emilem Zimmermannem.

23 Friedrich Ludwig Jahn (*1778 / †1852), přezdíván „Turnvater“ – otec tělocvika. Jahn se věnoval studiu teologie, německého jazyka a nakonec se stal učitelem v Berlíně. Tam se začal zajímat o tělovýchovu mládeže a začal do ní vnášet i branné prvky.

24 Jahnův pomník byl později přemístěn na vyhlídkovou plošinu nad Odrami u 3. zatáčky horské silnice Odry – Veselí.

Odry – bývalý Jahnův park, 1910. Oslava založení oderského spolku „Turnverein“. V pozadí „Jahnův kámen“ se Zimmermannovou plastikou F. L. Jahna.

Odry – Jahnův park, 1910. Pomník s plastikou cvičitele a zakladatele německého gymnastického hnutí Friedricha Ludwiga Jahna od Emila Zimmermanna. Památník připomíná vznik oderského spolku „Turnverein“ v letech 1905 až 1908.

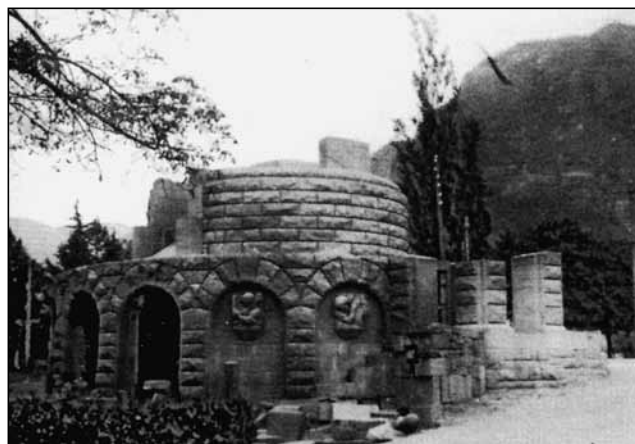
Vídeň 20 – Brigittenau 2016. Interiér farního kostela St. Brigitta, místa svatby Emila a Karoline Zimmermann v roce 1910, www.wien.at

Dne 19. října roku 1910 vstoupil Emil Zimmermann do stavu manželského, když ve svých 49 letech uzavřel druhý sňatek ve farním kostele St. Brigitta ve vídeňské čtvrti Brigittenau se 38letou Karolinou Antonii Hindl, dcerou sochaře Juliuse Hindla. Ano, byl to ten, už uváděný Julius Hindl, kolega Emila Zimmermanna z ateliéru akademického sochaře Johanna Schindlera a svědek na jeho 1. svatbě v roce 1888.

Po vypuknutí 1. světové války Emil Zimmermann dobrovolně narukoval na italskou frontu, ačkoliv už měl 53 let. Vrátil se po dvou letech jako kapitán se zdravotními problémy, které ho trápily i v civilním životě.

V letech 1916 až 1918 spolupracoval v italském Bolzanu na pomníku obětem 2. regimentu císařských horských myslivců,²⁵ podle návrhu architekta Karla Ernstbergera.²⁶ Poslední větší zakázkou Emila Zimmermanna byla v letech 1926 až 1928 výzdoba obřadní síně²⁷ nového židovského oddělení vídeňského Centrálního hřbitova podle projektu Ignatze Reiserera,²⁸ ale práci nedokončil a finančně na ni vykrvácel.

V roce 1928 musel být Emil Zimmermann hospitalizován v nemocnici „Sofien – Spital“ na ulici

Itálie – Bolzano, 1926. Nedokončený pomník obětem císařských horských myslivců před jeho odstraněním – odstřelem, de.wikipedia.org/wiki/KaiserjaegerBozen

Kaiserstrasse ve vídeňské čtvrti Neubau pro opakované zdravotní problémy z války. Zde také v 67 letech, 13. listopadu roku 1928, zemřel. Byl pohřben 17. listopadu na hřbitově Baumgarten,

Vídeň, 2016 – Centrální hřbitov, Simmeringer Hauptstraße 234. Obřadní síň nového židovského oddělení u 5. brány hřbitova, www.wien.at

25 Pomník byl v roce 1926 italskými fašisty odstraněn a místo něho byl padlým Italům v boji proti Rakousko-Uhersku postaven tzv. „Pomník vítězství“ („Monumento alla Vittoria“) jako symbol italského fašismu ve 20. letech 20. století.

26 Karl Ernstberger (*1887, Malovice u Stříbra / †1972, Norimberk). V roce 1914 byl povolán ke 2. regimentu císařských myslivců do Bolzana, kde byl později velitelem stavebního oddělení pro pomníky. Od roku 1924 působil převážně v Karlových Varech, kde jako představitel secese a raného modernismu postavil hotel Loib (dnes Grandhotel Central), Grandhotel Bad (dnes Sevastopol) a hotel Wolker.

27 Architekt Ignatz Reiser zde využil moderních stavebních technik. Použil zcela nový způsob stříkání betonu pro plášť složitě strukturované kopule s osmibokým půdorysem a se 24 ozdobnými prvky.

28 Ing. Ignatz Nathan Reiser (*1863, Velký Díel / †1940, Vídeň), architekt židovského původu. Představitel modernizovaného slohu a funkcionalistického myšlení s praktickými potřebami (topení, větrání) u veřejných židovských budov. Navrhnul mnohé veřejné židovské stavby ve Vídni, zničené nacisty v roce 1938 (synagoga Mödling, budova židovské obce Mödling, modlitební sál v synagoze Ottakring a d.).

Vídeň 7, Neubau, dobová fotografie. Nemocnice „k.k. Sofien – Spital“, ve které Emil Zimmermann v listopadu roku 1928 zemřel, www.ak-ansichtskarten.de

Odznak vydaný u příležitosti odhalení kašny v roce 1897. Foto Aleš Rozehnal, 1978 (Restaurátorská zpráva Aleše Rozehnal k restaurování kašny na náměstí v Odrách, 1978, obrazová příloha č. 93).

Waidhausenstrasse č. p. 52. Jeho žena Karoline ho následovala za 25 let, 15. srpna roku 1953.²⁹

Použitá literatura a prameny

- BÖHM, Johann (1929a): . Archiv Muzejního spolku Rolleder, o.p.s.
 BÖHM, Johann (1929b): Bildhauer Emil Zimmermann. , s. 33–34.
 EICHLER, Fritz (1969): . Heidelberg Odertor, 80 s.
 KAŠPAR, Pavel, st. (2012): Johann Schindler – sochař z Tošovic. č. 2, s. 12–18.
 PROKOP, Ursula (2016): *Zum Jüdischen Erbe in der Wiener Architektur*. Boehlau Verlag, 276 s.
 ROLLEDER, Anton (1903): *Geschichte der Stadt und des Gerichtbezirkes Odrau*. Steyer. Archiv Muzejního spolku Rolleder, o.p.s.

Matrika oddací, Karlovy Vary-Fischern 1879 – Karl Watzek/Katharina Haas.
 Matrika oddací, St. Brigitta pfarre 1910, Wien 20 – Emil Zimmermann & Karoline Hindl.

Matrika oddací, St. Othmar unter den Weissgerbern pfarre 1888, Wien 3 – Emil Zimmermann & Mathilda Lázslo.

Matrika úmrtní, Karlovy Vary – Fischern 1906 – Karl Watzek.

Matrika úmrtní, Schottenfeld 1928, Wien 7 – Emil Zimmermann.

Matrika úmrtní, St. Rochus pfarre 1899, Wien 3 – Mathilda Lázslo.

Spenden zur Erichtung eines Kaiser Josef Denkmals in Odrau. Odrau, r. 1884–1898. Archiv Muzejního spolku Rolleder, o.p.s.

Webové stránky

www.wien.at, www.ak-ansichtskarten.de, www.architektenlexikon.at, www.anno.onb.ac.at (Historische österreichische Zeitung), www.karlovyvary.cz, wikipedia.org/wiki/KaiserjaegerBozen, www.theatre-architecture.eu, www.teatrulnationaliast.ro, www.gettymages.com

Obrázky bez uvedení původu jsou z archivu Muzejního spolku Rolleder, o.p.s.

Poděkování za odbornou korekturu použitých architektonických názvů patří Mgr. et Mgr. Adamovi Hubáčkovi, PhD.

²⁹ Byla pohřbena 21. srpna 1953 do hrobu (poloha: skupina 13, číslo 195) rodiny Zimmermann na vídeňském hřbitově Baumgarten. Kromě Emila a Karoline Zimmermann zde byla v roce 1921 pohřbena 69letá Emilova sestra Aldeheid Zimmermann.

Stříbrná a Zlatá svatba v bývalé Oboře zámku ve Fulneku

Radim Jarošek

Objekt fulneckého horního zámku je nepřehlédnutelnou dominantou. Jeho světlá budova s mansardovou střechou a barokní bání je vidět z daleka nad pásem temných lesů na strmých svazích nad Fulnekem.

Zámek však měl namále, v roce 1801 vyhořel a do dnešních dnů zůstala zachována jen menší část. Jeho obnovy se ujal jeho tehdejší majitel Karel Josef Čejka z Badenfeldu (Carl Joseph Czeike von Badenfeld, *5. 11. 1764 Opava, † 14. 4. 1842 Vídeň). Díky němu došlo nejen k obnově samotného zámku, ale zasloužil se i o umělecké řešení zámecké zahrady a rozsáhlého lesoparku, dnes známého pod názvem Obora. Z tehdejšího řešení lesoparku dnes mnohé nenajdeme, pouze část vyjíždkových tras můžeme ještě spatřit pod nánosem listů

a naplavené zeminy. Přesto v něm zůstaly zachovány dvě ojedinělé památky známé pod názvy Stříbrná a Zlatá svatba.

Nevím, zda se u nás najdou jim podobné, dnes jsou poněkud stranou běžných vycházkových tras a nevedou k nim ani turistické značky. Osamocené a tiše stojí ve stromoví a připomínají dobu před dvěma staletími, kdy fulnecké panství patřilo rodu z Badenfeldu.

Tenkrát zde bylo nejspíš živěji než dnes, a zvláště tomu jistě bylo 28. srpna 1817. Toho dne byla odhalena první z nich – **Stříbrná svatba**. Letos je tomu 200 let od této památné chvíle. Název Stříbrná svatba je výstižný, neboť jde prostý vysoký obelisk z lomového kamene (droby) připomíná svatbu, která se odehrála ve vídeňském kostele Unserer

Lieben Frau zu Schotten 28. srpna 1792.¹ Rytíř Karl Joseph Czeike² von Badefeld si bral za svou choť devatenáctiletou Katharinu von Hauer, dceru dvorního rady Carla Josepha von Hauer a Juliany Kalhammer von Raunach (*27. 7. 1773 Vídeň, † 20. 4. 1855 Vídeň Nr. 858).

Obelisk Stříbrná svatba před r. 1935 (Foto poskytl Josef Pavlíček).

Během jejich téměř padesátiletého manželství přivedli na svět šest dětí. Nejstarší byl Carl Borneus Eduard (* 30. 3. 1794 Opava, † 5. 3. 1864 Dřevohostice), pozdější majitel fulneckého panství. Po něm to byla Ludovica Barbara Josefa, která však zemřela jako malé dítě (*25. 2. 1795, † 8. 4. 1795). Následoval druhý syn Wilhelm Josef Eduard, guberniální tajemník v Brně (*14. 3. 1796 Opava, † 20. 3. 1863 Vídeň). O rok později jej následovala dcera Maria Julia Anna (*9. 8. 1797, † 21. 10. 1835) a pak třetí syn Eduard Karl Franz Heinrich Eusebius Sarkander, c.k. dvorní rada, který působil

- 1 Svatební ohlášky proběhly ve vídeňském dómu sv. Štěpána ve dnech 12., 15. a 19. srpna 1792.
- 2 Po obdržení predikátu „von Badefeld“ členové rodu opavských Čejků (Czeike) své původní příjmení vynechávali a používali jako své příjmení tento predikát.

ve Slezských Rudolticích (*14. 8. 1800, † 6. 12. 1860). Mnohem později to byla poslední dcera Anna (*2. 4. 1837, † 27. 11. 1904).

Pomník nesl v dolní části německý nápis, který v českém překladu zní: „Památka vděčnosti za moudrost a dobrotu svých rodičů, obšťastněné děti“. Písmena na desce na pomníku C. W. E. M. nám napovídají, že jde o jejich děti Carla, Wilhelma, Eduarda a Marii.

Deska na Stříbrné svatbě, která byla obnovena v r. 2017 (Foto autor, 2017).

Na informační tabuli umístěné na pomníku, která zde byla umístěna při opravě v roce 2017, se dočteme i následující: *Tato památka, byť prostá a zdánlivě bezcenná, poskytuje důkaz o proších časech. Poskytuje nám nezbytný zdroj poučení, zamýšlení a především příkladné úcty k rodičům.*

Současný pohled na pomník Stříbrná svatba ukrytý v lesní tišíně bývalé Obory (Foto autor, 2017).

Roky běžely a blížilo se padesáté výročí svatby, zlatá svatba, a i to mělo být připomenuto v podobném duchu – postavením pomníčku v zámecké oboře nedaleko staršího.

Nestalo se tak... Nestalo? Vždyť pomník známý jako **Zlatá svatba** tam dodnes stojí! Jeho název je navíc přesný a nepřesný zároveň.

Menší mramorový, pozdně empírový pomník byl objednan s časovým předstihem, osud však zasáhl a Karel Josef z Badenfeldu v dubnu 1842, tedy čtyři měsíce před zlatou svatbou, umírá.

Nyní budeme spekulovat – pomník k výročí zlaté svatby je dětmi Karla Josefa připraven, ale nemůže posloužit svému účelu, neboť otec zemřel. Budiž tedy věnován sestře Marii. Pravda, zemřela před sedmi lety v r. 1835,³ ale pro zbylé sourozence to musela být jistě rána; Marie se podílela na vzniku Stříbrné svatby... Již připravený pomník tak byl nakonec věnován jí a nesl tento nápis: „*Naší vroucně milované, nezapomenutelné dceři, sestře, manželce a matce Marii Unkhrechtsbergové,⁴ roz. baronese z Badenfeldu, 1842.*“

Kdo ví, mohlo tomu být jinak...Na závěr této úvahy dodejme jeden drobný fakt – otec Karel Josef z Badenfeldu i jeho dcera Marie byli pohřbeni

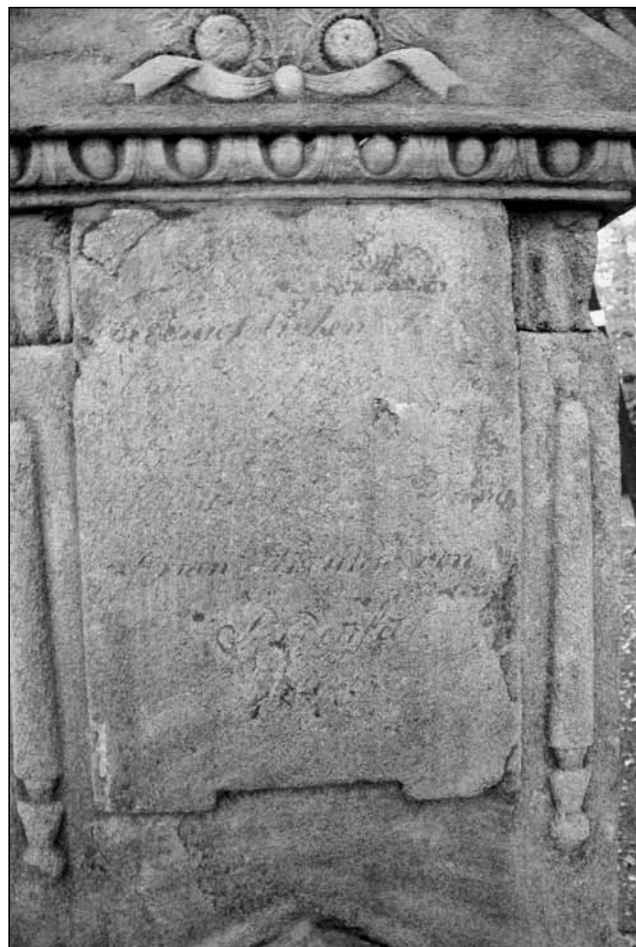
Zlatá svatba na fotografii z r. 1936 se špatně uvedeným názvem (Silberne Hochzeit).

Devastovaný stav pomníku.

Po opravě v r. 2017 (Foto autor).

Detailní čelní strany Zlaté svatby s již téměř nečitelným německým nápisem (Foto autor, 2017).

3 Marie zemřela dle zápisu v úmrtí matrice 21. 10. 1835.

4 Příjmení se někdy uvádí i jako Unckhrechtsberg.

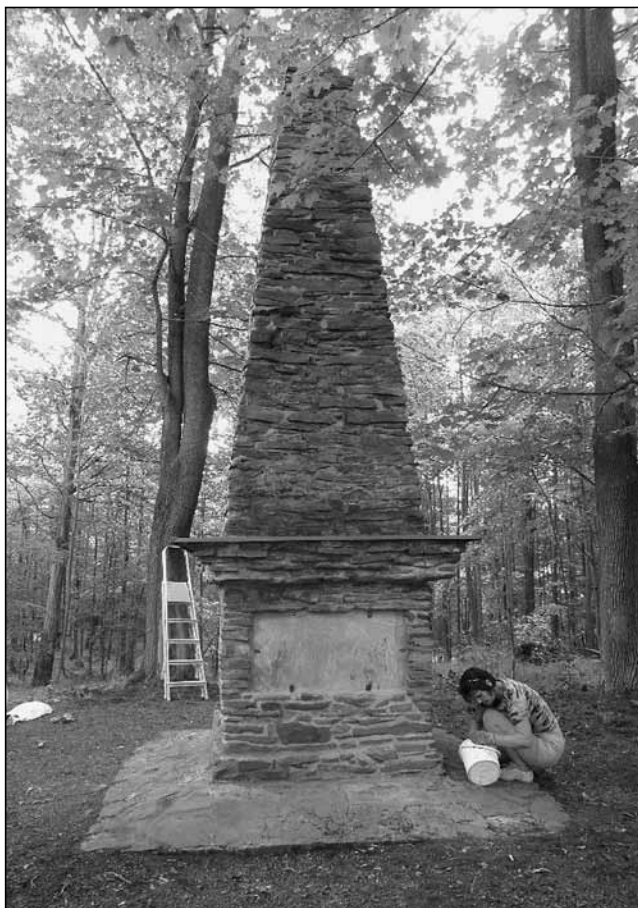

do společné hrobky v Reidlingu (obec Sitzenberg-Reidling, Dolní Rakousy).⁵

Faktem je, že ještě téhož roku, 24. srpna 1842, potomci barona⁶ Karla Josefa z Badenfeldu fulnecké panství prodávají.

Pro pomník se i přes poněkud jinou historii vžil název Zlatá svatba a dejme slovo opět Josefu Pavlíčkovi, který v závěrečných slovech na tabuli poblíž píše: *Přejme si, aby tato obnovená památka co nejlépe zdobila naši malebnou krajinu a poskytovala nám místo k zamyšlení a odpočinku.*

Opravy pomníků proběhly v 70. letech a pak v r. 2017. U Stříbrné svatby oprava v r. 1977 spočívala v celkové obnově. Bylo provedeno dozdění téměř rozpadlého obelisku, vyspárování, zhotovení nového oplechování, vydláždění okolí obelisku, instalace lavičic. Dle dobového snímku je zřejmé, že pomník byl ve špatném stavu již ve 30. letech minulého století. Poslední oprava se uskutečnila v červenci a srpnu 2017 a spočívala v celkovém očištění obelisku od mechu a nečistot a následné impregnaci. Dále

Z opravy Stříbrné svatby (Foto Josef Pavlíček).

⁵ Emailové sdělení faráře z Reidlingu Mag. Clemense Maiera. Údaje z úmrtních matrik ve Vídni a Reidlingu uvádí, že 17. 4. byl převezen do Reidlingu, kde byl 18. 4. pohřben (místní farář Wilhelm Bielsky). Toto se však liší od údaje na dnes již neexistující náhrobní desce s jeho jménem v zaniklé rodinné hrobce v kapli sv. Rocha ve Fulneku.

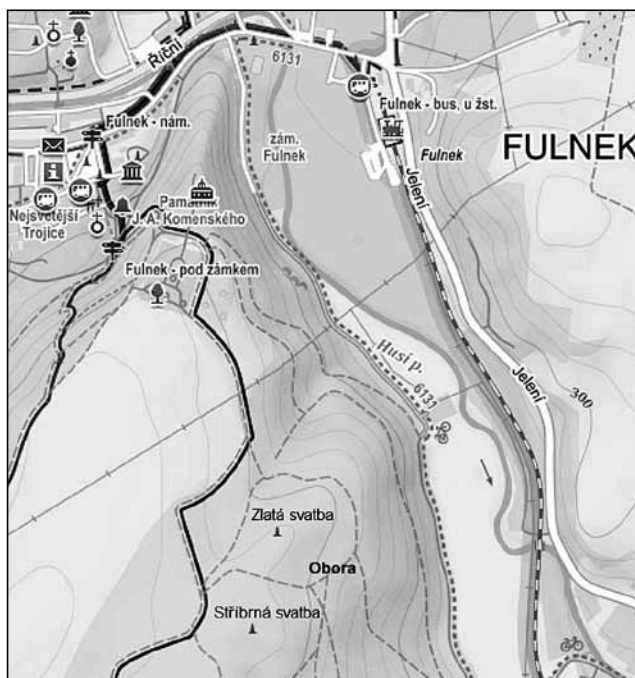
⁶ K. J. von Badenfeld byl v roce 1827 se svými potomky a dědici povýšen do baronského stavu.

Úpravy okolí pomníku Zlatá svatba v r. 2017 (Foto Josef Pavlíček).

bylo provedeno vyspárování a usazení desek – žulové desky s věnováním a plastové informační. Byl proveden celkový úklid (odstranění ohniště, odpadků, výřez náletů) a oprava a instalace laviček. Na pracích se podílela firma Maxima Krčmář, s. r. o. a Správa Lesů Fulnek, spol. s r. o.

V případě Zlaté svatby byl její stav před opravou v roce 1979 podstatně horší. Minimálně od dvacátých let 20. století ji nebyla věnována péče, celý pomníček byl zdemolován, zůstala pouze část základů, jednotlivé kamenné prvky byly rozbité a rozházené po širokém okolí. Tehdejší práce spočívaly v nalezení jednotlivých prvků, jejich kompletaci a doplnění scházejících částí. Současně bylo provedeno vyčištění celého prostoru

Mapa s vyznačením obou pomníků. GPS souřadnice – Stříbrná svatba: 49.7040014 N, 17.9087775 E, Zlatá svatba: 49.7058147 N, 17.9095214 E. Mapový podklad: www.mapy.cz

a byly instalovány lavičky. Na této mravenčí práci se podíleli finančně a fyzicky – kamenický mistr Bohumil Luňák a manželé Pavlíčkovi.

Na stavu pomníčku před provedením oprav v letošním roce se projevila doba téměř čtyř desetiletí, především však vandalové, kteří památku poničili. Práce v roce 2017 spočívaly v opravě podstavce – jeho očištění a impregnaci. Současně byly doplněny scházející zničené prvky pomníčku, vyčištěn celý prostor kolem něj od odpadků a ohniště, byly instalovány lavičky a informační tabule.

Na opravě se podílela opět firma Maxima Krčmář, s. r. o., zastoupená Ing. Krčmářovou a společnost Správa Lesů Fulnek, spol. s r. o. zastoupená jednatelem p. Peterem Sabem a J. Pavlíčkem, iniciátorem těchto oprav.

A tak, až vás cesty zavedou k fulneckému zámku a budete mít chvíli času, udělejte si chvíli

na procházku bývalou Oborou a navštivte tato místa se zajímavou historií.

Poděkování patří Josefu Pavlíčkovi, Ing. Pavlu Kašparovi st. a Karlu Goldovi za poskytnuté údaje a pomoc.

Literatura a zdroje

KAŠPAR, Pavel. (2017): Šlechtický rod pánů z Badenfeldu na Klokočově a jejich rodinná hrobka v kostele sv. Ondřeje. *Oderské vrchy*, roč. XXXII, č. 1–2, s. 1–17.

KLEMENT, Johann (1914): *Alte Denkmäler in Fulnek*. Illustrierter Neutischeiner Volkskalender 1914, s. 48–56.

Matrika ohlášek Karl a Katharina (roz. Hauer) v. Badenfeld (12., 15., 19. 8. 1792, Wien I, Dom St. Stephan).

Matrika oddací Karl a Katharina (roz. Hauer) v. Badenfeld (28. 8. 1792, Wien I, kostel Unserer Lieben Frau zu Schotten).

Matrika úmrtní Maria (roz. Badenfeld) v. Unkhrechtsberg (21. 10. 1835, Sitzenberg, No. 1).

Matrika úmrtní Karl v. Badenfeld (14. 4. 1842, pochován 18. 4. 1842, Pfare Reidling).

Ještě k poutnímu místu U dubu na Kelbelově kopci u Jerlochovic

Jana Krejčová

Už dvakrát byli čtenáři na stránkách POODŘÍ informováni o tomto malém poutním místě.¹⁾ A protože se nikdy nepodaří najednou vyčerpat všechny zdroje a soustředit všechny informace, je stále naděje na nějaký nový „objev“. To je samozřejmě dobře. V případě poutního místa U dubu je tímto novým překvapením náhodné nalezení památečního obrázku z produkce známé pražské tiskárny Josefa Koppeho s nápisem Maria Kelbelsberg bei Fulnek (značeno J. Koppe Prag). Byl vyhledán na stránkách internetové aukční síně eBay, na kterých byl nabízen v říjnu 2017.²⁾ Obrázek, tj. ručně kolorovaná ocelorytina, o rozměru 12 × 7,8 cm byl prodejcem datován do roku 1850 (viz zadní strana obálky). Snažili se ho získat čtyři zájemci, nakonec byl prodán za 18,51 Eur.

Tiskárna a nakladatelství devočních obrázků Josefa Koppeho, jedna z největších firem v tomto oboru v 19. století, sídlila v letech 1845–1860 v Praze-Smíchově. J. Koppe vynalezl techniku želatinových a kličových obrázků a ve svém závodě postupně zavedl i litografii, autotypii a chromolitografii. Jeho obrázky doplňovala ražená krajková bordura, nebo byly obrázky nalepovány na knihařsky upravené podklady. Tisky z jeho produkce jsou sběrateli stále vyhledávány.

Uvedená ocelorytina zobrazuje místo v jiném podání, než tomu je na již publikovaných obrázcích. Jak je jeho podoba pravdivá, to dnes již nemůžeme posoudit, jisté je, že se v průběhu času měnila. Více problematické však je určení tam uctívaného obrazu.

Obraz z Kelbelova kopce, zobrazující údajně Matku Boží Čenstochovskou, určila autorka tohoto příspěvku jako Matku Boží Hrabynskou, stejný názor poté nezávisle projevil odborník na křesťanskou

ikonografii Prof. PhDr. Ing. Jan Royt. Oba velmi si podobné obrazy, tj. Matka Boží Čenstochovská i Matka Boží Hrabynská, patří do skupiny středoevropských verzí byzantských ikon. Ovšem po akvizici dalšího z poutních obrázků zobrazujícího Matku Boží Čenstochovskou, autorka znovu prozkoumala detaily a porovnála je s obrazem P. Marie z Kelbelova kopce. Nyní se přiklání víceméně k původnímu určení, tedy, že obraz zobrazuje Matku Boží Čenstochovskou, byť mírně upravenou. Víme, že obraz byl v minulosti pro věchost nahrazen novým a ten byl později restaurován. Tímto se ztratily hlavní identifikační znaky a pak je třeba držet se historických pramenů, které na daném místě uvádějí úctu k Matce Boží z Čenstochové. Obtížnost správného určení v takových případech komplikuje i způsob, jakým ten který malíř při reprodukování podle předlohy k tématu přistupuje, co na svém obraze zvýrazní a co potlačí, případně co nového tam přidá. Obvykle je nucen ponechat základní typ, obměňuje však natočení těla, sklon hlavy, podobu tváře, polohu rukou, drapérii apod. Na obraze Černé Madony z Kelbelova kopce jemná silueta postav a výrazný záhyb na oděvu P. Marie ukazují na Matku Boží Hrabynskou. S Matkou Boží Čenstochovskou má obraz z Kelbelova kopce společný přece jen viditelný řez na tváři P. Marie a především pozadí za její a Ježíškovou hlavou.³⁾

Kopie, verze či reprodukce obou zmiňovaných milostných obrazů byly vystaveny úctě i v jiných kostelech. Např. Matka Boží Hrabynská dokonce až v kostele Zvěstování Panny Marie ve Zbynicích (okres Klatovy), kde je umístěn obraz malovaný na dřevě, obložený stříbrným plechem.⁴⁾

Matka Boží Hrabyňská ve Zbynicích. Převzato ze Soupisu památek.

Verze Matky Boží Čenstochovské se staly předmětem úcty např. ve farním kostele sv. Matouše v Dolanech, ve farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Uničově, v premonstrátském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábřovicích, ve farním kostele Nejsvětější Trojice v Kopřivně, v Uherském Brodě v dominikánském kostele Nanebevzetí Panny Marie, ale i v Čechách: v poutním kostele Panny Marie v Opočně (okr. Náchod), v poutním kostele Navštívení Panny Marie na Svatém Poli v Přelouči (okr. Pardubice) a tak dále. Čenstochovské Černé Madoně bylo zasvěceno množství kaplí v kostelech i volně stojících kaplí. Vesměs se tak dělo na místech, odkud byla na Jasnou Horu vypravována procesí.

Legends o poutních místech často zmiňují místo nálezu milostného obrazu.⁹⁾ A s místem nalezení či vhodným místem pro první zavěšení (vystavení veřejné úctě) souvisí strom. Mohla to být např. vrba (Stará Voda), lípa (Vambeřice, Wambierzyce, dříve Albendorf, též Dub nad Moravou, Bohosudov, Hejnice), olše (Křešice), borovice (Určice) nebo dub, jako je tomu u Kelbelova kopce či Vranova u Brna. V případě rakouského poutního místa (Dreieichen) byly tímto místem dokonce tři duby. Na obrázcích i fotografiích dubu z Kelbelova kopce je patrné, že měl charakteristicky zatočené větve, stejně tak i tisky (obrázky) z jiných poutních míst zobrazují typické tvary tamních stromů.

Zatím nezmiňným pramenem, týkajícím se poutního místa U dubu je článek Der Kelbelsberg bei

Gerlsdorf od ThDr. Josefa Matzkeho.⁹⁾ Ten se narodil 15. května 1901 v Heřmanicích u Oder v č.p. 25. Po teologických studiích v Olomouci byl v roce 1925 vysvěcen na kněze a po kratším působení v Křenově a Šternberku byl povolán do kněžského semináře jako lektor a později vicesuperior. Doktorát získal v roce 1931, roku 1938 přešel do duchovní správy, a to ke sv. Mořici v Olomouci. V roce 1945 byl zatčen gestapem, po vysídlení žil v Kadeltshofenu v Bavorsku, spravoval farnost a věnoval se své vědecké práci. Je autorem asi 150 titulů o církevních památkách, poutních místech v oblasti Sudet a jejich historii. Papežský prelát ThDr. J. Matzke, nositel německého Záslužného kříže zemřel 3. listopadu 1979 v Neu-Ulm (Bavorsko).

Jeho práce se opírá o informace z Ullricha, které již známe, navíc je doplněna zprávami z dopisu profesora P. Josefa Wellerta ze 7. března 1954, který místo dobře znal – narodil se totiž ve Fulneku.⁷⁾ P. J. Wellert svému kolegovi ThDr. J. Matzkemu sdělil, že obraz na dubu byl uctíván jako milostný a množství procesí i samostatně přicházejících „učinil z Kelbelova kopce slavné poutní místo“. V jeho dopise stojí, že poutníci udělali mnoho pro to, aby na kopci byla postavena kaple nebo kostel, čemuž přesto, že byl vytvořen patřičný kapitál a lid byl ochoten na stavbě pracovat, bránil fulnecký děkan P. Johann Zohner. Úcta k obrazu Matky Boží začala upadat, po svém nástupu do úřadu v roce 1904 ji obnovil až děkan P. František Xaver Ocásek. Vyhledal si původní plány a mínil začít se stavbou, protože patřičné finanční prostředky byly stále k dispozici. Ovšem potíže začal dělat Msgre. ThDr. Franz Ehrmann, sekretář nově instalovaného olomouckého arcibiskupa Františka Saleského Bauera (na stolci 1904–1915) a vzkříšený plán zcela zhatil.⁹⁾ Během první světové války byly peníze odvedeny na válečnou půjčku a již nebyly vráceny. Příliv poutníků a procesí však pokračoval.

K Matzkově článku je připojena rytina zhotovená dle dřívějšího dřevorytu, publikovaná též v Pavličkově příspěvku a fotografie památného dubu s neznámými osobami, pocházející z roku 1954, tedy z doby, kdy ji P. J. Wellert posílal s dopisem ThDr. J. Matzkemu.

S poutními místy jsou nerozlučně spojeni i kněží, ve vydaných popisech Kelbelova kopce jsou uváděna jen jejich jména. Nedostatek informací napravujeme:

P. Johann Zohner, narozen roku 1798 v Jiříkově u Sovince, fulnecký farář a děkan od roku 1854. V Olomouci působil jako profesor náboženství, proto mohl v letech 1842 a 1852 tiskem vydat praktické pomůcky pro katechety. Předtím, např. v letech 1846–1854 pracoval v duchovní správě v Potštátu. Postupně ztrácel zrak, byl téměř nevidomý. Ve Fulneku zůstal až do své smrti 5. března 1872.

P. František Xaver Ocásek se narodil v Mořicích v roce 1857, na kněze byl vysvěcen v roce 1883.

Mezi lety 1885–1890 byl fulneckým kooperátorem, v roce 1898 kaplanem u sv. Michala v Olomouci, roku 1901 kaplanem v Kunčicích. Angažoval se v katolické politické jednotě. Jako nevinný byl v roce 1903 krátce vězněn v domnění, že je zapojen do aféry známé jako Rectus. V roce 1904 byl jmenován konzistorním radou, zároveň i fulneckým farářem (až do roku 1945) a správcem oderského děkanství, později děkanem. Za výborné služby vykonané státní ve válečné době byl v roce 1916 vyznamenán rytířským křížem řádu Františka Josefa na stuze vojenského záslužného kříže.⁹⁾ Arcikněz a asesor P. Fr. X. Ocásek zemřel 15. března 1945 ve Fulneku.

Poznámky

1) POODŘÍ 2014/12, 99 – 103; 2016/ 2, 27 – 30.

2) Poté byl vyhledán 21. listopadu 2017 na <https://picclick.de/Andachtsbild-santino-Wallfahrt-Kelbelsberg-rep-Tschechien-Maria-um-302499818678.html>

3) Jizva na tváři P. Marie vznikla rozseknutím obrazu mečem při nájezdu husitů v roce 1430.

4) Soupis památek (1900), 182. Vyhledáno na http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4983

5) Pod pojmem milostný obraz se rozumí i socha apod.

6) In: Matzke 1956, 110 – 112. – O poutním místě na Kelbelově kopci psal i Pesch, Karl: *Taschendorf im Kuhländchen. Ansichten eines Dorfes*. Nakladatel a místo neuvedeno, 2010. Patriční kapitola není na www přístupná.

7) Ullrich, Josef: *Volkssagen aus dem Kuhländchen*. B. Enders, Neutischein (1925). – P. Josef Wellert se narodil 27. srpna 1889 v č. p. 38, 1. září ho křtil tehdy ještě kooperátor P. Fr. X. Ocásek. (ZA v Opavě, sbírka matrik, inv. č. 1120, sign. Od IV 26.) Vysvěcen byl roku 1914,

krátce působil ve Fulneku, roku 1918 je již uváděn v Mohelnici. Z republiky odešel ještě před odsunem, již k 1. listopadu 1945 se stal farářem v Neuhausu bei Tristingtale ve vídeňské arcidiecézi, kde také 1. května 1978 zemřel.

8) Infulovaný prelát Msgre. ThDr. Franz Ehrmann se narodil 6. května 1866 ve Veverské Bítýšce, ordinován byl roku 1890, zemřel 11. února 1918 v Olomouci.

9) Hlas 1916/43. Digitální knihovna Vědecké knihovny Olomouc.

Literatura

Hlas, 1916, č. 43. Digitální knihovna Vědecké knihovny Olomouc.

Jarošek, Radim: *Obnova poutního místa U dubu a Gödrichova kříže u Jerlochovic*. In: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry 2016/ 2, 27 – 30.

Matzke, Josef: *Sudetenland – Marianisches Land*. Band III. Sudetendeutschen Priesterwerk, Königstein/Taunus 1956.

Pavlíček, Josef: *Mariánské poutní místo na Kelbelově kopci u Jerlochovic*. In: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry 2014/12, 99 – 103.

Soupis památek. Politický okres sušický. (1900), ročník 12, s. 182. http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_4983

Zimmer, Walter: *Gerlsdorf (Jerlochovice)*. http://www.kuhlaendchen.de/media/bilder/hk-fulnek/257_Fulnek-Gerlsdorf.pdf.

Archivní prameny

<http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=be855aa4-f13c-102f-8255-0050568c0263&scan=246>, tj. matrika narozených, Fulnek 1870–1892, inv. č. 1120, sign. Od IV 26.

Jana Krejčová

Kontakt: janakrecova.atelier@seznam.cz

Kněží narození ve Staré Vodě

Jana Krejčová

Stará Voda, malá obec na severní Moravě proslulá svým poutním kostelem, dala církvi tři kněze, a to dva řeholní (řádové) a jednoho diecézního (světského). Žádný z nich ve svém rodišti nezemřel, místa jejich posledního odpočinku jsou od Staré Vody značně vzdálena. Všichni svou činností a přístupem k lidem dělali své rodné obci čest.

P. Adminus Ernestus Gockert OFMCap

Narodil se 7. března 1804 ve Staré Vodě a tam patrně i navštěvoval piaristické školy.¹⁾

Rozhodl se ale pro jiný řád a 20. října 1821 vstoupil k menším bratřím kapucínům, v roce 1825 složil řeholní sliby a po studiu na řádovém učilišti

byl v roce 1827 vysvěcen na kněze. S rodnou obcí udržoval kontakt a při různých příležitostech byl zván otci piaristy. Např. velkým svátkem pro Starou Vodu bylo žehnání obrazů čtrnácti zastavení Křížové cesty 4. května roku 1851, tj. o druhé neděli po Velikonocích, zasvěcené Nalezení sv. Kříže. Akt žehnání tehdy provedl řádový kněz P. A. E. Gockert.

Obrazy byly zavěšeny v ambitu kostela sv. Jakuba Většího a sv. Anny, který sloužil i pro konání pobožnosti Křížové cesty. Nahradily starší soubor, který již podlehl času a podnebí. Jednotlivá zastavení na plechu namaloval berounský malíř Josef Kriesten, který za každý kus dostal pět zlatých

konvenční měny.²⁾ Plechové tabule byly pořízeny ve válcovně železa u Karlovy Studánky, celkem stály 12 zl. 30 krejcarů. Později byly k okrase a zvýraznění vyobrazení přidány na stěnu namalované rámy, cena činila čtyři zlaté. O vlastním průběhu žehnutí, hostech či o P. E. E. Gockertovi se kronikář nezmiňuje.³⁾

Také v blízké obci Heroltovicích žehnal P. A. E. Gockert v roce 1857 Křížovou cestu provedenou v olejomalbě. Tehdy přijel z kapucínského kláštera v Brně.⁴⁾

Vikář fulneckého konventu, emeritní probošt, kněz definitor, kněz-jubilant P. A. E. Gockert zemřel 28. dubna 1879 ve Fulneku v č.p. 282, tj. v kapucínském klášteře. Příčinou úmrtí bylo selhání ledvin, dožil se 75 let. Zaopatřoval ho P. Albinus Ehrlich OFMCap a 30. dubna pochovával fulnecký farář P. Karl Boschofsky.⁵⁾

Příjmení Gockert bylo ve Staré Vodě zjištěno ještě např. k 15. listopadu 1861. Tehdy byla sepsána mešní nadace Johanna Gockerta na odsloužení dvou tichých mší za zakladatele, jeho manželku Teresii a za živé a zemřelé příbuzenstvo.⁶⁾ S tímto příjmením je spojena i hospoda v Keprtovicích. Tam býval i kříž Josefa Gockerta a kříž Johanna Gockerta, možná příbuznost všech zmíněných s knězem E. Gockertem však nebyla zkoumána.

Prof. P. Benedikt Joachim Losert OSB

Narodil se ve Staré Vodě 3. ledna 1864 v č.p. 1, týž den ho jménem Joachim pokřtil P. Christian

Wobornik.⁷⁾ Na svět Joachimovi pomohla zkoušená porodní bába Anna Janesch z Města Libavé, č.p. 188. Otec, též Joachim, syn Johanna Loserta, kolářského mistra ve Městě Libavé a jeho manželky Josefy, rozené Polzer z Keprtovic, byl ve Staré Vodě kupcem. Matka se jmenovala Wilhemine a pocházela z rodiny starovodských Morbitzerů, její otec Ignaz byl učitelem farní školy a matka Agnes byla dcerou učitele v Jívové Josefa Bergera a jeho manželky Victorie, dcery Josefa Baiera, měšťana v Jívové. Kmotry Joachima byli Anton Schwarz, tesař ve Staré Vodě a jeho manželka Aloisia.⁸⁾

Základní vzdělání získal na piaristické škole v rodné obci, poté studoval v Holabrunnu (Oberhollabrunn v Dolním Rakousku) na reálném a vyšším gymnáziu, v roce 1879 přešel do Mikulova. Na podzim roku 1883 vstoupil do řádu benediktnů. Na přání svého opata Dr. Ernsta Hauswirtha odešel na studia do Vídně, kde absolvoval studia matematiky a fyziky a teologickou fakultu, na kněze byl vysvěcen 8. ledna 1888. Od roku 1891 na Skotském gymnáziu oba tyto předměty vyučoval a v souvislosti s tím spravoval fyzikální kabinet. K jeho povinnostem patřila i výuka náboženství.⁹⁾

P. B. J. Losert, profesor Skotského kláštera ve Vídni, Freyung 6 (Benediktinské opatství Milostivé Panny Marie u Skotů, Benediktinerabtei Unserer Lieben Frau zu den Schotten, krátce též Schottenstift, či Schottenkloster), byl ve Vídni váženou osobou. Byl milovníkem a znalcem umění a obdivovatelem díla Richarda Wagnera. Vykonával funkci inspektora

Maturitní ročník 1900, foto Stiftsarchiv Schotten, převzato z <http://www.schotten.wien/schottengymnasium/schulgeschichte/>

chóru v řádovém kostele. Jeho mimořádně záslužné a prospěšné práce v učitelské profesi, stejně jako jeho další zásluhy byly oceněny titulem zemského školního rady. Již v roce 1911 ho vážné srdeční onemocnění přinutilo, aby ze služby odešel. Aniž se zcela zotavil, věnoval se, byť v omezené míře, výuce, kterou chtěl obnovit v plném rozsahu. Po dalším silném záchvatu zemřel v úterý 4. července 1916 ve věku 52 let. Oblibu, kterou si získal, dokumentuje způsob, jakým si jeho spolubratři a přátelé tuto událost sdělovali: „Náš Benedikt je mrtev!“ Pohřební obřady se konaly v pátek 9. července o půl třetí odpoledne v řádovém kostele pod vedením opata P. A. Oppitze.¹⁰⁾ Jemu asistovala řada kněží, přítomen byl i převor P. Pfeifer s téměř všemi benediktiny, diecézní kněží, samozřejmě členové rodiny, ale i veřejní činitelé, např. ministr obchodu Dr. Alexander von Spitzmüller, sekční šéf Dr. Richard rytíř von Hampe, ministerský rada Dr. von Haberer, dvorní rada JUDr. Karl Hugelmann, vládní rada Gramann nebo lékařský rada MUDr. Münk.¹¹⁾ Dále učitelský sbor, studenti řádového gymnázia včetně jeho absolventů a dalších osob. Prof. B. J. Losert OSB byl pochován na hřbitově ve Vídni-Döblingu. Zemský školní rada mj. vyzdvihl jeho zásluhy o péči a rozšiřování gymnaziálního fyzikálního kabinetu. Nekrology vyšly v několika novinách, mimo základních životních dat uvedly, že profesor Losert byl svým studentům nejen učitelem, ale také přítelem a takovým v jejich srdcích zůstane.¹²⁾

V poutní sezóně Prof. B. Losert OSB často ve své rodné obci vypomáhal otcům piaristům. Víceméně pravidelně přijížděl do Staré Vody od roku 1889 (tehdy měl kázání), v následujícím roce kázal spolu se svým spolubratrem P. Josefem Kunnertem OSB z Vídně, v roce 1890 přijel do Staré Vody, aby vypomáhal (kázání), v letech 1892 a 1893 se dostavil na krátkou výpomoc, přijel i v letech 1895, 1896 a 1897 (tehdy s P. Františkem Engelem, knězem vídeňské diecéze) a v letech 1898 a 1899.¹³⁾

Poslední zpráva o jeho pobytu a výpomoci ve Staré Vodě pochází z roku 1911, kdy se znovu dostavil s P. J. Kunnertem OSB.¹⁴⁾

P. Wilhelm Schwarz

Narodil se 6. srpna 1887 ve Staré Vodě, 7. srpna ho pokřtil starovodský kooperátor P. Julius František Šimonik SchP.¹⁵⁾ Porodní bábou byla Aloisia Haab, žijící ve Staré Vodě v č.p. 50. Jeho rodiče, učitel Anton Schwarz a Antonie, rozená Götz, žili v době narození Wilhelma, který byl jejich jediným dítětem, v domku č. 58. Otec Anton se narodil do rodiny tesaře Antona Schwarze a jeho manželky Aloisie (kmotří nahoře zmíněného B. Loserta). Wilhelmova matka Antonia byla dcerou Antona Götze, majitele gruntu v Mladějovicích a jeho manželky Anny, dcery Josefa Sponera, rolníka v nedalekém Komárově. Za kmotry mu šli Alexander Hanusch, majitel gruntu ve Staré Vodě a jeho manželka Aloisia Hanusch.¹⁶⁾

Bohužel oba rodiče brzy zemřeli: otec 10. října 1890 ve věku 31 let a sedmi měsíců, pohřben byl 12. října. Matka Antonie z tohoto světa odešla rok před svým manželem 15. listopadu 1889 ve věku 26 let, tři měsíců a deseti dnů, tedy v době, kdy měl Wilhelm pouhé dva roky.¹⁷⁾ Pohřbena byla o dva dny později, oba rodiče byli pochováni na starovodském hřbitově. Výchovu a podporu na školách převzaly do svých rukou babička, matka jeho otce, žijící v rodině Kernů v č. 4 a Wilhelmova teta. Ty ho také podporovaly na studiích, tj. na gymnáziu a olomoucké bohoslovecké fakultě.¹⁸⁾ Jáhenské svěcení měl 4. března 1911, na kněze byl vysvěcen 5. července 1911. V neděli 9. července 1911 se nově vysvěcený kněz představil ve farním kostele a poutním kostele sv. Matky Anny při oběti první mše svaté. Tento den byl velkým svátkem nejen pro všechny místní obyvatele, ale i pro tisíce poutníků a obyvatel z okolí. Novosvěcenec byl oblíben pro svou zbožnost, skromnost, úctu k bližnímu a přátelský přístup ke každé osobě. Primiční mše se zúčastnili příbuzní, přátelé a ctitelé sv. Anny z blízka i daleka.¹⁹⁾

Slavnost byla zahájena pochodňovým průvodem, hasičská kapela zahrála dostaveníčko a primiciant byl v devět hodin odveden děkanem P. Johannem Hermetem z domu do kostela.²⁰⁾ Slavnostní kázání, v němž vyjádřil potěšení a zároveň blahopřání, měl novoknězův otcovský přítel a bývalý učitel ThDr. Ferdinand Černík.²¹⁾ Následovala mše svatá, při níž asistovali: P. J. Hermet jako presbyter asistent, novokněz P. Alois Schäffer jako diakon (jáhen) a kooperátor P. Ladislav Vávra z Města Libavé jako subdiakon (podjáhen). Dále byli přítomni: Prof. ThDr. Jan Nepomuk Hejčl z Olomouce, P. Theodor Vymětal, smilovský farář, P. Josef Lindner, P. Karl Sonntag, farář v Herčivaldu, P. Antonín Hub z Budišova. Po mši svaté byla pro kněze a rodinu uspořádána hostina v klášteře, ostatní byli pohoštěni v domě a v hostincích. Konzistorním dekretem byl P. W. Schwarz k 1. srpnu 1911 ustanoven kooperátorem v rodné obci.²²⁾ V roce 1914 byl jako kooperátor poslán do Vysoké u Osoblahy, nejpozději v roce 1919 byl ustaven kaplanem a katechetou v Bílovci a k 1. červnu 1922 převzal malou farnost v Barnově. Tam působil až do odsunu, tj. třiatřacet let. Farníky byl ctěn a oblíben, dobře se staral o ně i o kostel, který náležitě opravil, za jeho správy byl v roce 1923 pořízen nový hlavní oltář a v roce 1927 nové zvony. Postaral se o rekonstrukci kostela a farní budovy, opravy byly prováděny v letech 1926 a 1931.

P. W. Schwarz byl v roce 1925 jmenován konzistorním auditorem, roku 1934 dostal právo nosit děkanský límec. V letech 1925–1926 a 1937–1939 spravoval z Barnova ex currendo i farnost Luboměř pod Strážnou. V roce 1942 se stal konzistorním radou.²³⁾ Už z Vysoké byl v poutní sezóně zván

P. Wilhelm Schwarz. Převzato z Bärner Ländchen.

do Staré Vody na výpomoc, stejně tak vypomáhal v roce 1920, kdy již působil v Bílovci.

V rodné obci sloužil 7. srpna 1921 mši svatou za padlé a nevěstné starovodské muže, kteří se nevrátili z první světové války, po níž následovalo žehnání pomníku. Stejný obřad vykonal 11. června 1922 v Barnově a 22. června 1930 v Luboměři pod Strážnou.²⁴⁾

V roce 1946 byl vysídlen do Röhlingenu-Aalen (Bádensko-Württembersko) a později byl instalován farářem v Dorndorfu u Ulmu (Bádensko-Württembersko). Tam mu hospodyně po více než pětadvacet let dělala jeho neteř Anna Kern, narozená 25. července 1899 ve Staré Vodě, za svobodna Senel.²⁵⁾ Do penze odešel v roce 1952, ale své kněžské poslání vykonával i nadále. Jeho farníci v Dorndorfu si ho vážili stejně jako Barnovští, s nimiž byl v neustálém

kontaktu a jejichž setkání se zúčastňoval. Vždy pro ně měl slova útěchy a povzbuzení.

Konzistorní rada P. Wilhelm Schwarz zemřel 4. listopadu 1976. Barnovští stále na něho vzpomínají jako na „svého dobrého otce Wilhelma“ a pravidelně nechávají za něho sloužit mši svatou, po níž hromadně navštěvují jeho hrob.²⁶⁾

Poznámky

1) ZA Opava, inv. č. 5933, sign. Bu XI 1, Stará Voda. – Adminus bylo jeho řeholní jméno.

2) Josef Kriesten (Christen), malíř, řezbář, restaurátor, stavitel oltářů, autor mnoha souborů Křížových cest, pracoval na četných místech severní Moravy a Slezska, narozen v Berouně (Moravském Berouně) 2. ledna 1818, zemřel 30. července 1887 tamtéž. Počasí znovu obrazy narušilo tak, že v roce 1892 musel být ambit vybaven novou Křížovou cestou, tentokrát provedenou dle malíře Josefa Führicha (9. února 1800 Chrastava – 13. března 1876 Vídeň). V roce 1900 byla žehnána další zastavení Křížové cesty.

3) Farní kronika, 4. května 1851. Za překlad děkuji Z. Mollinové.

4) Krejčová 2009/4, 4 – 10.

5) ZA Opava, inv. č. 8668, sign. Od IV 36, Fulnek. Též <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/> – Kněz definitor, tj. poradce nadřízených. Kněz-jubilant je ten, který si připomněl padesáté výročí kněžského svěcení. – <http://www.kapucini.cz/domains/kapucini.cz/index.php/zesnuli-bratri/nekrologium> – P. Albinus Ehrlich, narozen v roce 1820, do řádu vstoupil v roce 1837, profesi složil a na kněze byl vysvěcen v roce 1844, zemřel 6. ledna 1886 v nemocnici v Odrách. – P. Karl Boschovsky (Karel Bošovský), oderský děkan, fulnecký farář, inspektor základních škol, narozen v Olomouci roku 1827, vysvěcen 1851, zemřel 15. března 1901. – Klášter ve Fulneku byl zrušen v roce 1950, v současné době je devastovaný objekt zakonzervován.

6) SOKA Olomouc, FÚ Stará Voda, sign. IV c, karton 2.

7) P. Christian Wobornik (Voborník), řeholním jménem Christianus a s. Tobia, rektor a administrátor fary ve Staré Vodě, ředitel hlavní školy, znalec východních jazyků, především hebrejštiny, čestný občan svého rodného města, Kroměříže, Staré Vody a Města Libavé. Narozen 14. srpna 1796 v Novém Městě nad Metují, piaristou se stal v roce 1814. Na kněze byl vysvěcen v roce 1820. Zemřel ve Staré Vodě 12. dubna 1872.

8) ZA Opava, pobočka Olomouc, inv. č. 5934, sign. Bu XI. Za překlad děkuji Z. Mollinové. – Benedikt bylo jeho řádové jméno.

9) Jahresbericht Schottengymnasium Wien (1914/1915), <http://anno.onb.ac.at>

10) P. Amand Oppitz, ředitel řádového gymnázia, zprvu převor, později opat.

11) Údaje o P. Pfeiferovi se nepodařilo dohledat. – Ministr obchodu Dr. Alexander von Spitzmüller, rakouský advokát, finančník, bankovní ředitel atd., narodil se 12. června 1862, zemřel 5. září 1953. – Sekční šéf Dr. Richard rytíř von Hampe, později rakouský ministr kultury a školství. – Ministerský rada Dr. von Haberler, křesťní jméno nezjištěno. – Dvorní rada JUDr. Karl Hugelmann, advokát a historik, narozen 6. října 1844, zemřel 25. května 1930. – Vládní rada Gramann, podrobnosti nezjištěny. – Lékařský rada MUDr. Münk, podrobnosti nezjištěny.

12) Deutsches Volksblatt 8. července 1916, č. 9881 a 13. července 1916, č. 9888; Neue Freie Presse 5. července 1916, č. 18 631; Neuer Wiener Journal 6. července 1916, č. 8147; (Neuigkeits) Welt Blatt 6. července 1916, č. 152; Reichspost 8. července 1916, č. 313; (Österreichische) Volks-Zeitung 6. července 1916, č. 185; Wiener Zeitung 8. července 1916, č. 154; Jahresbericht Schottengymnasium Wien 1917, s. 16 – 20, tam na s. 16 i jeho portrétní fotografie, ale bohužel ve velmi nízké kvalitě. Vše www.anno.onb.ac.at Množství novin, které přinesly zprávu o jeho úmrtí, svědčí o významu jeho osoby.

13) P. František Engel, data nezjištěna.

14) Farní kronika. – P. Josef Kunnert OSB, na řádovém gymnáziu vyučoval němčinu, latinu a řečtinu. Narodil se 10. června 1864 ve Vídni, v roce 1884 maturoval na Skotském gymnáziu, v roce 1888 vstoupil do řádu, o rok později byl vysvěcen na kněze. Poté vystudoval klasickou filologii, kterou pak vyučoval na řádovém gymnáziu. Léčil se od roku 1909, zemřel 5. května 1914. Jahresbericht Schottengymnasium Wien 1914, s. 25 – 28. <http://anno.onb.ac.at>

15) P. Julius František Šimonik SchP, narozen 20. ledna 1845 v Oseku u Lipníka, vysvěcen 1863, věčné sliby složil v roce 1885, zemřel 7. června 1913 v Pittsburghu (USA). Autor brožury Poutnické místo sv. Anny ve Staré Vodě na Moravě v arcidiecesi Olomoucké. Knížecí arcibiskupská knih- a kamenotiskárna, Olomouc 1887, která téhož roku byla vydána i v německém jazyce.

16) ZAO, pobočka Olomouc, inv. č. 5935, sign. Bu XI 3, Stará Voda. – Za pomoc s překladem děkuji Z. Mollinové.

17) ZAO, pobočka Olomouc, inv. č. 5937, sign. Bu XI 5, Stará Voda.

18) Farní kronika. – Bärner Ländchen 1957/66, 229.

19) Mährisch-schlesische Post 8. července 1911, č. 49. – Farní kronika.

20) P. Johann Hermet, děkan a farář ve Vítkově, asesor, narozen 1850, vysvěcen 1875, zemřel 20. června 1920.

21) Mons. ThDr. Ferdinand Černík, čestný pa-pežský komoří, narozen 10. ledna 1862 v Bojkovicích, vysvěcen 1885, zemřel 10. března 1948.

22) P. Alois Schäffer, spolužák P. W. Schwarze, narozen v Krnově roku 1887, vysvěcen 1911, působil např. v Leskovci, zemřel v Markdofu (Bádensko-Württembersko) 21. prosince 1959. – P. Ladislav Vávra, katecheta v Budišově, narozen v Bolelouci roku 1883, vysvěcen 1907, zemřel 9. srpna 1932 v Budišově nad Budišovkou. – Prof. ThDr. Jan Nepomuk Hejčl, bibliista, narozen 15. května 1868 v Žamberku, vysvěcen 1891, zemřel 5. února 1935 v Olomouci. – P. Theodor Vymětal, narozen roku 1862 v Radiměři, vysvěcen 1888, zemřel 13. listopadu 1929 ve Smilově. – P. Josef Lindner, narozen v Újezdě roku 1886, vysvěcen 1910, zemřel 18. listopadu 1949. – P. Karl Sonntag, dlouholetý farář v Herčivaldu (tj. Lesy, zaniklá obec, m. č. Budišova nad Budišovkou), narozen roku 1858, ordinován 1881, zemřel 23. července 1912 v Herčivaldu. – P. Antonín Hub, konzistorní rada, narozen v Janovicích (Rýmařov-Janovice) roku 1873, vysvěcen 1897, zemřel 25. dubna 1961. – Farní kronika. – Bärner Ländchen 1957/66, 229. – Mährisch-schlesische Post 8. srpna 1911, č. 62 uvádí instalaci k 8. srpnu 1911.

23) Krejčová 2008/1, 35 – 47; 2011/1, 37 – 49.

24) Krejčová 2014/2, 57 – 75.

25) Farní kronika.

26) Bärner Ländchen 1957/66, 229; 1996/12, 522; 2002/8, 350.

Prameny

Zemský archiv Opava

Sbírka matrik Severomoravského kraje

Inv. č. 8668, sign. Od IV 36, Z, I – Z, 1877–1918.

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc

Sbírka matrik Olomouckého kraje

Inv. č. 5933, sign. Bu XI 1, 1785–1872, N, Z, O, Stará Voda.

Inv. č. 5934, sign. Bu XI 2, 1827–1872, N, Stará Voda.

inv. č. 5935, sign. Bu XI 3, 1872–1903, N, Stará Voda.

inv. č. 5937, sign. Bu XI 5, 1872–1902, Z, Stará Voda.

Státní okresní archiv Olomouc

O 7 – 27 Farní úřad Stará Voda

Sign. IV c, Nadační listiny, nejstarší v opise 1619–1930, karton 2.

Farní kronika (Gedenkbuch Pfarrkirche Altwasser ab anno 1903; Gedenk- Buch des Pfarrsprengels Altwasser bei Stadt Liebau vom Jahre 1903), originál v Německu, xerokopie v majetku autorky.

Literatura

Bärner Ländchen 1957/66, 229; 1996/12, 522; 2002/8, 350. Archiv autorky.

Deutsches Volksblatt 8. července 1916, č. 9881 a 13. července 1916, č. 9888. www.anno.onb.ac.at

Jahresbericht Schottengymnasium Wien 1914, s. 25 – 28; 1917, s. 16 – 20. www.anno.onb.ac.at

Krejčová, Jana: *Heroltovice (Herlsdorf). Historie filiální kaple sv. Izidora a osud církevního majetku*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 12, 2009, č. 4, s. 4 – 10.

Krejčová, Jana: *Barnov (Bernhau, Olověná). Historie kostela a osud církevního majetku*.

Poodří – časopis obyvatel horní Odry, r. 11, 2008, č. 1, s. 35 – 47.

Krejčová, Jana: *Luboměř pod Strážnou (do roku 1918 Liptáň, Liebenthal). Historie farního kostela Panny Marie Sněžné a drobných církevních objektů*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 14, 2011, č. 1, s. 37 – 49.

Krejčová, Jana: *Památníky obětem velké války na Libavsku*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 17, 2014, č. 2, s. 57 – 75.

Mährisch-schlesische Post 8. července 1911, č. 49; 8. srpna 1911, č. 62. <http://www.digitalnik-nihovna.cz/vkol/periodical>

Neue Freie Presse 5. července 1916, č. 18 631. www.anno.onb.ac.at

Neuer Wiener Journal 6. července 1916, č. 8147. www.anno.onb.ac.at

(Neuigkeits) Welt Blatt 6. července 1916, č. 152. www.anno.onb.ac.at

(Österreichische) Volks-Zeitung 6. července 1916, č. 185. www.anno.onb.ac.at

Reichpost 8. července 1916, č. 313. www.anno.onb.ac.at

Wiener Zeitung 8. července 1916, č. 154. www.anno.onb.ac.at

Lesný mlýn u Bernartic nad Odrou za posledních majitelů

Podle vzpomínek paní Jarmily Jakůbkové sestavil Radim Jarošek

Lesní mlýn, v místním, bernatském nářečí Lesný mlýn má staletou historii. V následujícím textu se dotkneme jen několika posledních desetiletí.

Bylo to v lednu roku 1936, kdy se do svého nového domova, Lesného mlýna, stěhují mladí manželé Rudolf a Marie Bajerovi. Smlouva o koupi s Antonínem a Julíí Novákovými byla uzavřena v minulém roce a jim nic nebránilo pokračovat v mlynářském podnikání. Nebylo to pro ně lehké, oba pocházeli z početných rodin (každý z pěti sourozenců) a koupě mlýna byla nákladnou záležitostí, na niž sourozenci finančně přispěli. Nicméně mlynářské řemeslo zůstalo v rodině, neboť Rudolf Bajer, nejmladší ze synů, pocházel z mlynářské rodiny z Jičiny. Rodiče jeho choti Marie Bajerové tam měli prodejnu smíšeného zboží.

Koupě znamenala zadlužení a manželé museli dluh mnoho let splácet a museli se proto nemálo

Marie a Rudolf Bajerovi na svatební fotografii z roku 1933.

otáčet. Mlýn byl plně funkční a patřilo mu tenkrát asi 10 ha polností, ponechali si však jen 3 ha, které patřily k vlastnímu mlýnu, zbytek byl rozprodán místním maloročníkům. Součástí mlýna byly i dva poměrně velké zděné hospodářské objekty – chlév, maštal, světnička pro pacholka atd. Koně však už neměli a chovali jen krávu, kozu, drůbež.

Práce bylo dost téměř po celý rok, mlelo se nepřetržitě, když byla voda, a dokonce i v noci. Jediným delším obdobím, kdy mlýn ztichl, bylo několik týdnů v létě. Tehdy se prováděly opravy, mlýn se uklízel a čistil. Kolo se roztočilo zase po žních někdy koncem srpna. Mlelo se především rolníkům z Bernartic, mleči ale přijížděli také z Hůrky a dokonce i z Loučky. Mlynářovi pomáhal při práci tovaryš (prášek) a hospodyně děvečka. Po žních povozy tažené koňmi stávaly jeden za druhým v dlouhé řadě od mlýna někdy až ke splavu.

Obilí v pytlích se skládalo z vozů do mlýnice, následně se provedla evidence přivezeného obilí a pak se pomocí lana výtahu pytle dopravovaly nahoru k semletí. Pytle naplněné dle přání mlečů kroupami, hladkou či hrubou moukou nebo krupicí se pak spouštěly po šikmo uložené desce z otvoru nad vstupními dveřmi přímo do vozů.

Práce bylo celoročně dost, stávalo se však, že kolo v zimě zamrzlo – vytvořila se na něm vrstva ledu, kolo se otáčelo nerovnoměrně a pak mletí na čas ustalo.

K mlýnům patřili odedávna i krajánci, jejich doba už pozvolna končila a zastavovali se v Lesném mlýně jen vzácně.

Momentka zachycující mlýn někdy kolem 2. světové války. Nad vchodem se nachází dveřím podobný otvor, z něhož se spouštěly pytle do vozů, vedle něj je pak patrný firemní štít.

Firemní štít.

Do mlýna nebyla dlouho zavedena elektřina, díky pohonu mlýna si ji však vyráběli sami – až do poloviny šedesátých let si svítili, prali, pouštěli rádio pouze za pomoci dynama na jednosměrný proud. Vodní síla se využívala i pro pohon cirkulárky a příležitostně i k mlácení obilí.

Mlýn stojí nedaleko Odry, na jejím levém břehu se táhnou louky, do nichž se voda rozlévala dosti často. Místo pro mlýn však kdysi vybrali docela dobře, protože ho voda ohrožovala méně. I to se však samozřejmě stávalo, v dolní místnosti však nebývalo více jak 20 až 30 cm vody. S úklidem se nesmělo otálet, bylo třeba využít odtékající kalné vody a rychle ji vymetat, neboť druhý den by zůstala jen vrstva mazlavého bahna, která by se jen špatně odstraňovala. Důležitou součástí života na mlýně bylo čištění náhonu od bahnitých nánosů. Provádělo se podle potřeby ručně v létě, vždy po několika letech a o zeminu byl mezi místními dost velký zájem.

Roky ubíhaly a nastaly krušné časy druhé světové války. I během ní však provoz mlýna neustal. K tomu mělo dojít až několik let po ní...

Nastal rok 1951 a R. Bajer ve svém dopise z 1. července, sepsaným jistě se smutkem a nevolí, uvádí: „V důsledku zařazení mého mlýna do socialistického hospodářství a převzetí hospodářským

Velká voda 3. července 1954.

družstvem v Novém Jičíně dávám svou živnost mlynářskou do klidu.“

Od r. 1951 byl tedy R. Bajer, poslední mlynář na Lesném mlýně, správcem, ale ve mlýně se dále mlelo a ještě v roce 1953 byl jez R. Bajerem opravován.

Výměrem Krajského národního výboru v Ostravě ze dne 24. července 1953 byl však provoz mlýna definitivně zastaven. Mlýn byl delimitační komisí určen jako přebytečná kapacita s tím, že „jeho další provoz není žádoucí“.

Nejprve bylo rozhodnuto, že mlýnské složení je nepotřebné. K jeho rozebrání ale nakonec nedošlo. Statici uznali, že demontáž mlýnice hrozí poškození celé stavby, tedy i obytné části. To byl důvod, proč se nakonec rodina Bajerova nemusela z mlýna vystěhovat.

R. Bajer zprvu pracoval spolu s ostatními mlynáři v demoliční četě, která likvidovala mlýny v okolí, a později docházel také do mlýna v Jeseníku nad Odrou. Musel také dbát o údržbu Lesného mlýna, neboť tento byl veden jako strojová rezervní kapacita. Udržoval mlýn ve velmi dobrém stavu a především jemu vděčíme za to, že se mlecí zařízení od fy Prokop Pardubice dochovalo až do dnešních dnů.

Marie a Rudolf Bajerovi na Lesném mlýně v roce 1981.

Areál mlýna ve směru od Bernartic nad Odrou (Foto Radim Jarošek, listopad 2017).

V roce 1969 byl mlýn č. p. 25 vrácen majiteli a v témže roce byla do mlýna zavedena elektřina. V r. 1973 byl převeden na manžele Jakůbkovy – vlastníkem se stal MVDr. Jaroslav Jakůbek a jeho manželka Jarmila, roz Bajerová.

V 90. letech byl do mlýna zaveden vodovod z blízké studny u hospodářských objektů.

Mlýnské kolo se již řadu let netočilo, mohutná dubová hřídel byla prasklá. V 90. letech proto přistoupili majitelé mlýna k jeho celkové obnově – byla využita kostra starého kola a také dřevo hřídele ztvrdlé vodou bylo využito k opravě. Kolo

má nyní hřídel kovovou a je využíváno jako součást MVE pro výrobu elektrické energie. Bylo to hlavně díky Ing. Vladimíru Hoškovi, jehož zásluhou se podařilo za pomoci ostatních členů rodiny obnovit kolo a vybudovat ve mlýně malou vodní elektrárnu s turbínou.

Poslední velkou změnou bylo v roce 2009 celkové přebudování jezu na Odře, který byl v dosti špatném technickém stavu. Investorem byl podnik Povodí Odry.

Dobové fotografie poskytla Jarmila Jakůbková.

Pohled na mlýn ze silnice od Suchdolu nad Odrou (Foto Radim Jarošek, listopad 2017).

Kamenné můstky v CHKO Poodří

Radim Jarošek (text a foto)

Poodří je kulturní krajina, která je spojena s vodou, a tak není divu, že je protkána řekami, říčkami, potoky, potůčky, ale také náhony, melioračními strouhami a dalšími vodami přírodními i umělými.

K nim neodmyslitelně patřila a patří i nutnost stavět mosty, můstky, propustky, lávky, brody, prostě zařízení sloužící k tomu dostat se bezpečně suchou nohou (či kolem) na druhý břeh. Není pochyb o tom, že byly budovány již od dob kolonizace, ale ty se nám bohužel nedochovaly. Středověké kamenné mosty nemáme, ale jim podobné, byť mnohem menší se přece jen najdou. Jsou skromné, překonávají jen pár metrů široké strouhy či potoky, ale jsou posledními, které zůstaly z mnoha již zaniklých. Většinou ani nevíme, kdy a kým byly postaveny, nemají statut kulturní památky, jsou pozapomenuté. Jsou dokladem umu tehdejších stavebníků, kteří pracovali jen s tím, co jim nabídly místní podmínky. Krásně se klenou nad hladinou a mají v sobě kouzlo, které nenabízí dnešní strohé vesměs betonové objekty.

Jen nemnoho můstků, pečlivě vyskládaných z kamenných kvádrů, se dočkalo dnešních dnů; většina byla přestavěna, neboť z nějakých důvodů nevyhovovala. Přežilo jich posledních pár a dnes bychom jim mohli přiřknout i jiný, metaforický význam – můstky

do časů odešlých, kdy povozy pomalu táhly koně či dobytek a krajina byla dotýkána rukama hospodářů, možná i proto vznikala díla nezamyšleně krásná. Pravda, to nejsou zrovna důvody, které by zapadaly do dnešní pragmatické doby. A tak není divu, že jejich stav je žalostný, nikdo je už nepotřebuje, chátrají a kdo ví, zda-li po nich nezůstane za pár let jen hromádka kamenů, pár fotografií... i proto si je dovolím připomenout a doufám, že tomu tak nebude.

Polanský les, můstek na Mlýnce u rozdělovacího objektu (GPS: 49.7946903N, 18.2060861E). Foto z r. 2017 (podobně i následující).

Na Mlýnce ve výběžku Polanského lesa poblíž železniční trati (GPS: 49.7907586N, 18.1991944E).

Suchdolský náhon, pod mlýnem (GPS: 49.6460825N, 17.9563875E).

Suchdolský náhon – můstek poblíž bývalého křížení náhonu s Křivým potokem (GPS: 49.6588492N, 17.9657933E).

Bývalý můstek na náhonu do dřívějšího Nového rybníka u Hladkých Životic v r. 2005.

Osudy sousoší T. G. Masaryka a Antonína Švehly ve Staré Bělé

Radim Jarošek

Ve Staré Bělé na Mitrovické ulici nedaleko středu obce stál ještě nedávno na první pohled poněkud zvláštní památník obětem 1. světové války. Vyvolával otázku – na levé straně socha stojícího T. G. Masaryka a vpravo prázdný podstavec, dokonce bez jména na tabulce na něm. Kdo byl tou druhou chybějící postavou?

Od 21. října 2017 je již pomník úplný – toho dne proběhlo slavnostní odhalení nové, chybějící sochy Masarykova prvorepublikového souputníka – Antonína Švehly.

Takto vypadal pomník v roce 2004. Socha T.G.M. byla odhalena hned třikrát – v letech 1945, 1968 a 1990 (Foto Radim Jarošek).

V roce 1934 se rozhodovala organizace Republikánské strany a Sdružení republikánského dorostu ve Staré Bělé o postavení sochy svému předsedovi Antonínu Švehlovi, který zemřel 12. prosince 1933.

Dne 30. června 1934 na schůzi obecního zastupitelstva ve Staré Bělé vystoupil Jan Lednický a v archivním zápise z jednání můžeme číst: *Strana Republikánská žádá o pronájem obecního pozemku, který vznikl po regulaci potoka před obecním domem k postavení památníku zesnulému státníku Antonínu Švehlovi. Obecní zastupitelstvo nečiní námitek proti zřízení žádaného památníku a předává tuto záležitost k dalšímu řízení obecní radě. Obecní rada v dohodě se žadatelem upraví plán ke zřízení případného sadu, který by pak sloužil veřejnosti. Obecní zastupitelstvo se usnáší, by toto místo zůstalo trvale upraveno jako sad, ve kterém by případně umístily se další památníky.*

O tři měsíce později, 6. října je v archívu zaznamenán požadavek Komunistické strany Československa ze schůze obecního zastupitelstva: *Místní politická organizace strany komunistické žádá o zřízení*

pomníku padlým vojínům. Kudělka Metoděj navrhuje, by zvolena byla zvláštní komise, která by tuto věc provedla. Emil Ševčík navrhuje také, by zvolen byl akční výbor z politických stran a tělocvičných spolků, který obecní úřad vyzve ke společné schůzce. Výbor tento postará se o vhodné místo a prostředky k postavení onoho pomníku. Obec s tím nikterak zatížena nebude. Návrh schválen.

Po slavnosti k výročí narození presidenta T. G. Masaryka se konala 15. března 1935 historická společná schůze 23(!) starobělských politických organizací, spolků a korporací, kde bylo jednomyslně rozhodnuto postavit památník padlým i oběma osobnostem republiky.

Důležitým krokem byl výběr sochaře, bylo osloveno pět umělců a volba nakonec padla na Františka Juraně z Přibora.

Dále bylo zapotřebí zajistit finanční prostředky – občané byli vyzváni k peněžní sbírce, a také bylo vybráno místo.

Z dobových dokumentů je zřejmé, že názory na to, jaký pomník v obci bude, se i přes všeobecný zájem veřejnosti tříbily a dozvaly v průběhu času řady změn – od samostatné sochy Ant. Švehly k památníku padlým v 1. světové válce až po desku včetně soch obou státníků.

A pak již přišla neděle 5. července 1936 a dobový tisk psal o „slavnosti, jakou široké okolí ještě nevidělo.“

Tehdejší kronikář Petr Sýkora ve svých zápisech uvádí: *Agrární mládež hrála volejbal a do Staré Bělé mířily čtyři cyklistické štafety. Konal se průvod občanů. Před vzácnými hosty defilovaly všechny místní spolky v krojích, Cyklistický prapor 2 z Místku i legionáři.*

Do naší obce přijel vzácný host, předseda poslanecké sněmovny Jan Malypetr. Po uvítání starostou obce a zástupci úřadu z Moravské Ostravy, odešli hosté do Sokolovny, kde se podepsali do pamětní knihy. Poté odešli na oběd k rolníku Janu Lednickému. Odpoledne řadil se průvod na dolním konci. Mimo všech místních spolků zúčastnila se průvodu četa vojáků s vojenskou hudbou. Na tribuně u pomníku shromáždili se řečníci a hosté: Jan Malypetr, předseda poslanecké sněmovny, František Studnář, vládní rada politické správy v Moravské Ostravě, dr. Emil Báča, vládní rada a policejní ředitel, Josef Chalupník, senátor a starosta města Moravské Ostravy, pěvecký sbor DTJ. Po slavnostní řeči předsedy poslanecké sněmovny odhaleny byly pomníky za zvuku státní hymny a odevzdány ihned předsedou republikánského dorostu panem Lednickým do opatrování obce. Při odhalování setřen poněkud ráz slavnosti tím, že senátoru Josefu Chalupníkovi bylo znemožněno pronést při slavnosti několik vět, ač

podle plakátovaného programu měl mluvit jmenovaný v druhé části slavnosti, totiž při vztyčení státní vlajky. Po odhalení pomníku odešel průvod na Orelské hřiště. Zde po vztyčení státní vlajky měly být provedeny ukázky branné výchovy všemi tělocvičnými spolky. Po vztyčení vlajky odešli cvičenci DTJ dotčení jsouce tím, že úmyslně znemožněno jejich příslušníku senátoru Josefu Chalupníkovu při odhalení pronést několik vět. Slavnostní den byl zakončen lidovou veselicí.

Tímto ojedinělým památníkem ze slezské žuly a bračského vápence byla uctěna památka padlých a „...na prahu průmyslového Ostravska byla potvrzena jednotnost všech stavů v lásce k prezidentu Osvoboditeli a k památce Antonína Švehly...“.

Do základu pomníku Švehlova byla zazděna pergamenová listina s podpisy členů obecní rady a členů výboru pro stavbu pomníků.

Dne 2. srpna 1938 jako reakce na společenské dění na jednání zastupitelstva obce bylo: *Na návrh starosty obce usneseno všemi hlasy pojmenovati zřízený sad kol pomníku pana prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka a státníka Antonína Švehly jako Sad Svobody.*

Dva dobové snímky ze slavnostního odhalení 5. července 1936 (Foto Petr Sýkora, z archivu Ing. Miroslava Sýkory).

Ale nad Evropou se již rychle stahovala temná válečná mračna. Do Staré Bělé vstoupilo německé vojsko z Polanky 14. března 1939 v 18 hodin večer, obec se stala součástí Protektorátu. Začala 2. světová válka a výnos protektorátního ministra vnitra ze dne 16. června 1940 nařizoval odstranění všech symbolů ČSR – soch, pomníků,

lvů a podobně. Místní vlastenci se rozhodli sochu T.G.M. tajně sejmut a uschovat.

Mimořádně cenné jsou osobní záznamy tehdejšího učitele pana Petra Sýkory z Nové Bělé: *„Úterý 23. července 1940: V noci přišlo... Na úřední příkaz radní Jaroš, Holuša, Varvas aj. dělají přípravy k odstranění Masarykova pomníku. V noci stavějí lešení. Váša Lednický svolává rolníky a usnášejí se solidárně odstranit s Mas. i pomník Švehlův... Ustavena prozatímní čl. vláda v Londýně...“.* *Středa 24. července 1940: Prší. Časně ráno byly sřaty pomníky Mas. a Švehlův. Mas. se uloží u Polcra, Švehlův dopravili rolníci k Lednickým ...“*

Staroběhlští rolníci se tedy pod vedením Václava Lednického rozhodli solidárně sejmut i sochu Ant. Švehly. Později v dopise v roce 1945 pak V. Lednický psal: *„...na varování dobrých přátel z policejního ředitelství byly pomníky sundány a uschovány, aby nebyly Němci zničeny ... tenkrát za tmavého večera 23. července a časného jitra 24. července 1940 jsme se těšili ... až budeme pomníky znovu stavět a odhalovat.“*

Byl to tenkrát statečný čin hodný obdivu, projev odporu, všem aktérům hrozilo smrtelné nebezpečí.

Socha Švehly po sejmutí (Foto Petr Sýkora, z archivu Ing. Miroslava Sýkory).

Socha Švehlova tedy byla od r. 1940 ukryta ve stodole u Lednických a už pak nikdy nebyla vztyčena, ani přes snahu v r. 1968. Do této doby byla pořád ve Staré Bělé, následně se však po ní

všechny stopy ztrácí a ani přes mnohaletou snahu nebyla nalezena...

Jinak tomu bylo se sochou T. G. Masaryka, která byla tenkrát schována ve stodole pana Polcera.

Masarykova socha byla na své místo vrácena v roce 1945 a 28. října pak za veliké účasti lidu slavnostně odhalena pod záštitou národního výboru. Odhalení připravovala tehdejší školská a kulturní komise

Socha prezidenta Masaryka vydržela na svém místě až do konce roku 1961, jak je zaznamenáno ve starobělské kronice: *5. prosince 1961 v dopoledních hodinách přijeli českoslovenští vojáci s nákladním autem, zvedákem sochu vyzvedli, naložili na auto a odvezli do Frýdku do dvora zámku a tam ji postavili do jedné z komor. Kdo dal popud k odstranění sochy z naší obce, nebylo zjištěno.*

A pokračujeme ve čtení kroniky dále: *V době tzv. obrodného procesu, hlavně po volání znovupostavení sochy na veřejných schůzích, byla socha péčí výboru národní fronty dne 17. července 1968 přivezena a dne 27. října v podvečer 50. výročí vzniku ČSR za velké účasti občanů znovu postavena. Krátký projev přitom měl Květoslav Merta. Večer se pak konala oslava výročí v kulturním domě s hodnotným kulturním pásmem Osvětové besedy ve Staré Bělé.*

Později ale byla Masarykova socha opět odstraněna; je otázkou, kdy přesně. V Archivu města Ostravy je zmínka datovaná 25. března 1971, kdy v zápise ze schůze komise pro přípravu výročí 700 let obce Staré Bělé Květoslav Merta sděluje, že pomník T. G. Masaryka se nebude přemísťovat a zůstane na původním místě.

Nicméně při oslavách 700 let v roce 1972 již místo soch byly mísy na květiny, ale to již bylo po listopadových volbách do všech orgánů konaných v roce 1971, kdy se zásadně změnil směr dalšího vývoje ve společnosti.

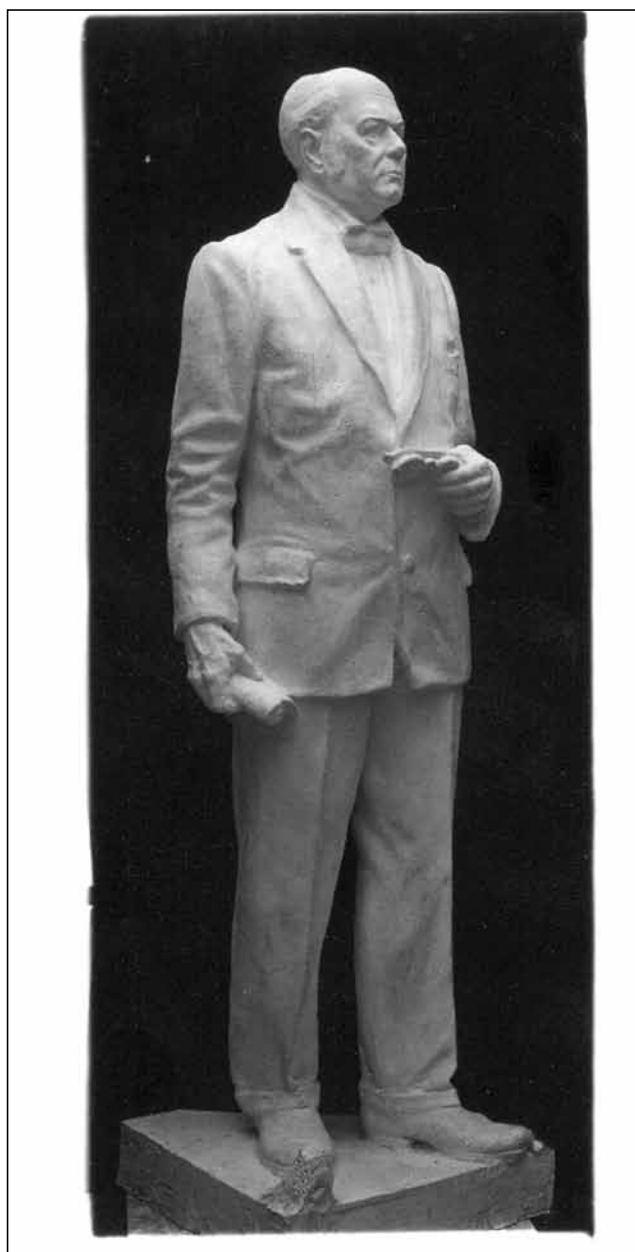
Po roce 1989 bylo snahou sochu T. G. Masaryka znovu postavit na své místo. Pátrání po ní se ujal František Kutáč, který ji našel v depositu města Ostravy za plotem Teplotechny v rozpadlé dřevěné bedně. Dnes na tomto místě stojí Shopping Park. Sochu pak za pomoci Františka Kaděry usadili na původní podstavec a 28. října 1990 tak došlo ke čtvrtému slavnostnímu odhalení Masarykovy sochy.

Jak tomu bylo se sochou A. Švehly? Po roce 2010 se široké iniciativy na návrat sochy vehementně chopil starobělský rodák, občan Proskovic PaedDr. Karel Sýkora. V letech 2014 a 2015 se Stará Bělá opakovaně snažila získat dotaci z ministerstva obrany.

Díky iniciativě Bc. Šárky Otipkové, pracovnice Magistrátu města Ostravy, která má v péči válečné hroby a památníky 1. a 2. světové války, se podařilo zajistit finanční prostředky na zhotovení

autorské kopie původní sochy. Na zhotovení sochy město Ostrava uvolnilo částku 600 tis. Kč, Moravskoslezský kraj v rámci dotačního programu pak přispěl částkou 40 tis. Kč. Další výdaje ve výši 200 tis. Kč hradil městský obvod Stará Bělá ze svého rozpočtu.

Byla uzavřena smlouva se Stanislavem Müllerem, který spolu se svou kolegyní Bohumírou Smolejovou sochu vytvořil. Oba „prožili“ se starobělským A. Švehlou intenzivních třicet měsíců. Aby dokázali co nejvěrněji napodobit původní práci příborského sochaře Fr. Juraně, běhali po jeho příbuzných, archivech, pátrali po materiálu a lámali si hlavu, jak Švehlovi vymodelovat partie, které se na žádném snímku nedochovaly. Kromě dvou fotek z ateliéru, na kterých je sádrový model sochy zepředu a dvoutřetinového profilu, se totiž nedochovalo nic.

Jedna z fotografií původního sádrového modelu sochy A. Švehly od Fr. Juraně.

Autoři nové sochy Stanislav Müller a Bohumira Smolejová s hliněným modelem v sochařském ateliéru (Foto archiv obce Stará Bělá).

Podle fotografií sochaři vytvořili model ze sochařské hlíny a poté sádrový odlitek. Kameníci z Ostroměře ve spolupráci s hořickou kamenickou a sochařskou školou vytvořili 3D sken modelu a hrubou kamenickou práci následně odvedl robot. Kámen však neopracoval do všech detailů, ty jsou stále ještě výsadou lidských rukou. Autorská kopie sochy je vytesána z proslulého vápence z ostrova Brač v Dalmácii.

St. Müller také vyčistil sochu Masaryka a byly pořízeny nové jmenovky – tak byl pomník celkově zrenovován. V roce 2014 se uskutečnila i rekonstrukce parčíku u památníku.

Sousoší T. G. Masaryka a A. Švehly je sousším dvou silných osobností, které přes bezpochyby rozdílné politické názory, neustálou diskuzi, výměnu názorů a snahu pochopit názory druhého, dokázali společně budovat základy naší republiky.

Všem, kteří se zasloužili a podíleli se na znovuobnovení sochy A. Švehly, patří poděkování.

A pak již přišla sobota 21. října 2017, kdy za přítomnosti Ing. Tomáše Macury, MBA, primátora města Ostravy, p. Milana Wenzla, starosty městské části Prahy 15, jejíž součástí je i Hostivař, rodiště A. Švehly, Františka Čiháka, zástupce Společnosti Antonína Švehly, z. s., paní Miluše Bergrové, vnučky sochaře Fr. Juraně, MgA. Bohumíry Smolejové a MgA. Stanislava Müllera, autorů kopie sochy,

Instalace sochy za pomoci jeřábu. Socha je vysoká 196 cm a má hmotnost 3 tuny (Foto RNDr. Mojmír Krejčíček).

Ing. Pavla Bartáka Ph.D., ředitele společnosti Kámen Ostroměř s.r.o., který vybíral kámen na sochu v lomu na ostrově Brač a řídil kamenické práce na soše a dalších hostů, přistoupili starosta městského obvodu Stará Bělá RNDr. Mojmír Krejčíček a primátor Ing. Tomáš Macura ke druhému odhalení této sochy.

Hosté při slavnostním odhalení (Foto archiv obce Stará Bělá).

Antonín Švehla

(* 15. duben 1873 Hostivař u Prahy, + 12. prosinec 1933 tamtéž)

A. Švehla byl český, poté československý agrární politik, účastník protirakouského odboje a ministerský předseda.

Od roku 1902 místopředseda Sdružení českých zemědělců a zakladatel časopisu Venkov, byl v letech 1908 až 1916 poslancem zemského sněmu

a od roku 1909 stál v čele výkonného výboru České strany agrární.

Po vzniku Československa byl ministrem v několika vládách. V letech 1918 až 1920 měl jako ministr vnitra značný podíl na vypracování československé ústavy. V letech 1922 až 1929 (s výjimkou krátkého období úřednické vlády v r. 1926) byl ministerským předsedou.

Obnovené sousoší T. G. Masaryka a A. Švehly ve Staré Bělé (Foto archiv obce Stará Bělá).

Cesta k prameni Polančice Helena Salichová a její rodné Kyjovice

Jaroslav Král

Dříve, než jsem našel cestu k umělkyni Heleně Salichové, našla ona cestu k naší rodině. Dvě třetiny svého života prožila v Polance. Od samého začátku zde vyhledávala kořeny lidového umění, proto byla logická i její častá cesta za sestrou mé babičky – Annou Ulmannovou (*1888), která znala do nejmenších podrobností místní lidový kroj. Jen si o tom přečtete v její knize „Stařenčina loktuše“.

S paní Helenou jsem se seznámil později při její malířské práci, také s jejím synem Milanem, hudebním skladatelem a sběratelem lidových písní. Zapsal jsem o tom řadu vzpomínek ve svých rukopisech.

Helena Salichová, rodačka z Kyjovic, se ocitla v Polance s rodinou svého otce Josefa Salicha, který tu ve dvacátých letech dostal místo řídícího učitele na obecné škole. Byl vlastenecký učitel a jeho dcera Helena byla první ženou ze Slezska, která studovala v Praze na Akademii. Zнала se s Leošem Janáčkem, s Maxem Švabinským, učil ji Vojtěch Hynais...

Mnohem později chodili ke mně studenti, kteří studovali její dílo. Mezi nimi byla i Lenka Kořistková. Ta vypátrala i dokument, který psala H. Salichová půl roku před svou smrtí Místnímu národnímu výboru v Kyjovicích. Psala v něm:

Jiří Bárta a Jaroslav Král (vpravo) u pramene Polančice v Kyjovicích (Foto Pavel Král).

Promiňte, že to tak dlouho trvalo, než jsem Vám poděkovala za Vaši pozornost. Dostalo se mi přání tak mnoho, že mi to trvalo celý měsíc, než jsem je všechny vyřídila.

Rodná dědina! Koutek na světě, na který vzpomínám po celý život. A budu naň vzpomínat i při posledním vzdechu. Tu starou školu, kde jsem se narodila, i tu novou. Do které jsem chodila a všechna místa, kudy jsem chodívala s dětmi se starou Hanou a pak později s kamarádkami jako Maryčka za záškolí i Krystýnou hajného aj. Ten zámek s dobrým hrabětem i tu panskou zahradu, pro dětské oči krásnou jako z pohádky.

A téměř každého roku, kdy přichází stesk po rodném hnízdě, namířím to od Klimkovic pěšky, přes Hýlov a les a pak na Polankách po ní cestou k dědině a bosá jak kdysi v dětství, šlapu jako poutnice ke svatému místu, k lesnímu hřbitůvku, kde odpočívá Hana a mnoho jiných známých a milých lidí. A pak zase, raději nepoznána a nevyrušena z myšlenek se obracím zpátky cestou přes lesy.

Večer, 15. 5. jsem byla přítomna v Ostravě koncertu Pěveckého sdružení moravských učitelů a litovala jsem, že jej nikdo z Kyjovic neslyšel, aby si poslechl tento sbor světové pověsti, když zpíval: V Kyjovicích děvčuch

Polančice v současnosti vytéká z betonové roury pod místní komunikací (Foto Radim Jarošek).

Autor článku s Helenou Salichovou na její poslední besedě se vzpomínkami na Petra Bezruče a Leoše Janáčka asi rok a půl před jejím úmrtím (Foto Zdeněk Berger).

hojně, je tam bity v každém domě a Panimamo, švarnu cerku matě.

Rodná dědino, zdráva bud'!

Helena Salichová

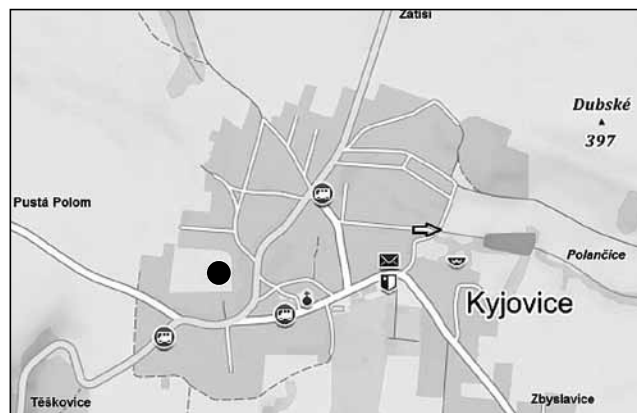
V Polance 15. 5. 1975

Nyní, již 42 let po její smrti, jsem se vrátil nejen k jejímu dopisu do rodných Kyjovic, ale také k mému dávnému úmyslu najít a navštívit prameny potoka Polančice. Ten spojuje rodnou obec Salichové s Polankou, podle níž dostal i své jméno.

Mám kamaráda Jiřího Bárta, rodáka z Hýlova. Ten mi několikrát vyprávěl, že pramen Polančice zná. Zajeli jsme tedy do Kyjovic do míst, kterým se dodnes říká „Na Polankách“. Tam potůček protéká okrajem pastviny a vtéká do rybníčku, z něhož pak uhání k Hýlovu a přes Klimkovice do Polanky, kde se Polančice vlévá do Odry.

Mgr. Jaroslav Král

Kontakt: jaroslav.kraal@seznam.cz

Prameniště potoka Polančice se nachází na travnaté ploše v obci (místo vyznačeno černým bodem). Dále přes zástavbu je tok zatrubněn, voda vtéká do kanalizace a na povrch vytéká až pod obcí, viz foto vlevo (místo je na mapce vyznačeno šipkou). Mapový podklad: www.mapy.cz

Příběh strojvedoucího Franze Butscheka

Bronislav Novosad

Je to už pár let, co se mi do rukou dostala fotografie,¹ na které je vykolejený vlak. Je to jediná dosud známá fotografie lokomotivy Kunewald.

Historie lokální trati z Nového Jičína do Suchdolu nad Odrou, slavnostně otevřená 20. prosince 1880, je dostatečně známá.² Obsluhu vykonávaly parní lokomotivy řady 97, po roce 1918 přeznačené 310.1. Lokomotivy na této trati byly pojmenovány jmény stanic: Neutitschein (rok výroby 1880), Kunewald (1881), Schönau (1892, přeznačena v roce 1924 na 200.901), Zauchtel (1904), opět Neutitschein (1905) a Kunewald (1913).

V krásné knize Parní lokomotivy řady 310.0 od Jana Koutného a Mojmíra Leštinského se dočteme o lokomotivách Novojičínské místní dráhy.

Vyobrazeny jsou zde i lokomotivy 200.901, 310.0137 a 310.0136.³

Vzhledem k tomu, že na fotografii z roku 1903 je dle nápisu lokomotiva Kunewald, je zřejmé, že druhou lokomotivou při srážce byla buď Neutitschein nebo Schönau. Popis na zadní straně fotografie informuje o vykolejení vlaku 15. 1. 1903. Proto má další cesta vedla do archivu v Novém Jičíně, kde byl v dobovém tisku dohledán článek popisující tuto událost (viz dále).⁴ V textu bylo uvedeno jméno strojvedoucího Franze Butscheka.

Franz Butschek se narodil ve Staré Vsi u Bílovce 21. srpna. 1849⁵ a oženil se 7. května 1883 v Novém Jičíně s Annou rozenou Erben, která měla skoro 30 let.⁶ V době sňatku, už coby strojvedoucí

1 Muzeum Novojičínska příspěvková organizace, NJ 122/84, fotografie – vykolejený vlak na železniční trati Nový Jičín Suchdol nad Odrou, 1903.

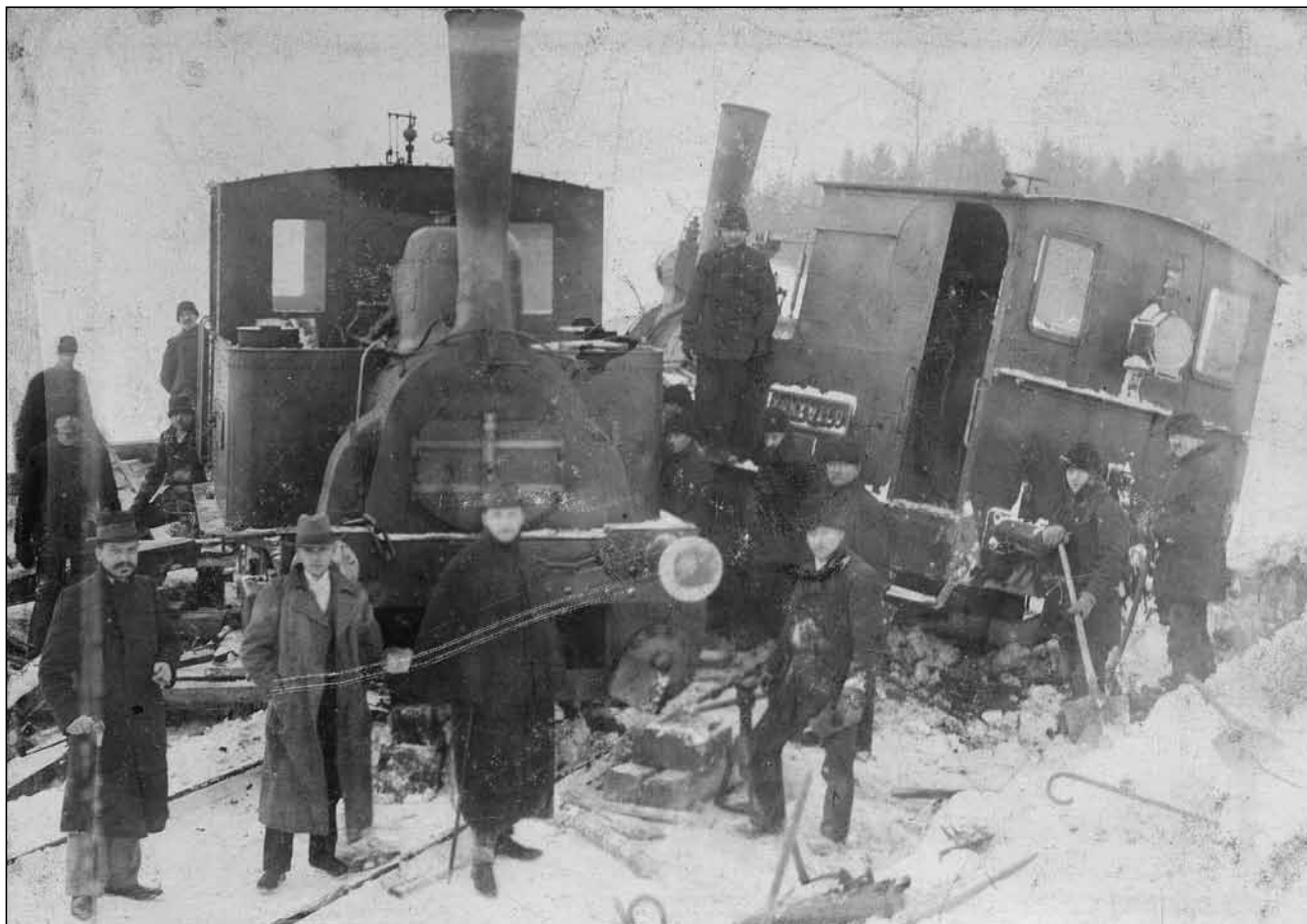
2 Podrobněji např. KAFKOVÁ, Renata: *Město a železnice. Konkrétní příklady z osmičky zkoumaných lokalit*. In: KLADIWA, Pavel; POKLUDOVÁ Andrea; KAFKOVÁ, Renata: *Lesk a bída obecních samospráv Moravy a Slezska 1850–1914. Díl II/2. Finance a infrastruktura*. Ostrava 2009, KAFKOVÁ, Renata: *Průmyslovým a správním centrem*. In: JUROK, Jiří (ed.): *Nový Jičín*. Praha 2011 a WESSELY Pavel: *Karel Schwarz. Muž s životním krédem „Práce ctí“*. Nový Jičín 2012.

3 KOUTNÝ, Jan; LEŠTINSKÝ, Mojmír: *Parní lokomotivy řady 310.0*. Nakladatelství Corona spol. s.r.o., 2004, s. 144–151.

4 *Deutsche Volkszeitung für den Neutitscheiner Kreis* (dále jen DV), 30. ročník, č. 5, Nový Jičín 17. 1. 1903, s. 4.

5 Zemský archiv v Opavě (dále jen ZAO), Archivní soubor Sběrka matrik, rodná matrika římsko-katolické fary Stará Ves, inv. č. 1979, sig. NJ I 9, 1820–1835, s. 15.

6 ZAO, Archivní soubor Sběrka matrik, rodná matrika římsko-katolické fary Nový Jičín, inv. č. 1979, sig. NJ I 9, 1820–1835, s. 95.

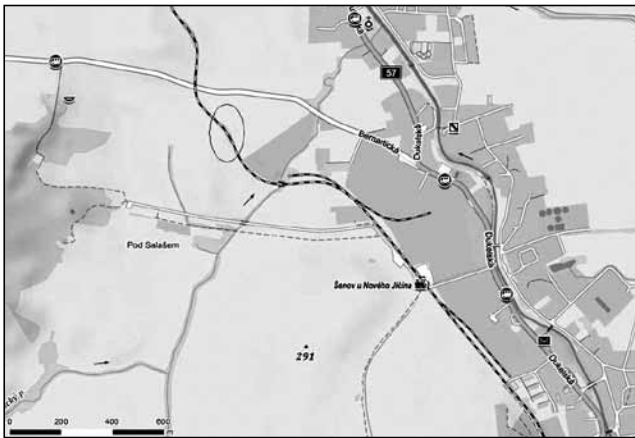
Vykolejený vlak na železniční trati Nový Jičín – Suchdol nad Odrou, 15. ledna 1903. Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace, přír. č. 122/84 (Foto Josef Müller).

místní dráhy, byl jedním z prvních mašinfírů na této trati.

Leden roku 1903 byl bohatý na sněhovou nadílku, proudil k nám studený vzduch ze Skandinávie. Můžeme si představit, že tak jako každý den i 15. ledna roku 1903 se strojvedoucí F. Butschek rozloučil se svoji ženou Annou, dal jí pusu a vyrazil na směnu. Říkal si, že trať už by měla být beze sněhu, že bude vše, jak má být. Strojvedoucí za ty roky, co pracoval u dráhy, a bylo jich více jak 20 let, už zažil ledacos. Jízda vlaku probíhala v poklidu, lokomotiva Kunewald krásně odfukovala, na konci soupravy byla další lokomotiva a mezi nimi tři vagóny. Vyjeli ze stanice Šenov, blížil se malý mostek, za chvíli projedou přes přejezd na Bernartice. Když tu, jak vyjeli ze zatáčky, spatřil strojvedoucí F. Butschek velikou závěj. V duchu si řekl: „Dnes si věřím, to projedu“. Místo projetí se však ozval náraz. F. Butschek toho dne neprojel, na 3,5 km vykolejil.

Místo vykolejení – na mapě vyznačeno elipsou (mapový podklad: www.mapy.cz).

Pohled na trať u km 3,5 – místo vykolejení vlaku. Trať byla původně dlouhá 8,125 km, byla upravována, dnes měří 8 km (Foto autor, 11. 2. 2017).

Článek v dobovém tisku zachytil událost takto:

Železniční neštěstí

V důsledku silného sněžení na začátku tohoto týdne musela naše lokální dráha dne 14. ledna pozastavit vlakovou dopravu. Naposledy dráhou mohl bez problémů

projet v ranních hodinách (odjezd z N. Jičína ve 4 hodiny a 10 minut) vlak číslo 12. Aby se sněhové masy odstranily, byl na místo okamžitě povolán velký počet dělníků. 15. ledna brzy ráno bylo hlášeno, že cesta je vyčištěná a tudíž průjezdná. Po tomto hlášení byl na dráhu vyslán úředník lokální dráhy, aby se přesvědčil, zda je to skutečně pravda a může se opět obnovit provoz. Po jeho hlášení, že je možno dopravu opět otevřít, bylo vedením stanice, stejně jako předsednictvem správní komise, uděleno povolení k vyjetí vlaku.

Podle jízdního řádu byl vypraven vlak č. 15 z Nového Jičína s odjezdem v 9 hodin 50 minut dopoledne. Vyjel dokonce s dvěma lokomotivami. Na 3,5 kilometru nečekaně narazil na velkou sněhovou závěj. Strojvedoucí Franz Butschek věřil, že závěj prorazí. Při najetí na závěj ale vykolejily obě lokomotivy. Obě se naklonily oproti drážnímu tělesu vpravo a vlevo pod úhlem asi 45 stupňů. Obě lokomotivy byly těžce poškozené; také poštovní a nákladní vagón utrpěly škody. Cestující, kteří se nacházeli v osobním vagónu, stejně jako drážní personál tohoto vlaku, naštěstí neutrpěli škodu (zranění).

Jak nám bylo sděleno, výše škody dosahuje 10–15 000 zl. Okamžitě začaly přípravy na znovu zprovoznění trati. Správa trati mezitím vypůjčila lokomotivu ze Severní dráhy císaře Ferdinanda. Druhý stroj by lokální dráha mohla získat formou zápůjčky od C. k. železničního ministerstva. Takže je možné, že se provoz na trati opět obnoví v neděli 18. ledna.⁷ (překlad Z. Brožová)

Jediná fotografie nám poodkryla zajímavý střípek z historie této místní trati a v souvislosti s železničním neštěstím i podobu lokomotivy Kunewald.

Bronislav Novosad

SAK příspěvková organizace, Vagonářské muzeum Studénka

Děkuji odborné pracovníci archivu v Novém Jičíně Mgr. Lence Chobotové, za výraznou podporu při badatelské činnosti a tvorbě tohoto příspěvku.

Vlaková souprava na trati Nový Jičín – Suchdol nad Odrou, most přes Odru (Foto sbírka M. Leštinský)

⁷ DV, 30. ročník, č. 5, Nový Jičín 17. 1. 1903, s. 4.

Muzea v Poodří

Radim Jarošek

Muzeum (*musaion* = chrám múz, řecky *mouseion*) je podle definice Mezinárodní muzejní rady stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení.

Definice bývají přesné, ale poněkud suché a nejinak je tomu i s uvedenou definicí pojmu „muzeum“, kterou jsme si vypůjčili z Wikipedie. Obsah muzeí však suchý nebývá a platí to i pro muzea v Poodří. Náplň pooderských muzeí je tematicky různorodá; společné mají především to, že jsou úzce svázaná s místem, kde se nacházejí. Zájemci o místní vlastivědu si tedy mohou přijít na své.

Připravili jsme pro vás krátký přehled muzeí, který je zároveň pozvánkou k návštěvě. K následujícímu příspěvku je zapotřebí udělat krátké do vysvětlení. Nenačnete v něm například Vagonářské muzeum ve Studénce – důvod je prostý, psali jsme o něm podrobněji v minulém čísle, a tak čtenáře odkazujeme na něj.

A pak jsou v Poodří další místa, která jsou muzeím v něčem blízká, a neměli bychom je pominout. Kdybychom to vzali „po vodě“, tak u Spálova najdeme Balerův větrný mlýn a v něm malou expozici o něm (více v POODŘÍ č. 1/2008 a 3/2012), v Odrách-Loučkách pak památkově chráněný vodní mlýn Wesselsky (č. 4/2008), zámek v Jeseníku nad Odrou s možností ubytování je prozatím méně známý (č. 3/2008, 1/2009), zato barokní zámek Kunín se zařízenými interiéry a výstavami netřeba čtenářům POODŘÍ připomínat. Pak tu máme vodní mlýn v Bartošovicích s možností prohlídky mlecího zařízení (č. 2/2015) a konečně

nelze nezmínit i ojedinělou venkovní fotografickou expozici v Galerijní ulici v Jistebníku, spolu s Galeríí U foťáka s výstavami obrazů (č. 1/2016).

Na závěr pak uvedme i jedno připravované muzeum – na rekonstruovaném zámku v Nové Horce, o kterém jste se mohli dočíst v č. 2/2016.

Balerův větrný mlýn u Spálova po opravě (Foto Jan Doubek, r. 2012).

Místní muzeum v Albrechtických

Miloslav Čegan

V těsné blízkosti hasičské zbrojnice se v roubeném domě postaveném v roce 1865 nachází Muzeum obce Albrechtický. V muzeu se mohou návštěvníci seznámit s historií obce, způsobem života a kulturními tradicemi obce v minulých stoletích. Sbírkový fond je tvořen předměty dříve používanými v běžném životě, při práci i zábavě. Veškeré předměty byly obci darovány občany obce, a jak běží čas, tak se sbírky rozrůstají o další předměty. Mimo stálé expozice muzea se v dřevěnici pořádají i výstavy. Mezi ty velmi oblíbené patří adventní a vánoční, které právě díky prostorům dřevěnice provoněné punčem a perníčky, přinášejí jedinečnou atmosféru. Díky aktivitám Destinačního managementu Region Poodří – Moravské Kravařsko je možné zhlédnout v muzeu i kravařský kroj a našel zde domov i jeden z dvanácti skřítků Pohádkového Poodří, kterým je vodník Puškvoreček. Více informací o projektu Pohádkové Poodří lze nalézt na webových stránkách www.moravskekravarsko.cz. Dřevěnice patřily v minulosti mezi běžná obydlí a i ta poslední v obci byla až do roku 1986 trvale obydlena. Později byla využívána jako rekreační objekt a následně se stala zdrojem problémů spojených s hlučnou zábavou a tím stížnostmi občanů. To bylo také jedním z důvodů, proč bylo rozhodnuto v roce 2000 o odkoupení dřevěnice pro účely prezentace obce.

Od roku 2001 bylo započato s opravami. Byly vyměněny nejvíce poškozené obvodové trámy, zcela byla vyměněna střecha včetně krovů, byly očištěny stropy zatřené bílou barvou. A právě při čištění stropů se na jednom ze stropních trámů našel i nápis „IHS“ a rok 1865. Později byly dobudovány prostory pro expozici muzea a byly provedeny i úpravy zahrady. Koncem roku 2003 byla zahájena spolupráce s pracovníky Muzea Novojičínka, kteří nám pomohli jak metodicky, ale i přímým bádáním po chalupách a půdách v obci. Tak v roce 2004 přesně na Tři krále procházeli obcí dva zástupci Muzea Novojičínka se starostou obce a snažili se získat předměty do sbírek muzea. Po těchto úvodních návštěvách a během postupného naplňování výstavních prostor nám občané přinášeli další a další předměty. Muzeum a informační centrum bylo slavnostně otevřeno v dubnu roku 2004. Současně byla před domem zasazena i pamětní lípa, která má připomínat vstup České republiky do Evropské unie. Nutno říci, že především úsilím mnohých lidí z obce a také díky dotaci Moravskoslezského kraje, byly vytvořeny prostory pro expozici muzea a stavba dokončena do dnešní podoby.

Otevírací doba a kontakty:

Duben až říjen: Pondělí až pátek – zavřeno, sobota a neděle 10.00 až 12.00 hodin; 13.00 až 17.00 hodin

Listopad až březen – uzavřeno

Telefon muzeum: 558 272 414

V případě zájmu o prohlídku mimo provozní dobu lze návštěvu dohodnout na obecním úřadě (telefon obecní úřad: 556 428 016).

Web: www.albrechticky.cz

E-mail: infocentrum@albrechticky.cz

Roubenka v Albrechtických (všechny foto archiv obce).

Z muzejní expozice, i další foto

Výstavní expozice Moravského Kravařska

Kateřina Křenková

Výstavní expozice Moravského Kravařska se nachází ve druhém podlaží zámku v Bartošovicích. Důvodem vzniku expozice byla snaha představit návštěvníkům nejen historii a současnost území bývalého Moravského Kravařska, ale také poukázat na samotnou historii obce a nejbližšího okolí.

V roce 2010 poskytla obec Bartošovice bezúplatně nebytové prostory Místní akční skupině Regionu Poodří, z. s. za účelem realizace projektu „Moravská brána do Evropy – nové venkovské expozice a muzea“. Projekt byl uskutečněn na základě partnerské smlouvy společného projektu tří Místních akčních skupin. V tomto období byly realizovány obdobné projekty v obci Bouzov a v obci Senetářov.

Slavnostní otevření výstavních prostor proběhlo 5. listopadu 2010 za účasti německých rodáků, kteří poskytli při přípravě expozice historické podklady a následně věnovali mužský a ženský kravařský kroj.

Ve výstavních prostorách však návštěvníci neuvidí historický mobiliář, neboť se původní vybavení nedochovalo. Jednotlivá témata byla graficky znázorněna na nástěnných výstavních panelech.

Expozice je trvalá a je rozdělena do čtyř oddílů. První část s názvem Galerie osobností seznamuje návštěvníky s nejvýznamnějšími osobnostmi tohoto regionu. Další část je věnovaná historii Moravského

Kravařska, chovu kravařského skotu, přírodě Poodří. Nedílnou součástí expozice je historie obce a seznámení s pamětihodnostmi. Samostatným oddílem expozice je část, která je věnována bitvě u Slavkova, která významně ovlivnila tento kraj, a historii císařsko-královského řadového pěšího pluku č. 20.

V roce 2016 byla výstavní expozice bezúplatně převedena z majetku MAS Regionu Poodří, z. s. do vlastnictví obce Bartošovice, která je jejím provozovatelem.

Výstavní expozice je kromě uvedené provozní doby otevřena při tradičních akcích, které se v zámku konají, v květnu při Otvírání Poodří a v listopadu v době konání Podzimních pooderských rybářských slavností.

Otevírací doba a kontakty:

Květen až říjen: úterý – pátek: od 10.00 do 15.00 hodin na základě objednávky

Víkendy a státní svátky: prohlídky v 11.00 a ve 13.00 hodin

Vstupné: dospělí 20 Kč, děti do 15 let a osoby se ZTP 10 Kč, děti do 6 let zdarma.

Adresa: Bartošovice čp. 1 – zámek, 742 54 Bartošovice

Email: region@regionpoodri.cz, www.bartosovice.cz

Čelní pohled na zámek v Bartošovicích (Foto archiv obce).

Expozice Moravského Kravařska (Foto archiv obce).

Obecní muzeum v Kuníně

Eva Rusková

Obecní muzeum v Kuníně bylo nejprve jako malá expozice o historii obce zřízeno v září 2012 na kunínském zámku u příležitosti 250. výročí narození nejvýznamnější majitelky zámku Marie Walburgy hraběnky Truchsess-Waldburg-Zeil a 200. výročí založení farnosti. Návštěvníci muzea si tak mohli prohlédnout zajímavé nálezy z katastru obce, kroje, které věnovali odsunutí němečtí obyvatelé po II. světové válce, předměty vztahující se k obci Skoronice (partnerská obec Kunína) a předměty spojené s kunínskou farností. Velký závěsný listovací soubor nabízel informace nejen o majitelích zámku, ale i o dalších významných osobnostech, jejichž život byl spjat s obcí. Formou kalendária jsou zachyceny důležité události v historii obce od roku 1300 až do současnosti.

V roce 2017 se obci Kunín podařilo expozici muzea rozšířit a doplnit o velmi cenné exponáty, o které po 33 let pečoval pan Heinrich Friedrich, původní obyvatel Kunína. Po odsunu se usadil v německém Leimenu, kde se svými krajany jako vzpomínku na rodnou vlast vytvořil tzv. Kunewälder Heimatstube, krajanské muzeum s předměty tehdejších obyvatel Kunína a okolí.

Přesun souboru 540 exponátů z Leimenu se obci Kunín podařil vyjednat díky úspěšné a dlouholeté spolupráci obce s panem Friedrichem a městem Leimen. Od letošního června, kdy byla doplněná expozice Obecního muzea slavnostně otevřena za přítomnosti vrchního starosty města Leimen pana Hanse D. Reinwalda a pana Heinricha Friedricha, mohou návštěvníci obdivovat zejména velký prostorový model Kunína, model zámku a kostela, předměty denní potřeby obyvatel Kunína a mnoho dalšího. Druhý listovací soubor znázorňuje uspořádání hospodářských usedlostí, historii kunvaldského kroje a zvyků.

Součástí Obecního muzea je Kabinet přírodnin, který odkazuje na sbírku přírodnin, zejména minerálů a zkamenělin, kterou na přelomu 18. a 19. století shromáždila tehdejší osvícená majitelka zámku, Marie Walburga hraběnka Truchsess-Waldburg-Zeil. Sběrka sloužila jako učební pomůcka při pedagogickém působení Marie Walburgy na děti z chudých rodin, vzdělávaných v jejím výchovném ústavu.

Základem nově vybudované expozice Kabinetu přírodnin se stala soukromá mineralogická a paleontologická sbírka, kterou shromáždil a pro zrekonstruovaný zámek uspořádal Bronislav Novosad z Kunína.

Obecní muzeum v Kuníně zřídila obec Kunín jako stálou expozici o historii obce. Sídlí na zámku, Kunín č. p. 1, v prvním patře. Expozice je zdarma přístupná návštěvníkům v otevírací době zámku, tedy

od dubna do konce října. Muzeum je dostupné i pro návštěvníky s hendikepem. Zámek je vybaven plošinou. Pro individuální návštěvy mimo otevírací dobu je možné kontaktovat pokladnu zámku na tel. č. 556 749 420, nebo e-mailem kunin@muzeumnj.cz, web www.kunin.cz.

Kunvaldský kroj – věnovali manželé Heinrich a Anni Friedrichovi (Foto archiv obce).

Expozice o Kuníně (Foto archiv obce).

Muzeum městyse Suchdol nad Odrou

Petr Bartošík

Muzeum městyse Suchdol nad Odrou vzniklo v roce 1997. Od roku 2002 je muzeum členem Asociace muzeí a galerií ČR. Muzeum městyse je typickým příkladem malého regionálního muzea založeného a fungujícího na dobrovolnických základech.

O vznik muzea v Suchdole n. O. se zasloužil Klub přátel Suchdolu nad Odrou, který se zde od roku 1990 aktivně prezentuje svou činností v oblasti regionální historie a vlastivědy. Členům Klubu přátel Suchdolu n. O. se postupně podařilo prosadit myšlenku vzniku muzea a přesvědčit tehdejší představitele obce i veřejnost o kulturním, vědním a společenském významu této instituce. Muzeum bylo slavnostně otevřeno dne 27. 9. 1997 u příležitosti 80. výročí povýšení obce Suchdol nad Odrou na městyse (dekretem císaře Karla I. ze dne 25. 11. 1917) a právě v r. 2017 tedy oslavuje 20 let své existence a činnosti.

Sídlem muzea je budova č. p. 230 v centru městyse, postavená v roce 1901 původně jako „Landwirtschaftliche Winterschule“ (Zemská hospodářská zimní škola, později též zvaná jako Rolnická zimní škola). V roce 2011 byly prostory muzea rozšířeny o přístavbu depozitáře, která dnes rovněž slouží návštěvníkům a plní výstavní účely.

V Muzeu městyse Suchdol nad Odrou se nachází unikátní letecká expozice mapující letecké operace a vzdušné boje 2. světové války nad územím severní Moravy a Slezska. Fragmenty havarovaných letadel, palubních zbraní, výstroje a osobních věcí letců; výsledky badatelské práce leteckých nadšenců objasňující osudy letců a ztracených letadel.

Válečná expozice pak připomíná období 1. a 2. světové války a jsou zde vystaveny dobové dokumenty, válečné předměty, osobní věci vojáků, části výstroje, zbraní, munice a vojenské techniky. Více na: www.leteckemuzeum.eu.

Muzeum městyse Suchdol n. O. dále ve svých expozicích seznamuje návštěvníky s historií Suchdolu nad Odrou a místní části Kletné od jejich vzniku až po jejich hospodářský a kulturní rozvoj ve 20. století.

Westernová expozice je věnována Československému Pony Expressu a tradicím zdejšího westernového ježdění na koních. Tuto zájmovou činnost dále rozvíjí Western klub o. s. – více na www.western-klubos.webnode.cz/

V současné době se připravuje další rozšíření letecké expozice a vzniká i zcela nová geologická expozice nazvaná „Na Rozhraní“, která bude návštěvníky seznamovat s historií těžby rud a břidlice v okolí Suchdolu n. O. a geologickými zajímavostmi zdejšího regionu. Budou zde prezentovány

archeologické a mineralogické sbírky muzea i dalších sběratelů. Mezi nejzajímavější lze zmínit vzorek meteorického železa Merceditas. Více na: www.muzeumsuchdol.cz/geologicka-sekce/.

Kontakt:

Muzeum městyse Suchdol n. O., Komenského 230,
742 01 Suchdol n. O.

mob.: 724 389 269

e-mail: muzeum@suchdol-nad-odrou.cz

Historie Suchdolu nad Odrou a Kletné.

Vojenská část se věnuje událostem 1. a 2. světové války.

Letecká expozice (všechny foto archiv muzea).

Westernová expozice je věnována Československému Pony Expressu.

Budova muzea městyse se sochou císaře Josefa II.

Muzeum Moravských bratří v Suchdolu nad Odrou

Kamila Jasaňová a Daniel Řičan

Muzeum Moravských bratří naleznete v centru Suchdolu n. O. Situováno je do velice výhodné polohy v blízkosti restaurace Centrum, úřadu městyse, nákupního střediska a Muzea městyse Suchdol n. O. Jde o jednu z posledních zachovalých typických malých selských usedlostí na Kravařsku, kde velikost objektu byla přizpůsobena čtyřem hektarům polností, které k němu náležely. Proto i prostory dvora jsou doplněny sbírkou hospodářského nářadí, které vám přiblíží atmosféru 18. století.

Většina návštěvníků si hned na prahu položí otázku: Kdo to byli Moravští bratři? Docela výstižně se dá říci: Duchovní potomci Jana Amose Komenského, který působil v nedalekém Fulneku. Jeho souvěrci, příslušníci Jednoty bratrské své vyznání skrývali ještě 100 let po jeho emigraci, a na počátku 18. století v počtu asi 550 obyvatel postupně opouštěli Kravařsko, založili exulantské městečko Herrnhut, česky Ochránov, v Sasku, kde obnovili Jednotu bratrskou a konali misijní cesty do všech končin světa. Tím zviditelnili Moravu v celém světě.

Jde o téma u nás dlouho opomíjené. O jeho významnosti se představitelé městyse přesvědčili, když byl po r. 1990 zaznamenán velký zájem a nárůst zahraničních turistů. Dosavadní malá expozice v tehdejšímu Muzeu městyse přestala být dostačující a naskytla se možnost renovovat tehdy nevyužitý objekt čp. 21. Iniciativa se chopila Historicko-vlastivědná společnost Moravian, která vznikla r. 2000. V objektu odpracovala stovky hodin, na pomoc muzeu organizovala workshopy pro mládež a v následujícím roce 2001 byla otevřena dolní část objektu při příležitosti II. mezinárodní konference Moravian. Se svými přednáškami vystoupilo několik zahraničních historiků. Tak Suchdol n. O. obdržel další muzeum, které je pobočkou Muzea městyse a provozuje jej HVS Moravian.

Díky tehdejšímu vedení obce byly v následujících letech shromážděny větší finanční částky, především z programu Podpora regionálního rozvoje, podprogramu Podpora obnovy venkova 2006 a to prostřednictvím Regionu Poodří. HVS Moravian pro zřízení vlastních expozic prodávala symbolické tašky na střechu a shromáždila tak kapitál, aby mohla požádat o velký grant z příhraničního projektu Interreg. Tak mohlo dojít k otevření další části expozice „Do všech končin světa“ při příležitosti IV. mezinárodní konference Moravian 2006, kdy se ukončila celková a nákladná rekonstrukce objektu. Při každé další konferenci konané vždy po třech letech je představena další expozice či jiná související aktivita, která nabídne návštěvníkům další informace o velkém fenoménu „Moravští bratři“.

V současnosti lze vidět v přízemí expozici, která přiblíží situaci na Kravařsku před a po třicetileté válce, stručně vysvětluje okolnosti velkého exilu do Saska a obnovení Jednoty bratrské. V menší místnosti jsou představeny i osobnosti, které k tomuto vývoji přispěly, např. David Nitschmann Biskup. V poschodí vedlejšího objektu je představena činnost Moravanů v Evropě, Severní Americe, Jižní Americe, Asii, Africe a Arktidě. V sousední místnosti je expozice o jednom z nejpobulárnějších Moravských bratří, Davidu Zeisbergerovi – Apoštolu indiánů, suchdolském rodáku, který byl často používán jako románová předloha. Jeho příběh se dočkal i filmového zpracování. Ve dvoře je jedna místnost věnovaná Davidu Nitschmannovi Syndikovi. Pro dětskou část návštěvníků je nejzajímavější replika vězení v Kuníně, jak asi vypadalo na počátku 18. století.

Kromě expozic v muzeu prodáváme publikace o Moravských bratřích, v omezené míře půjčíme vážným zájemcům pro studentské práce knihy z odborné knihovny a posloužíme poradenstvím. V poschodí muzea je levná ubytovna s kuchyňkou a sociálním zařízením „pro chudé studenty“, kde mohou v rámci poznávání dějin Suchdolu ve vlastním spacím pytli přenocovat.

Činnost muzea má přesah i do dalších částí katastru Suchdolu na památná místa připomínající Moravské bratry, čímž rozšiřujeme nabídku pro zdejší turistický management muzea: přímo naproti muzeu (cca 50m) je park Moravských bratří, kde jsou vysazovány stromy z míst, kde Moravané působili. Před penzionem (cca 70m) je připomenuto místo, kde stával dům Davida Nitschmanna Syndika. Před Muzeem městyse (cca 60m) na zdejší náměstí shlíží socha císaře Josefa II., kterou pořídili Suchdolané, aby mu vyjádřili vděk za toleranční patent, který jim umožnil svobodu vyznání. Před muzeem je úvodní panel k začátku „Via exulantis“ (Cestě exulantů) – naučné cesty (350km) po stopách Moravských bratří, kudy prchali do Herrnhutu. Poslední nabídkou (cca 3km) je Lesní kostel pod Kletenskou přehradou, kde se v 17. stol. tajně scházeli Suchdolané k tajným bohoslužbám.

V příštích letech chceme zrealizovat tzv. Růžový palouček za Suchdolem, připravit interaktivní hry pro děti, napojit se na evangelický kostel, který svou multifunkčností je pokračováním historie Moravanů a zviditelnit další památná místa a památné objekty a začlenit je do celého systému.

Suchdol má i mezi významnými historiky řadu příznivců a obdivovatelů. Dle knihy návštěv, do které se zapisují a píšou pochvalné vzkazy, jsme identifikovali, že nás v r. 2016 navštívili hosté z těchto zemí:

USA 73, Polsko 58, Lotyšsko 57, Slovensko 54, Slovinsko 35, Německo 25, Ukrajina 26, Bulharsko 19, Korea 19, Rumunsko 18, Estonsko 15, Chorvatsko 9, Maďarsko 9, Srbsko 9, Bosna 8, Norsko 6, Rakousko 5, Indie 4, Švýcarsko 4, Anglie 4, Holandsko 3, Guinea 2, Mongolsko, Francie, Belgie,

Kanada, Rusko, Irák jeden návštěvník. Z 28 zemí cca 486 cizinců a z ČR 346 platících návštěvníků.

V současnosti je otevřeno každý den 10–12, 13–15; kromě pondělí, svátků a neděle dopoledne.

Bližší informace najdete na stránkách www.moravian.cz

Celkový pohled na objekt Muzea Moravských bratří (všechny foto archiv muzea).

Dvůr statku – dnešního muzea.

Pohled do sklepa na vězně v kládě – napodobenina vězeňského prostředí a způsob trestání nepoddajných „Moravanů“.

Působení Moravských bratří a zakládání sborů v různých částech světa je členěno podle geografických oblastí.

Expozice o příčinách a počátcích duchovního probuzení a následném velkém exilu do Herrnhutu.

David Nitschmann, první biskup obnovené Jednoty bratrské, vykonal asi 50 cest po moři při vizitacích misijních míst.

Muzeum Johanna Gregora Mendela – rodný dům

Vladimír Nippert

V létě roku 1822 (20. července) se v rolnickém statku Antona a Rosiny Mendelových v Hynčicích ve Slezsku (něm. Heinzendorf) narodil jejich jediný syn – dědic. O dva dny později 22. července byl pokřtěn jménem Johann v kostele sv. Petra a Pavla v sousední obci Vražné (Gross Petersdorf), ležící na historickém území Moravy. Dodnes je nejslavnějším rodákem moravskoslezského venkova.

Johann Mendel přijal po vstupu do augustiniánského kláštera v Brně v roce 1843 řeholní jméno Gregor a v brněnském klášteře působil až do své smrti v roce 1884. Zemřel jako opat tohoto významného centra vzdělávání a osvěty Moravy i celé Rakousko-Uherské monarchie.

Mendelova práce „Pokusy s hybridy rostlin“, zveřejněná po trpělivém a dlouhodobém vědeckém bádání v oblasti dědičnosti v Brně v roce 1865, byla uznána po roce 1900 jako základní kámen nového a dodnes velmi exponovaného přírodovědného oboru – genetiky.

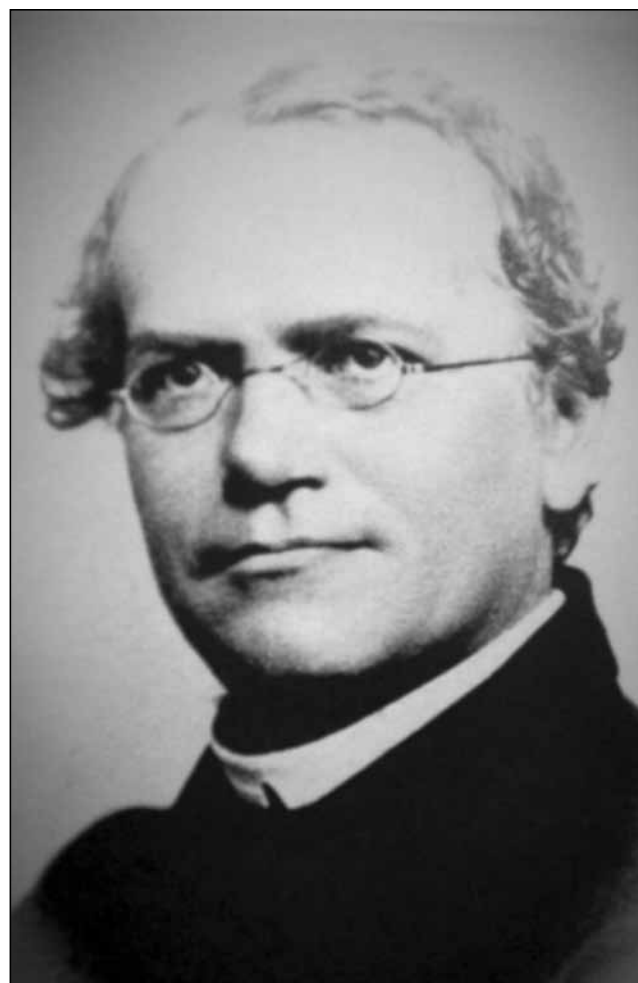
Rodný dům zakladatele genetiky byl v roce 1958 zapsán do seznamu nemovitých kulturních památek Československé republiky pod rejstříkovým číslem 8-1698. Z iniciativy Moravského zemského muzea v Brně v letech 1963 až 1965 byl 13. června roku 1965 ve dvou upravených místnostech rolnického statku otevřen Památník Johanna Gregora Mendela (místnosti byly v pronájmu), který byl provozovaný až do roku 2005 Okresním vlastivědným muzeem Nový Jičín (dnes Muzeum Novojičínska).

Nové dějiny objektu se odvíjejí od roku 2007, kdy byla dokončena rozsáhlá rekonstrukce celého statku, odkoupeného od původních vlastníků. Muzejní expozice byla podstatně rozšířena plošně i obsahově. Dnes muzeum seznamuje návštěvníky s krajem, ve kterém se J. G. Mendel narodil, a kam se rád vracel. Druhá část expozice líčí životní dráhu zdejšího rodáka a naznačuje dnešní možnosti využití genetiky ve vědě, výzkumu a praxi. Muzeum J. G. Mendela v jeho rodném domě se stalo významným článkem řetězce dalších spolupracujících muzeí a institucí nejen České republiky, které Mendelův odkaz dalším generacím připomínají a nedovolí na něj zapomenout. Proslulost osobnosti zakladatele genetiky v celém světě rozhodně takový přístup předurčuje.

Genius loci místa narození Johanna Gregora Mendela přitahuje kromě občanů České republiky také mnoho návštěvníků ze zemí celého světa. V objektu obklopeném zahradou s mnoha ovocnými stromy je možno využít také další prostory k akcím obce i regionu, koncertům, shromážděním, seminářům, školením či oslavám. Atraktivní jsou svatební obřady mnohdy spojené s hostinou i noclehy. To umožňuje

lůžková kapacita turistické ubytovny (až 45 ubytovaných). Také turistická stezka k Mendelovu kaštanu je zajímavým doplňkem nabídky výletů do přírody okolí. Rodný dům J. G. Mendela je rovněž zařazen v síti Cyklisté vítáni, což rozšiřuje nabídku pro cykloturisty, kteří do regionu zavítají. Prostory a galerie Velké stodoly umožňují pořádání výstav obrazů i plastik. Za deset let provozu rodného domu se také několik takových výstav uskutečnilo. Dobrá poloha Muzea Rodný dům J. G. Mendela u dálnice D1 Exit 321 a spolupráce zejména s Mendelovými institucemi v moravské metropoli Brně dává i do budoucna dobré předpoklady pro zvýšení návštěvnosti i všestrannému využití celé, naprosto výjimečné nemovité památky Regionu Poodří.

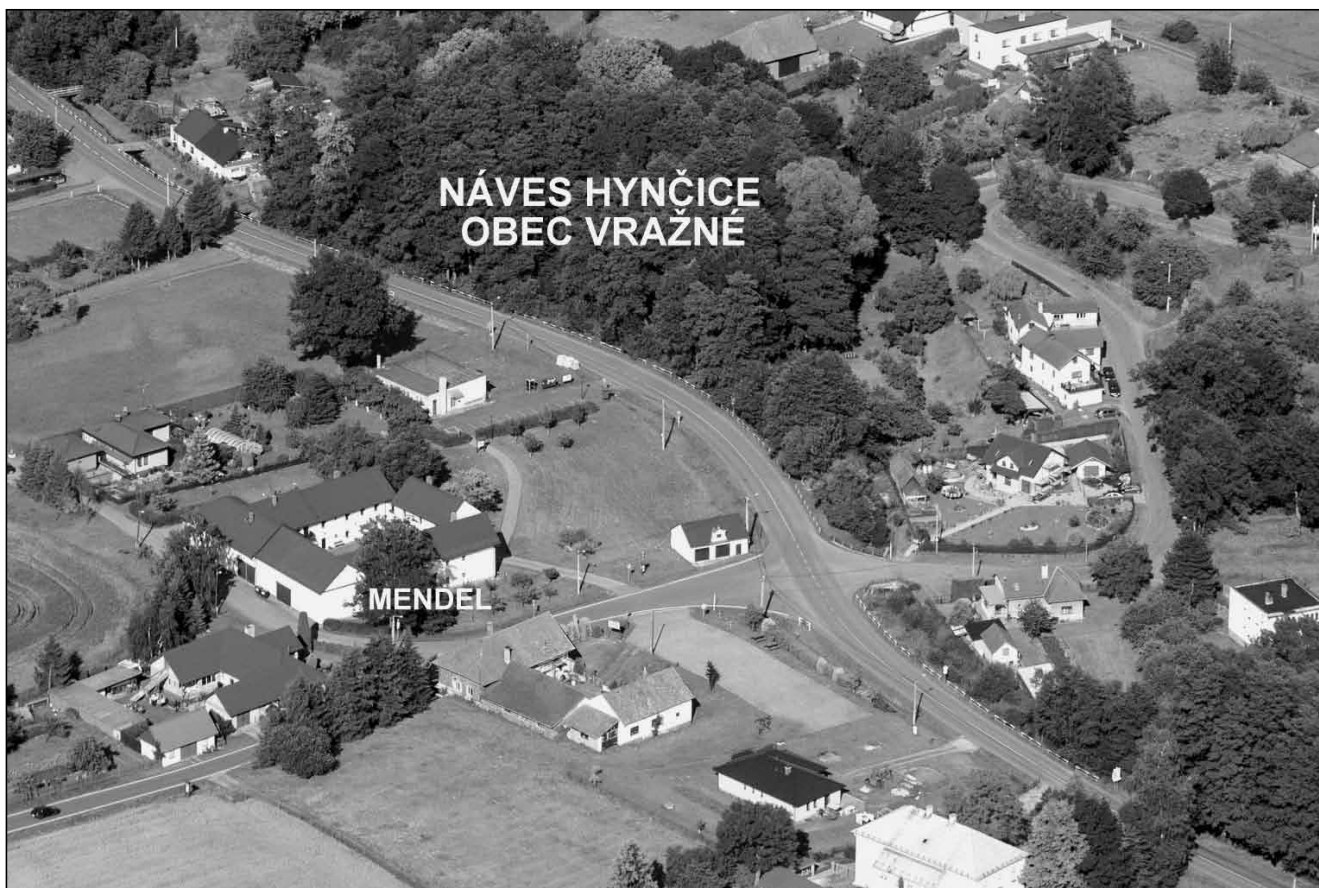
Kontakt: Rodný dům Johanna Gregora Mendela, Hynčice č. p. 69, 742 34 Vražné
e-mail: mendel@vrazne.cz, telefon: 556 730 105 (724 185 454)
www.mendel-rodnydum.vrazne.cz

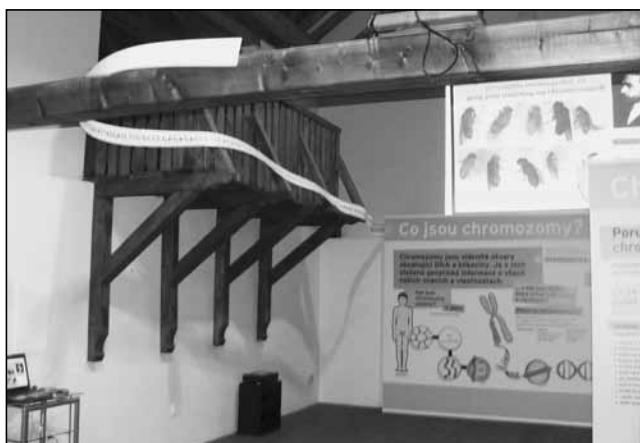
Johann Gregor Mendel.

Interiér expozice s výstavními panely.

Letecký pohled dobře zachycuje umístění rodného domu. Malý dům na křižovatce vpravo od něj je hasičská zbrojnice, na niž J. G. Mendel po požáru v obci finančně přispěl.

Další část expozice.

Pamětní deska umístěná na rodném domě (všechny foto archiv muzea).

Muzeum Oderska

Adam Hubáček

Město Odry a jeho blízké okolí má bohatou historii. Není proto divu, že již v době první republiky existovalo ve městě muzeum, v jehož sbírce se nacházely především archeologické nálezy s vazbou k oderskému panství, památky cechovního a řemeslnického původu, nejrůznější etnografické předměty a umělecké artefakty, zejména obrazy a betlémy oderských řezbářů. Vůdčí osobností muzea byl učitel na místní německé měšťanské škole, Johann Böhm. Ve školní budově nalezná sbírka umístění až do osvobození v květnu 1945, poté bylo muzeum přemístěno na tehdejší náměstí Klementa Gottwalda do domu č. o. 12, než se v srpnu 1955 muzejní předměty přestěhovaly do 1. poschodí jižního křídla oderského zámku. K vybudování expozice k dějinám města v nových prostorech nedošlo, neboť již v srpnu 1958 byla sbírka delimitována do nově vznikajícího okresního vlastivědného muzea ve Vítkově. V souvislosti s územní reorganizací státu z roku 1960 zanikl nejen vítkovský okres, ale také muzeum, jehož sbírky byly rozptýleny do jednotlivých muzeí v kraji.

Na přerušenu kontinuitu muzejních aktivit se od roku 2010 snaží navázat Muzeum Oderska, jež našlo své sídlo v budově bývalého měšťanského šenkovního domu č. p. 7 na Kostelní ulici, spojující náměstí s hlavním sakrálním objektem města, farním kostelem sv. Bartoloměje. Za klasicistní fasádou domu, vzniklou po ničivém požáru na konci 18. století, se nacházejí barokní a v suterénu také středověké či raně novověké prostory, dosvědčující stavební vývoj mnoha podobných staveb v historickém jádru Oder, chráněném formou městské památkové zóny. V prvním patře domu je návštěvníkům zpřístupněna expozice osvětlující duchovní podobu života v oblasti oderského děkanátu od počátku pobělohorského období prostřednictvím předmětů zapůjčených z římskokatolických farností v minulosti sdružených pod touto církevní jednotkou se sídlem ve městě. Vystavené exponáty, jako jsou obrazy, sochy, paramenta, ornáty, preciosa, procesní korouhve a staré tisky, dokládají nejen bohoslužebné, reprezentační a vzdělávací potřeby kléru i prostých věřících, ale i úroveň uměleckých a uměleckořemeslných zakázek v této části moravskoslezského pomezí reflektující majetkové zázemí jednotlivých farností, vzdělanostní úroveň kléru i kvalitu a intenzitu náboženského života v regionu. Moderně řešená expozice dle výtvarného návrhu Zbyňka Baladrána nejen v maximální možné míře respektovala původní prostor, prostřednictvím tlumeného světla a tichých tónů polyfonie působí na představitelství návštěvníků, nabízí prostory k zastavení, zklidnění, zamyšlení i diskuzi.

K historii Oder se váží tematické několikaměsíční výstava, jež provázejí návštěvníka při stoupání schodištěm do druhého patra domu adaptovaného do podoby hlavního výstavního prostoru muzea. Originální exponáty jsou propojeny s textovými panely, audiozáznamy a obrazovými prezentacemi. Nezanedbatelnou složkou muzea je jeho publikační činnost v podobě souhrnných publikací završujících hlavní výstavu v daném roce.

Zřizovatelem Muzea Oderska je město Odry. Vybudování moderní stálé expozice k dějinám města v přízemí a sklepních prostorech objektu je úkolem budoucích let. Od roku 2017 muzeum nově poskytuje možnost prohlídky hřbitovní kaple sv. Rodiny, jejíž rehabilitovaný barokní prostor s objeveným malovaným deskovým stropem přesahuje svým významem hranice města. Ceny Památka roku 2016 v Moravskoslezském kraji a Patrimonium pro futuro 2016 v kategorii objev, nález roku, které hřbitovní kaple v Odrách získala, tuto skutečnost jen potvrzují.

V muzeu se pravidelně konají přednášky i další doprovodné programy. Aktuální nabídku je možné sledovat prostřednictvím webových stránek i Facebooku.

Kontakty: Muzeum Oderska, Kostelní 7, 742 35 Odry, tel. 556 768 161, mobil 605 727 585. www.muzeumoderska.cz, <https://www.facebook.com/MuzeumOderska1>

Muzeum Oderska na Kostelní ulici v Odrách (všechny foto archiv muzea).

Trvalá expozice přibližující historii oderského děkanátu.

Historii školství byla věnována výstava „Od Marie Terezie po dnešek“.

Z hojně navštěvované výstavy „Oderský zámek. Zaniklý klenot města.“

Exteriér zpřístupněné hřbitovní kaple sv. Rodiny.

Renovovaný interiér hřbitovní kaple sv. Rodiny.

Katovna – muzeum městského útrpného práva v Odrách

Miroslava Horáčková, Květoslav Wiltsch

Pár metrů od oderského náměstí, vedle parkoviště u Dělnického domu, na rohu Okružní a Pásové ulice nemůžete přehlédnout světlý dům s pěknou valbovou střechou pokrytou tmavým šindelem. K budově přiléhá kaple a Muzeum česko-německého porozumění.

Nejen svým vzhledem, ale i expozicemi a svými sbírkami láká dovnitř hosty návštěvnícké centrum Katovna. Proč název Katovna, když Odry svého kata nikdy neměly? Budova byla v minulosti městským vězením (šatlavou, biřickou jizbou) a katovi, který dojížděl za svým řemeslem do Oder, umožňovala přespat v bytě žalářníka, pokud byl svou těžkou prací zmožen.

První písemná zmínka o katovně je z roku 1556, kdy město přispělo 28 groši na dřevo na vytápění budovy. Stáří této stavby upřesňuje nález z archeologického výzkumu sklepení. Kromě jiného byla nalezena hliněná nádoba s železnou podkovou pro štěstí nově založeného domu z poloviny 14. století. V blízkosti katovny stávala v pásu vnitřní hradby tzv. Bílá věž, která byla spojena podzemní chodbou se sklepením mučírny.

Po odebrání hrdelního a útrpného práva malým městům se z vězení stala strážnice, kde bylo zhruba na 50 let ubytováno jízdní vojsko proti hrozcímu vpádu pruských vojsk. Mezi léty 1850–1900 budova sloužila jako věznice okresního soudu, který stával na dnešním parkovišti nad budovou katovny. Pak v budově bydleli čeští obyvatelé v převážně německém městě. Po druhé světové válce bývalá katovna nadále sloužila do 90. let k bydlení.

Zchátralou neobydlenou budovu koupili v roce 1998 bratři Emil a Zdenek Mateciucovi, aby tak zachránili jeden z nejstarších domů v Odrách. Smysluplné využití našli ve zřízení spolkového domu spojeného s muzeem. Dům darovali v r. 2008 Muzejnímu spolku Rolleder o.p.s., kterému se po několika pokusech podařilo roku 2011 získat část finančních prostředků z programu ROP NUTS II Moravskoslezsko na celkovou rekonstrukci domu a na zřízení „Muzea městského práva – Katovna v Odrách“.

Od jara 2014 v Katovně je provozováno návštěvnícké centrum pro veřejnost, které je pravidelně otevřeno od dubna do října každou středu a sobotu v době 9.00–12.00 a 13.00–17.00 hodin (v dubnu a říjnu jen do 16.00 hodin) a po včasné domluvě s průvodci pro skupiny i kdykoliv jindy.

Co můžete v Katovně vidět?

Sklepení nabízí repliky mučicích nástrojů v mučírny a archeologické nálezy nalezené při rekonstrukci budovy.

V přízemí, kam je bezbariérový přístup, je zřízena expozice pro děti. Ta je součástí projektu Moravského Kravařska „Pohádkové Poodří“ a představuje pohádkový svět skřítků Prutníčků, kteří od pradávna v okolí Oder střeží poklady v podzemí. Více na www.pohadkovepoodri.cz.

V přízemí je ve dvou bývalých vězeňských celách „chudých hříšníků“ připomenuta historie cihlářství v Odrách a osoba, život a neslavný konec několikaletého oderského vraha Antona Schimaka, který získal přízvisko loupežník. Na chodbách a v „bytě žalářníka“ jsou na panelech prezentována zajímavá místa a pamětihodnosti města Oder a okolí. Historii tortury v českých zemích stručně připomíná text a obrázky na tabuli zavěšené vedle figuríny kata.

Sluhovská kaple je mementem časů nedávno minulých. Mohyla v ní zřízená z torz křížů a náhrobků z opuštěných hřbitovů vysídlených obcí na území Vojenského újezdu Libavá a seznam obětí 1. světové války z Oder připomínají zdejší německé obyvatelstvo.

V podkroví (v patře) se nachází spolková místnost, v níž se scházejí oderské spolky a zájmové skupiny, konají se zde přednášky, besedy, videoprojekce, výstavy, malá hudební vystoupení i školení. Ve vitrínkách umístěných po obvodu místnosti si můžete prohlédnout stálou expozici Osídlení Oderska ve světle archeologických nálezů.

Průvodcovskou službu (na požádání i v německém jazyce) a provoz zajišťují členové Historicko-vlastivědného spolku v Odrách (pozn. redakce: především autoři příspěvku). Ten zde vyvíjí i svou další činnost díky pochopení Muzejního spolku Rolleder o.p.s. a finanční podpoře města Oder.

Jaké mají lidé shromáždění kolem Katovny plány a vize do budoucna?

Rozšířit sbírku replik mučicích nástrojů, obohatit depozitář o nové historické artefakty, vytvořit vlastivědnou knihovnu věnující se místní historii a umožňující našim nástupcům poznat naši minulost hlouběji, pokračovat v tradici historických a vlastivědných přednášek, zavést tradici pořádání pravidelných větších akcí. Výzvou pro ně je i nalezení podzemní chodby vedoucí z katovny do mučírny a lokalizace Bílé věže.

Kontakty: Okružní ul. 83, 742 35 Odry, web: www.katovna-odry.cz, Facebook: Katovna Odry, mobil na průvodce: 737 704 873 nebo 605 765 766, e-mail: katovnaodry@seznam.cz

Stav Katovny před celkovou opravou (všechny foto Muzejní spolek Rolleder o.p.s.).

Záběr z rekonstrukce střechy objektu.

Katovna po opravě.

Přednáška Jindřicha Machaly v podkrovním prostoru.

Skřítky Prutničci.

Setkání členů Historicko-vlastivědného spolku.

Momentka z akce Den v Katovně.

Část expozice o městském vězení.

Muzeum česko-německého porozumění v Odrách

Zdenek Mateiciuc

Myšlenka uskutečnit „Muzeum česko-německého porozumění v Odrách“ vznikla ve dnech, kdy se naskytla možnost odkoupit sousední dům s dvorem a hospodářskou částí, realizovaného „Muzea městského práva – Katovna v Odrách“.

Proč zrovna tento projekt? Při poznávání historie Oder a okolí, našeho Kravařska, jsme zjistili, že to není jen náš domov, ale také domov tisíců lidí německé národnosti, kteří zde žili před námi, byl to po staletí domov jejich předků a vytvářeli zde hodnoty, o které my, současní občané, pečujeme.

Otázkou je: jak? Někteří je devastujeme a rozkrádáme, někteří je spravujeme péčí řádných hospodářů, jak nám ukládá zákon.

„Muzeum“ není to nevhodnější pojmenování, jde spíše o prostor, kde si my Češi uvědomíme, že mnohý majetek, který dnes máme, nebyl darem „Pána Boha“, ale vznikl prací předchozích generací, žijících v našem dnešním domově.

Během pátrání v historii jsme si uvědomili, že nejen statky hmotné je nutno uchovat a ošetřovat pro budoucí generace, ale nesmíme zapomínat na lidi, kteří je vytvářeli.

„Muzeum česko-německého porozumění“ ve své trvalé expozici přibližuje nejen změny stavební v přeměně města, ale zejména se věnuje konkrétním lidem, jejich rodinám

a jejich životních příběhům, které jsou mnohdy velmi spletité a ukazují nám, že nelze lidi posuzovat jednoznačně.

Příběh každého člověka je jiný. V podstatě a zjednodušeně si můžeme říci, ubližoval jiným, nebo uvěřil nějaké ideologii, která se časem ukázala jako nesprávná. Pokud uvěřil, byl to zločin? Byl špatný, nebo jen byl naivní, nebo měl málo informací. To platí i pro dnešní dobu.

Expozice vám představí jednak „staré Odry“ a okolí, jak vypadaly jednotlivé ulice a domy

Ale také, a na to jsme hrdí, i životní osudy lidí, kteří zde žili, bez ohledu na jejich společenské postavení, národnostní nebo politickou příslušnost, případně náboženské přesvědčení.

Každý náš krajan je našim krajanem a sdílíme s ním společný domov, ať se to někomu líbí nebo nelíbí. Je to tak.

V naší expozici na ně myslíme, a co zjistíme a můžeme, zveřejníme.

Poznáte zde mnoho zajímavých osobností našeho společného domova, i nahlédnete do jejich soukromého života až do nedobrovolného opuštění jejich (našeho) společného, domova.

Těšíme se na vaši návštěvu v místě společenského setkávání občanů města Oder – v areálu Katovny, jejíž součástí je i naše Muzeum česko-německého porozumění.

Kontakty: mob: 724 984 050, e-mail: zdenek@mateiciuc.cz

Tři fotografie zachycující stav před rekonstrukcí domu (všechny foto Muzejní spolek Rolleder o.p.s.).

Celkový pohled na pečlivě zrenovovaný objekt muzea.

Interiér výstavního prostoru po provedené opravě.

Muzeum mlýnských kamenů v Odrách

Petr Lelek

Skutečnost, že řeka Odra a její přítoky byly v minulosti významným zdrojem vodní síly, dokládá soukromé muzeum mlýnských kamenů v Odrách na Nadační ulici, které založil a stále provozuje pan Jiří Král starší. Tuto trvalou expozici zřízenou pod širým nebem a pod pěkným ořešákem naleznete na zahradě rodinného domu manželů Jiřího a Věry Králových č. p. 436 (č. or. 29). Ve stejném areálu se nachází pro mnohé zřejmě známější SKI CENTRUM Odry provozované stejnojmenným synem pana Krále.

Na oplocené zahradě se napravo od vjezdu k rodinnému domu nachází venkovní expozice mlýnských kamenů pocházejících z vodních ale i větrných mlýnů a šrotovníků z Oderska i širšího okolí. Mimo to si zde můžete prohlédnout i další zajímavé kamenné artefakty – kamenný silniční ukazatel, brusné kameny, kamenné části historických staveb atd. Celou expozici čítající několik desítek artefaktů vkusně doplňuje okolní zahrada, o kterou se pečlivě stará manželka majitele expozice.

Muzeum mlýnských kamenů vzniklo díky zájmu pana Jiřího Krále o historii, i díky jeho původní profesi. Byl totiž zemědělcem na Státním statku v Odrách, a tak se neustále pohyboval v přírodě a mohl tak sledovat místa bývalých mlýnů, z nichž mnohdy zůstaly jen rozvaliny, a právě i mlýnské kameny. Pokud by je neodvezl do své expozice, mnohdy by podlehly zkáze při obhospodařování pozemků

nebo by skončily např. na skládkách odpadů. Se shromažďováním exponátů pro toto muzeum pan Jiří Král začal v 70. letech 20. století, ale samotnou expozici „otevřel“ až po Sametové revoluci.

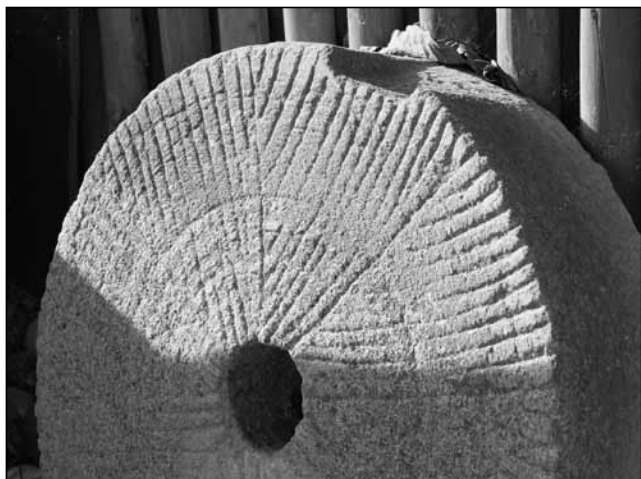
Jeden z nejcennějších a nejzajímavějších mlýnských kamenů takto pan Král zachránil z Kamenky. Jedná se o dolní mlecí kámen z hrubozrnného pískovce o průměru 127 cm a výšce 30 cm, který byl k mletí využíván ve větrném mlýně v Kamence. Tento mlýn stával v polích poblíž dnešního vodjemu. Mlýn vyhořel a jeho zbytky byly „uklizeny“ na okraj lesa 4 km daleko. Uvedený mlýnský kámen z roku 1926 s vytesanými německými nápisy tvoří stůl v dřevěném altánku na zahradě manželů Králových a je využíván k letním přátelským posezením.

Mimo tohoto cenného exponátu jsou v expozici i mlýnské kameny ze Spálovského mlýna, z Jestřabí, ze Staré Vody, z Barnova i odjinud. U samotných kamenů sice popisky nemá, ale rád je příchozím ústně popíše a sdělí k nim zajímavé okolnosti nálezu i historii. Stačí se jen předem telefonicky ohlásit na níže uvedeném telefonním čísle. Při plánování návštěvy expozice je jen nutno brát na zřetel, že se nachází pod širým nebem a že je tak vhodné si pro její prohlídku vybrat příznivé klimatické podmínky – nejlépe mimo zimu a mimo deštivé a nevlídné počasí.

Kontakty: Jiří Král st., Nadační 436/29, 742 35 Odry, tel.: 556 730 297

Venkovní expozice mlýnských kamenů (všechny foto Petr Lelek).

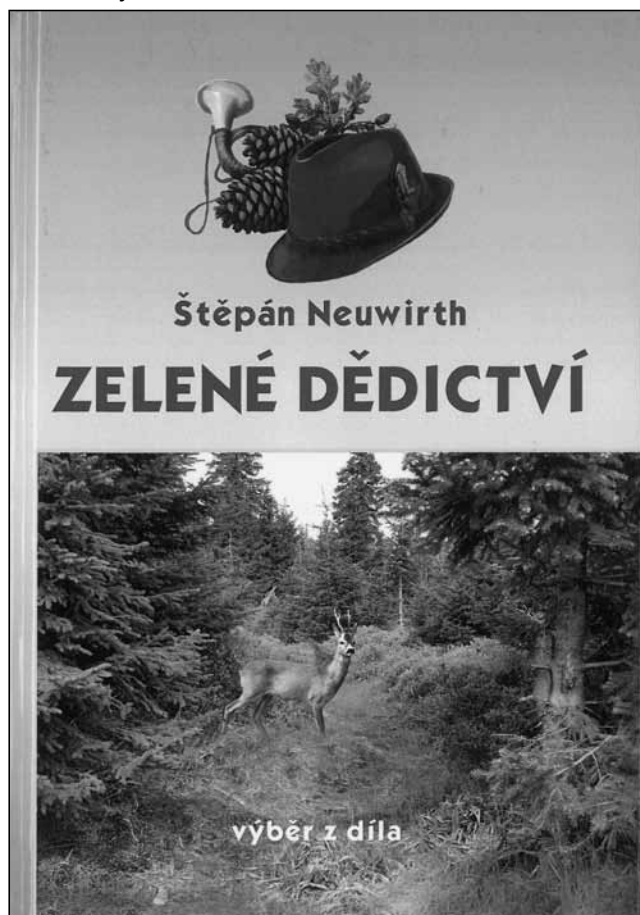
Zelené dědictví

Štěpán Neuwirth

Publicistu a spisovatele Štěpána Neuwirtha z Polanky nad Odrou netřeba čtenářům POODŘÍ představovat, neboť s jeho tvorbou jsme se na stránkách časopisu setkali již vícekrát. Nicméně je tady další důvod pro připomenutí jeho práce, protože v srpnu 2017 vyšel v nakladatelství OPTYS výbor z díla s názvem Zelené dědictví.

Kniha představuje to nejlepší z dlouhé řádky jeho knih, ale také úvah nad krajinou kolem nás; krajinou, jež se mění a kterou vnímá očima myslivce, rybáře i ochránce přírody.

Zavítáme do Jeseníků, Oderských vrchů a samozřejmě do Poodří, do okolí Polanky. Tam všude se odehrávají děje povídek, ve kterých se kloubí spisovatelský um s mnohaletým poznáváním přírody. I když má kniha na tři sta stran, mohla by být i mnohem objemnější, vybírat bylo z čeho. Nabízíme jednu z povídek, která budiž pozváním k přečtení celé knihy.

Na počátku stezky

Malý klučina, který seděl na objemném batohu, vztáhl ručku po složeném rybářském prutu, sevřel jeho rukojeť a obrátil se k dědovi. „Ga – ga“ pravil,

a bylo v tom všechno – otázka, vlastnictví, důvěra i touha. „Jasně,“ odpověděl děda, „takhle se to dělá, ukaž!“ Vzal malému teleskop z rukou a začal vytahovat od špičky jednotlivé díly. Malý vykullil modré oči, když rybářský prut narůstal do délky, až nakonec zavrčela brzda navijáku, zahoupal se barevný splávek a děda na háček navlékl rousnici.

Říčka, na jejímž břehu seděli, pomalu tekla; po hladině bruslily vodoměrky, sem tam vyskočila rybka, což se vnoučkovi asi líbilo, protože vztáhl ručku a důrazně vyrazil překvapené: „Ee – tam!“

Děda se sklonil, vzal chlapečka do náruče a usadil si ho na koleně. Teď oba seděli na rybářské stoličce; přes košaté koruny pobřežních lip, jasanů a habrů prosvítalo slunce, houkali holubi hřivnáči a z rybníku za starcovými zády se ozývaly kachny a divoké husy. Pojednou zaznělo mohutné plácání obrovských křídel, cákání vody, a to všechno se slilo nakonec do svištlivého tónu, až sebou malý polekaně trhl.

„To jsou labutě, Adámku,“ chlácholivě pohladil děda zlatovlasou hlavu vnuka. „Vidíš, už jsou nad námi!“

Pět sněhobílých ptáků přeletělo nad korunami stromů a malý radostně zatleskal.

„Krása, vid’?“ Děda mrkl po labutích a pak sjel pohledem ke splávku pohupujícím se na líně tekoucí vodě. Klučík se zavrtěl a děda odehnal komára, který se už už snášel k jeho tváříčce. Od můstku přes říčku plula kolem protějšího břehu ondatra, mihl se ledňáček, na větvích lísky, která vyrostla v těsné blízkosti vody, šupajdila sýkora modřinka.

„Chlapče, jak mi to připomíná moje dětství,“ povzdechl starý. „Tak nějak jsem začínal se svým tátou toulky přírodou. Nejdříve řeka a ryby, později puška, les a pole...“

Starý se zasnul. Myšlenkami se vrátil do doby před sedmdesáti lety. Byly mu tehdy tři roky, když ho táta poprvé vzal na oderský břeh; řeka šuměla na brodech, všude bylo plno motýlů, kterým kralovaly babočky kopřivové. V záplavě žlutých, modrých, hnědých i všelijak jinak kolorovaných křídel pobřežní rostliny vytvářely vlnící se pozadí neuvěřitelné palety obrazu krásy a nálady. Táta posadil kluka na břeh, navršil kolem děcka hradbu oderských oblázků a ukázal mu, jak se dělá hrázka malého rybníčku. Pak pomocí čeřítku nacytal pár hrouzků a okounků a zaplnil rybkami provizorní sádku. „Od té doby, Adámku, si mě Odra podmanila; nejdříve to byly ryby, oderské tůně, zatopené stromy, mezi jejichž kmeny se skrývaly ty největší z největších, ale také louky a lesy kolem řeky – to byla poznenáhlu objevená tajemství. Plazil jsem se travinami, objevoval hnízda koroptví, nacházel čerstvě narozená srnčata, pozoroval myšky a jejich reje v chodbičkách mezi dírkami, kam hbitě mizely, když přes traviny přejel

stín poštolčích nebo káních křídel... kopretiny, chrpy, vlčí máky, lilie zlatohlavé...”

Malý k dědovi vzhlédl. Zřejmě ho zaujal měkký tón dědova hlasu.

„No, vidíš, tobě je teprve rok a půl, máš tedy přede mnou náskok. Všechno se nějak zrychluje. A mně čas také běží rychleji...”

Stařec posunul lesnickou čepici s odznakem myslivecké stráže do zátylku. Splávek zatukal, popojel proti proudu a začal se potápět. Po záseku se na udici zatřepala nazlátlá ryba. „Sakra, zase karas! Zaplevelili řeku, ryby k ničemu, kostnaté, žravé, dobré tak akorát pro krmení domácích kačen. Tehdy nás Odra krmila štikami, cejny a okouny. Mackové to byli, voňaví na sádle, sypaní kmínem, upražení dozlatova...”

Zvedl karase z vody na břeh, opatrně uvolnil háček, a když vnouček vztáhl po rybě ruce, vložil mu šupinatce mezi drobné dlaně. Malý se nepolekal, pevně sevřel rybu a nadšeně vyrazil obdivné ga – ga!

„Žádné ga-ga, ale mrška je to, ryba k ničemu. Plno kostí, masa málo. To takhle candát nebo štika! A úhoř! Ten by ti, Adámku, omotal ruce slizkými klíčkami, jak to umí jen vodní had.“

Karas se zamrskal a vyklouzl chlapečkovi z dlaní. Plácal se po břehu směrem k vodě; klouček se prohnul, sjel dědovi z kolena a pokoušel se rybu znova chytit. Marně. Karas se naposled odrazil a spadl do vody.

„Ééé!“ plačtivě protáhl Adámek a děda ho jen tak tak zachytil, aby se nepřekulil ze břehu za rybou. „To by to dopadlo, vody tu sice moc není, ale zato bláta habaděj. Máma by nám dala!“

Starému se vybavila Odra jeho mládí. Voňavá, čistá řeka s brody, přes jejichž oblázkové podloží voda jiskřila stříbrem ostrorettek, šuměla a lákala skorce, aby se nasýtily všim, co jim řeka přinášela. V hlinitých březích, které se vypínaly nad hladinou, sídlily stovky břehulí. Rád se díval, jak vylétávají z děr, které byly jejich domovem, a mísí se do křivek letů rorýsů, jiříček a vlaštovek. Prostor nad řekou a loukami byl plný hmyzu, ptáci jen sbírali z bohatého stolu.

„A zajímali mě nejen ptáci. Byl jsem školák, začaly moje první prázdniny, když mě tatínek posadil na oderském břehu do trsu ostřice a řekl: „Když budeš trpělivý, nepohneš se a vydržíš, dočkáš se překvapení.“

Starý si promnul oči. Nějak mu v poslední době slzely.

„Vydržel jsem, Adámku. A dočkal se! Z protějšího břehu vstoupil do brodu – srnec. Nejprve opatrně vodou procházel, ale v půli řeky, kde byl brod hlubší, začal skákat. Zatajil jsem dech, poprvé jsem z takové blízkosti spatřil nádherné zvíře. Voda stříkala, srnec plašil ryby, rackové začali poplašeně křičet. Najednou byl na mém břehu, pár kroků od mého úkrytu. Zarazil, stál bez hnutí; viděl jsem, jak rychle dýchá a nabírá nosem vzduch. To parožil! Bílá skvrna

na nose – tehdy jsem ještě nevěděl, že je to větrník – hra svalů celého těla... Co ti mám povídat, dodnes mám svého prvního srnce v paměti. Když nakonec odběhl a ztratil se mi v louce, málem jsem se rozbřečel. Tak jsem toužil toho srnce mít, dotknout se ho, vzít na naši zahradu, kde by se pásl a byl jen a jen – můj!“

Starý vytáhl z kapsy kus čisté látky a oťel vnoučkovi ruce. Malý se dědovi vymknul a začal se přehrabovat v batohu. Vytáhl z něho krabici se splávky a přehraboval se jimi, protože mu nahradily jeho hračky, které zůstaly doma. Stařec se na chlapce díval a v očích mu jiskřila radost a pýcha. „Každý říká, že jsi můj obraz z dětství, kluku jeden kudrnatý,“ zahuhlal a vyměnil žízalu na háčku. „Však z tebe vychovám chlapa, jak se patří a sluší – rybáře i myslivce. Naučím tě všem finesám, aby ses vyznal a porozuměl přírodě v celé její složitosti a kráse. To dneska už umí málokdo. Lidi spoléhají na počítače, tam se dozvědí všechno, ale nevidí, neucítí, nepocítí to, co člověka obklopuje právě tady, v náručí zdravé krajiny...”

Zasnul se. Opět šel krajinou se svým tátou a strýčkem Františkem. Oba se mu věnovali, oba mu předávali vše, co bylo jejich bohatstvím a poznáním. Z lužní krajiny později zamířil do hor, toulal se i zeměmi obklopenými moři, potápěl se tam za rybami, pozoroval delfíny; bylo to nádherné, exotické, ale stejně se vždycky vracel tam, kde na podzim troubili jeleni, v létě srnci honili v obilných lánech srny, kachny se zvedaly při honech z rákosí a volavky chraplavě hlásily, že se vracejí z polí na rybníky, aby přenocovaly v širokých korunách staletých dubů na hrázích.

„Tak se člověk poddá osudu, přijme nabídku a potká při své cestě mnoho lidí. Najde si přátele, zamiluje si kus krajiny a stane se její součástí, zapustí kořeny a vytvoří domov. Pro sebe a svoje blízké.“

Nad hlavami jim zašumělo hejno špačků. „No vida,“ řekl starý. „Už se houfují, za chvíli potáhnou na jih. Po nich se s námi rozloučí jiříčky a vlaštovky. A když ze severu přitáhnou divoké husy, tak to bude za dveřmi ten čas, kterému se za mého mládí říkalo – zima. Ta pravá se sněhem a ledem už není, stejně se tak z našeho života vytratilo mnohé a mnohé se změnilo...”

Malý přicupital k dědovi a podával mu velký splávek, který starý dříve používal na lov štik a sumců. Děda si splávek vzal, pohladil vnoučka po hlavě a znovu si ho posadil na kolena. „Třeba, Adámku, ještě spolu najdeme řeku, kde štiky žijí. Třeba spolu ještě ulovíme i sumce. A bude-li mi dopřáno, tak spolu vystopujeme jelena nebo divočáka. Jak se říká, ocitneme se na lovecké stezce. Ty budeš na jejím počátku a já...”

Odmlčel se. Sklonil se ke kloučkovi ve svém náručí a vtiskl mu lehký polibek do vlásků. Nepovažoval za nutné předchozí myšlenku dokončit. Osud se nemá provokovat...

Místa k zamyšlení: Břeh Odry

Radim Jarošek

Petřvaldík, levý břeh Odry kousek pod mostem přes řeku. Těsně nad vodní hladinou vyčnívá do koryta řada poměrně pravidelně uspořádaných kmenů, jsou to zbytky nějaké konstrukce, možná cesty, možná mostu. Dendrochronologická analýza určila, že stromy, především jedle, pocházejí ze 12. a 13. století.

Kmeny jsou až u hladiny, nad nimi je hlinitý břeh meandru Odry. Díváme se na břeh a vidíme osm století, kdy se bahnité nánosy, vrstva po vrstvě, usazovaly během rozlivů a povodní v říční nivě. Dnes si už neumíme představit původní, výškově členitý vzhled údolí se štěrkovými lavicemi. Údolí se zanášelo, výška břehů narůstala a děje se tomu tak doposud. Středověká kolonizace otevřela lesnatou krajinu v horních částech povodí a z polí začala být splavována ornice. Vodou byla dále odnášena dolů, nivy potoků a řek měnily svou tvářnost. Plošná eroze, která se ve větší míře započala již středověkou kolonizací, postupně nabírala na síle, jak bylo stále více odlesňováno povodí, rostla velikost polí, měnil se způsob jejich obhospodařování.

Výsledkem je dnešní 2 až 4 m vysoký břeh nad dávnou konstrukcí z kmenů stromů u Petřvaldíku. To je jeden příklad, ale hlinité nánosy najdeme kolem všech potoků a řek v podhůří a nížinách. Miliony krychlových metrů ornice, které zmizely erozí z polí...

A nejinak je tomu se smyvem z polí i dnes. Ztrácíme půdu, která se tvoří staletí až tisíciletí, ale která také dává po tisíciletí obživu. Jenom však tehdy, když se o ni staráme.

Přibližně tři metry vysoký břeh Odry tvořený povodňovými hlinami – díváme se přibližně na osm století.

Koncem října 2017 proběhnul na zámku v Bartošovicích seminář nazvaný „Pozemkové úpravy v regionu Novojičínsko“ a dominantní téma byl právě problém eroze. Právem, eroze je samozřejmě

přírodním procesem, člověk ji však svým hospodařením dokáže výrazně zesílit.

Pozemkové úpravy slouží k novému uspořádání vlastnických vztahů v území (většinou katastrálním území) a jejich součástí jsou návrhy na úpravu krajiny – zpřístupnění pozemků novými polními cestami, vodohospodářská opatření (např. vodní nádrže, poldry) a opatření pro životní prostředí jakými jsou výsadby dřevinné zeleně a také protierozní ochrana zemědělské půdy. Zde jsou navrhována různá opatření, která přispějí k tomu, aby eroze, tedy smyv ornice, byl menší – přesněji řečeno byl nižší než přípustná ztráta zemědělské půdy. Ta bývá stanovena na 4 tuny ornice na hektar a rok, jinými slovy každoročně může být odneseno 4 tuny ornice a vše je „v normě“. K tomu dodejme jen jedno číslo – v současnosti lze kvalifikovaně odhadnout, že se potenciálně z našich polí ztrácí asi 21 milionů tun ornice za jeden rok.

Odplavená půda zanáší vodní nádrže, toky, příkopy podél cest a jejich čištění opět něco stojí. Navíc je zemina, znečištěná všelijakým odpadem, už mnohdy nepoužitelná k rozvezení zpět na pole. Eroze však není „jen“ splavování půdy z polí a tedy její faktické ubývání, tam, kde ji potřebujeme, ale dochází i ke zhoršení jejích vlastností. Vymýváním půdy jsou odplavovány koloidní částičky, které hrají v půdě roli pojidla a rovněž díky nim má kvalitní půda drobtovitou strukturu. Důležitou podmínkou pro zdraví půdy je rovněž přiměřené množství zapracované organické hmoty ve formě statkových (organických) hnojiv. A řetězec dopadů pokračuje – zhoršené fyzikální vlastnosti se projeví v chemismu a následně i oživení půdní mikroflórou a faunou, neboť ornice není mrtvá hmota, naopak je to mimořádně složitý ekosystém. Snížení druhové pestrosti a početnosti jednotlivých organizmů, které ji kypří a provzdušňují, pak vede ke zhoršení retenční (záchytné) schopnosti půdy. Její schopnost, jako houba v sobě zadržet dešťovou srážku, nebo ji předat dále do oběhu podzemních vod, klesá. Zde je zapotřebí zmínit i utužení podorniční vrstvy přejezdy těžkých mechanismů. Vzniká pro vodu špatně nepropustná, vzduchu zbavená a téměř neoživená tuhá vrstva. Voda pak hůře zasakuje a postupně klesá hladina podzemních vod. Naopak stoupá počet bahnem zaplavených návsí, zanešených rybníků a koryt vodních toků.

Výše jsem zmínil „povolený“ odnos půdy ve výši 4 t z hektaru za rok. Toto číslo je však mnohde značně překračováno. Není zde řeč o dvojnásobku či trojnásobku, ale o mnohonásobku. Z rozsáhlých lánů osetých kukuřicí je odnášeno i mnoho desítek

Soustředěný odtok vody z pole údolnicí – její zatravnění by bylo namístě.

tun ornice za rok. Bělavé plochy na polích jsou místa, kde ornice již téměř není a na povrch vystupuje sterilní podorničí.

Cesta z tohoto dlouhodobě neudržitelného stavu musí být ve více krocích. Pokud by bylo třeba uvést dva hlavní, byla by to nutnost zmenšení velikosti polních honů, a to výrazně. Jsme zemí, která drží v evropském měřítku jeden nechvalný primát, a tou je právě ona velikost jednotlivých půdních bloků (v průměru 15 až 20 ha). Krajina by

neměla být uzpůsobována stále narůstající velikosti strojů, stroje by měly být přizpůsobovány krajině.

Scelování pozemků, známé jako rozorávání mezí, probíhalo v největší míře od 50. let 20. století. Kdo si však myslel, že po roce 1989 budou velikosti bloků orné půdy klesat, musí být zklamán. Nejen že se plochy nezmenšily, navíc v honbě za dotacemi pěstujeme stále méně druhů plodin a k tomu zažíváme v posledních letech nárůst objemu aplikovaných průmyslových hnojiv (na úkor statkových)

Charakter plužiny na česko-polské hranici. Rozdíl ve velikosti krajinného zrna je zřetelný.

Obdobně to vypadá s velikostí polí na státní hranici s Rakouskem.

a celé plejády biocidů a dalších chemikálií, které jsou přírodnímu prostředí zcela cizí.

Právě velikost jednolitých ploch osetých jednou plodinou přitom hraje v erozi, a nejen v ní, zásadní roli.

Tím druhým krokem je již zmíněná kukuřice, konkrétně zmenšení výměry plochy, na které je pěstována a její vyloučení z erozně náchylných lokalit. Důvodem je to, že kukuřice nemá v erozi konkurenci. Širokořadá plodina většinou bez podsevu, kdy rostliny vyrůstají z holé půdy, se celkově největší mírou podílí na erozních situacích. Při intenzivnější dešti se na nekrytém povrchu vytváří nepropustná jílovitá krusta, která nepustí vodu hlouběji a ta stéká bez zásaku rychle po povrchu.

Odnos se počítá na základě vzorců; reálně naměřené hodnoty v terénu však bývají mnohem vyšší. Zapomíná se totiž na stružkovou erozi. Voda

si samozřejmě nachází cestu především údolnicemi, a tam se vytváří celá síť různě hlubokých rýh a s nimi výpočtové vzorce nepočítají.

Dalším, relativně jednoduchým opatřením, je proto zatravnění údolnic. Právě v nich se soustřeďuje povrchový odtok, ostatně není to nic nového, bylo tomu tak kdysi a lidé věděli proč.

Samozřejmostí je pak orba po vrstevnici, dále je to využití podsevu, meziplodin, zalučnění či zalesnění svažitých pozemků a další organizační a agrotechnická půdoochranná opatření.

Je třeba najít rovnováhu mezi erozí, která vždy v nějaké míře bude, a tvorbou půd, na které se z lidských aktivit podílí nejvýrazněji právě zemědělství.

Na závěr semináře k pozemkovým úpravám mimo jiné zaznělo i následující: „Vždyť nejde o nic nového, víme jak a co dělat, ale tak nějak to neděláme.“ A půda nám mizí pod nohama...

Předávání štafety aneb ohlédnutí za 14. ročníkem Festivalu Poodří Františka Lýska

Marie Matějová

Foto Milan Sýkora

V každém oboru lidské činnosti dochází k předávání štafety zájmů, schopností a dovedností. Navazování na výsledky práce výrazných osobností můžeme sledovat nejen v historii naší regionální kultury, ale i ve vývoji našeho festivalu. V roce 1977 zemřel František Lýsek – sbormistr a sběratel lašských lidových písní, v témže roce se zrodil ve Staré Vsi nad Ondřejnicí národopisný soubor Ondřejnica, který písně Františkem Lýskem

sesbírané začal uvádět do života. Na slavnostním koncertu ke 40. výročí v červnu 2017 v základní škole v Brušperku se představil soubor programem Moje Lašsko, v němž dominují lašské písně ze sbírky Františka Lýska. Zpěváci ctíli zásadu, že lidová píseň se má zpívat v nářečí, s porozuměním k textu, prostě, bez zbytečného vyumělkování. Umělecké vedení souboru převzalo štafetu, pokračuje v odkazu svých předchůdců a obohacuje repertoár,

způsob zpracování svými tvořivými nápady. Totéž se odvíjí i v praxi sborového zpívání.

14. ročník Festivalu Poodří Františka Lýska probíhal letos opět v Proskovicích (28. a 29. dubna), v Jistebníku (27. května) a ve Staré Vsi nad Ondřejnicí (2., 3. a 16. června 2017).

Malá statistika: Letos se nám představilo 12 pěveckých sborů, z toho 7 dětských a 3 dospělé smíšené sbory, jeden ženský a jeden mužský sbor, 12 folklorních souborů a 3 dechové hudby. Účinkujících bylo celkem 649, z toho 408 dětí. Vedle koncertů mohli posluchači, jichž bylo 1 375, zhlédnout v každé obci tematické výstavy, které dotvářely komplex uměleckých zážitků festivalových akcí.

V Proskovicích ve škole zaujali letos Mrňousci – dětský pěvecký sbor složený z dětí mateřských škol od tří do šesti let. Je to nejmladší oddělení Dětského sborového studia Ostrava-Jih.

V restauraci U Psoty překvapil uměleckou úroveň a výběrem repertoáru Ženský pěvecký sbor Ostravská klika.

Mrňousci, dětský pěvecký sbor Ostrava-Jih.

Ostravská klika, občanské sdružení dobrých kamarádek.

Jistebník letos přivítal málo známý, ale velmi dobrý sbor Korálky 8. ZŠ ve Frýdku Místku.

Objevným sborovým tělesem se stal v Jistebníku Pěvecký sbor Čemu-ni = Proč ne? Je nejstarším oddělením Dětského sborového studia Ostrava-Jih. Z jejich výkonu cítíme energii, obrovské nadšení a radost.

Korálky, dětský pěvecký sbor Frýdek-Místek.

Čemu-ni, sborové studio Ostrava-Jih.

Stará Ves nad Ondřejnicí letos oslavuje 750. výročí své existence, a proto se koncert pěveckých sborů konal tentokrát v kostele sv. Jana Křtitele. Vystoupily zde čtyři pěvecké sbory a největšího ocenění za provedení vybraných skladeb se od diváků dostalo Mužskému pěveckému sboru Vítkovice.

Valašský folklor reprezentovaly soubory Malý Sedmikvítek z Frenštátu pod Radhoštěm, Folkorní soubor Odrášek z Frýdku-Místku a Radhošť z Rožnova pod Radhoštěm.

Lašskému kraji – našemu domovu vzdaly hold Malá Ondřejnica, LSPT Ondřejnica a cimbálové muziky Šverc, Tragač a Ondřejnica.

Když si člověk uvědomí, kolik práce stojí vedoucí souborů a sbormistry přivést své dětské kolektivy ke kvalitnímu provedení zpěvu, tance, souhře s muzikou, nepřestává jim děkovat za tuto

Malý sedmikvítek, valašský dětský soubor Frenštát p. R.

Mužský pěvecký sbor Vítkovice.

Cimbálová muzika Tragač.

Folklorní soubor Radhošť.

Cimbálová muzika Ondřejnica.

Malá Ondřejnica.

Cimbálová muzika Šverc.

ušlechtilou činnost. Jenže oni vědí, že zpěv, hra na hudební nástroje, koncerty děti sblíží, vychovávají, obohacují o nové zážitky, podporují u nich citovou výchovu. Mají zájem, aby se nestaly jen konzumenty hudby, ale i tvůrci radosti.

Naše poděkování patří proto těmto sbormistrům: Zdeňce Langové, Lucii Deszkasové, Ivetě Ferkové, Denise Sedláčkové, Andree Hrankayové, Lence Velikovské, Zdeňku Ševčíkovi, Zuzaně Kramarenkové, Jitce Švidrnochové, Ivaně Petkovové, Monice Švantnerové, Jiřímu Šikulovi, Haně Klimešové, Daniele Střílkové, Karlu Holešovi a Stanislavu Strouhalovi.

Zároveň děkujeme vedoucím národopisných sborů a cimbálových muzik: Janě Šamánkové, Pavle Cibulcové, Gabriele Makarové, Kateřině Holaňové, Denise Korpasové, Janě Hýlové, Janě Boháčové, Šárce Špačkové, Markétě Šindelové, Tomáši Vaňkovi, Nele Unruhové, Barboře Vaňkové, Daniele Hofírkové, Yvoně Voráčové, Pavle Hranické, Jakubu Adamusovi, Lence Dujkové, Kamilu Šperlínovi.

Jaké přání vyslovuje k jejich práci ve své době František Lýsek?

„Vzpomínaje na léta prožitá s mými dětskými sbory vyslovuji přání, aby moji bývalí členové dětských sborů neopouštěli ty pěvecké ideály, jimiž se sborový zpěv tvoří, žije a vytváří tradici dětské ušlechtilosti. Celé naší republiky přejí vše nejlepší. Je-li malá rozměry, necht' je tím silnější silami vnitřními.“

Jistebniční zpěváčci s Františkem Lýskem ve Vídni v roce 1935.

Z činnosti Regionu Poodří ve II. pololetí roku 2017

Kateřina Křenková

V průběhu letních měsíců byl Region Poodří v rámci činnosti Destinačního managementu Poodří – Moravské Kravaňsko zapojen již druhým rokem do projektu „Pohádkové Poodří“. Děti, které navštívily v rámci prázdninového putování Poodří a zavítaly na pohádková místa, plnily různé úkoly, sbíraly nálepky do vandrbuchů a byly odměňovány maňásky a divadélky.

V sobotu 26. srpna 2017 proběhl již 14. ročník silově – vytrvalostní soutěže nejen pro muže a ženy, ale i pro děti „Ocelový muž – Ocelová žena“. Závodu se v letošním roce zúčastnilo celkem 33 závodníků, z toho 27 mužů a 6 žen a 4 týmy. I v letošním roce proběhl dětský Oceláček s účastí 13 dětí, rozdělených do čtyř věkových kategorií. Vzhledem k úpravám pravidel této soutěže se letos snížil zájem o účast a původní základna soutěžících se rozdělila.

O tom, zda se bude další ročník konat ve stávající podobě nebo dojde ke změnám, které by soutěž atraktivněji, budou probíhat další jednání.

Ve čtvrtek 26. října proběhl na zámku v Bartošovicích seminář na téma „Ochrana osobních údajů“, který byl uspořádán zdarma pro zástupce obcí Regionu Poodří.

V sobotu 4. listopadu proběhly tradiční Podzimní pooderské rybářské slavnosti, spojené s výlovem Dolního bartošovického rybníka. Chladné deštivé počasí, které provázelo celý týden, se v sobotu ráno jako by zázrakem proměnilo v krásný podzimní slunečný den, který přilákal stovky návštěvníků.

Výlov byl zahájen v ranních hodinách, u rybníků bylo možno si zakoupit ryby.

V bartošovickém zámku a na nádvoří byl připraven doprovodný program, během kterého proběhla prezentace Místní akční skupiny Regionu Poodří, včetně stánkového prodeje s nabídkou výrobků držitelů regionální značky „Moravské Kravaňsko, regionální produkt®“. Především pro děti byla připravena prosklená nádrž s rybami, které žijí v pooderských rybnících. Ryby do akvária, ale i do zdejší kuchyně, byly dodány Rybářstvím DENAS spol. s r. o. Studénka.

K obědu byly v prostorách zámku připraveny rybí speciality z kapra, sumce a štiky, ale i specialita zdejší kuchyně, kachní stehno na hruškách s knedlíkem.

Dále bylo možno v zámku navštívit výstavní expozici Moravského Kravaňska, zhlédnout a zakoupit si vánoční ozdoby firmy LYRA Decor s. r. o. Prostory zámku zdobily práce dětí mateřské školy z Bartošovic s podzimní tematikou. Návštěvníky upoutaly i práce studentů Střední soukromé školy AVE ART Ostrava, které vznikly během plenéru, který probíhal v zámku v Bartošovicích v červnu letošního roku. Děti si mohly svou zručnost vyzkoušet v tvůrčí dílně včelařského kroužku z Bartošovic.

Řadu návštěvníků přivítalo i návštěvnické středisko Dům přírody Poodří, kde bylo možno zakoupit vynikající riccotové koláče.

Díky krásnému počasí, hojně návštěvnosti, byla tato akce pěknou tečkou za úspěšnou turistickou sezónou letošního roku.

Počasí druhého pololetí roku 2017

Petr Dobeš

Druhé pololetí roku 2017 bylo s průměrnou teplotou 11,2 °C o 0,8 °C teplejší, než činí dlouhodobý průměr, vypočítaný za období 1979–2013. Měsíce červenec a listopad byly teplotně normální, srpen, říjen a prosinec nadnormální a září bylo o 1,9 °C chladnější. Nejnižší teplota druhého pololetí -9,1 °C byla naměřena 2. prosince, nejvyšší teploty 35,1 °C bylo dosaženo 1. srpna. Období letních prázdnin bylo celkově mírně teplejší a také sušší. Během nich se vyskytlo 36 letních a 15 tropických dnů.

Srážkově byla druhá polovina roku 2017 normální. Napršelo 340,1 mm, což je 105 % dlouhodobého průměru. Jako suché můžeme označit měsíce červenec (59 %) a zejména prosinec (43 %). Na srážky bohaté bylo září (203 %). Nejvíce srážek napršelo 1. září – 27,7 mm.

Nejen Suchdol n. O. a okolí potrápil několikrát silný vítr s nárazy přes 20 m/s. Nejsilnější náraz větru byl 29. října při orkánu Herwart – 22 m/s. V okolí bylo vyvráceno jen několik stromů, ale v celém kraji, hlavně na Bruntálsku jich popadalo přes 40 tisíc. Velké škody na lesních porostech vznikly také na Libavé, kde bylo poškozeno 45 tisíc m³ lesa. Další škody způsobil vítr při bouřce z 10. na 11. srpna. V Jeseníku n. O. byla větrem poškozená střecha rodinného domku a v lipové aleji kolem silnice do Bernartic n. O. se vyvrátily dva silné stromy a několik dalších mělo polámané větve. Také 11. a 12. prosince dosahovaly nárazy větru 20 m/s.

V uplynulém půlroce se vyskytlo 13 bouřek, samy o sobě nezpůsobily žádné škody. Kroupy nebyly zaznamenány.

První sněhová pokrývka se objevila 1. prosince a to o výšce 6 cm. Do konce roku ležela celkem devět dnů. Nízká vrstva sněhu roztála den před Štědrým dnem, takže Vánoce byly opět na blátě a také docela teplé, maximum dosáhlo 9,0 °C. Též na Silvestra bylo 7,7 °C.

Na vodních tocích v Poodří kolísaly v měsících červenci a srpnu hladiny těsně nad hranicí sucha. Ke zlepšení průtoků přispělo deštivé počasí v polovině září.

Za připomenutí stojí, že Poodří okrajově postihlo 10. prosince zemětřesení. Nejvíce jej lidé pociťovali na Hlučínsku, kde také bylo epicentrum zemětřesení o magnitudu 3,5. Ale také v Ostravě, Studénce, Bílovci, Fulneku a Vítkově lidem poskakovaly skleničky v policích nebo se třásla postel.

Na závěr ještě celkové roční hodnoty. Průměrná teplota 9,0 °C je jen nepatrně vyšší než 35letý normál, který činí 8,5 °C. Nejchladnějším dnem roku byl 9. leden s -19,0 °C, nejteplejší byl 1. srpen s teplotou 35,1 °C. Srážek napadlo 643,1 mm, to je jen o 1 mm méně než činí průměr.

Teplotní a srážkové údaje jsou měřeny panem Ladislavem Rošlapilem na Šlechtitelské stanici Hladké Životice, ostatní meteorologické prvky a atmosférické jevy jsou pozorovány autorem v Suchdole nad Odrou.

	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
průměrná teplota	18,8	19,5	13,0	9,6	4,5	1,8	11,2	9,0
minimální teplota	5,2	5,3	3,0	-1,8	-4,0	-9,1	-9,1	-19,0
maximální teplota	33,0	35,1	24,9	21,5	13,6	13,6	35,1	35,1
	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
dny arktické							0	1
dny ledové						2	2	24
dny mrazové				2	5	21	28	94
dny letní	17	19					36	59
dny tropické	6	9					15	18
	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
počet srážkových dnů	17	13	19	14	15	13	91	171
srážkový úhrn	52,2	60,1	128,3	52,4	46,1	16,7	355,8	643,1
	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	II. pololetí	rok
počet dnů s bouřkovými jevy	8	4	1				13	24
dnů se souvislou sněhovou pokrývkou						9	9	58

Blíž přírodě

Rozvíjíme společensky odpovědnou politiku ochrany přírody s ohledem na současné a budoucí generace.

- Jsme jedním z největších firemních dárců v oblasti ochrany přírody v České republice.
- Podílíme se na zpřístupnění přírodně cenných lokalit po celé České republice.
- Pomáháme budovat naučné stezky, vyhlídky, pozorovatelný, posezení nebo interaktivní a hrací prvky v přírodě.
- Přispíváme k obnově původních ekosystémů a ochraně ohrožených rostlin a živočichů.
- Podporujeme environmentální výchovu a informovanost o ochraně přírody.
- Jsme generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody a pomáháme projektům, pro které motto Blíž přírodě je významnou součástí trvale udržitelného rozvoje.

**Pojďte s námi do přírody na
www.blizprirode.cz**

Maria Kelbelsberg bei Fulneck.

J. Koppe Prag.

Maria Kelbelsberg bei Fulnek. J. Koppe Prag.